

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 4.

Måndagen den 19 januari f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov. *Vid remiss av statsverkspropositionen.*

Därvid anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Då jag såsom förste talare tager till orda vid denna remissdebatt, då statsverkspropositionen skall remitteras till utskottet, ber jag först att få uttala ett beklagande av att hans excellens statsministern till följd av sjukdom är förhindrad att i dag närvara i riksdagen. Jag ber att därtill få knyta den förhoppningen, att det måtte inom kort tid lyckas honom att övervinna den sjukdom, som nu så länge bundit honom vid sjuksängen.

Herr talman! Trontal och statsverksproposition vittna i år om, att även en socialdemokratisk regering är mäktig en viss självövertinnelse. Den som väntat, att i dessa dokument finna riktlinjer för en socialdemokratisk politik, han har blivit besviken. Intrycket härav förstärkes, om man lägger bredvid varandra tvenne akter, på vilkas utarbetande den nuvarande regeringens ledamöter utövat inflytande, nämligen å ena sidan det socialdemokratiska partiets valupprop, inför fjolårets val, och å den andra Kungl. Maj:ts tal på rikssalen vid riksdagens högtidliga öppnande. I det förra av dessa dokument frågas det: »Vad skall denna period», d. v. s. den period valet avsåg, »innebära? Skall den bli en ur folklig synpunkt stillastående period, måhända en bakåtsträvandets, eller skall den bli en framstegets period, som öppnar nya möjligheter till större social och ekonomisk rättfärdighet och till en fördjupad demokratisering av samhället? Däröver», heter det, »har folket i val att självt bestämma.»

Nå, folket valde socialdemokratiskt i större utsträckning än förut, och den närmaste följden därav blev den socialdemokratiska regering, som nu för första gången möter riksdagen.

Trontal och statsverksproposition utgöra en regerings arbetsprogram. Man frågar sig då med nödvändighet: Vad har blivit av allt det myckna, som ställdes i utsikt, den större »sociala och ekonomiska rättfärdigheten» o. s. v.? Det förefaller nästan som om det vilade över den nya ministärens regeringskonst ett visst oblikt öde, det nämligen — att komma bort på vägen.

Eller låt oss anställa en jämförelse mellan det socialdemokratiska riksdagspartiets krav i fjol och den socialdemokratiska regeringens förslag i år! Vad har det väl blivit av den industriella demokratin, driftsnämnderna, som man i fjol ville hugna det svenska näringslivet med? Då motionerade man om den saken i båda kamrarna, och bland motionärerna befunno sig icke mindre än åtta av den nuvarande regeringens ledamöter, nämligen statsministern, socialministern, försvarsministern, finansministern, kommunikationsministern, handelsministern, ecklesiastikministern och ett konsultativt statsråd. I fjol ville dessa gode herrar och svenske män, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

anhålla om en utredning av lagstiftningen om driftsnämnder i huvudsaklig överensstämmelse med ett då framlagt förslag. I år, ja, i år behöva icke herrarna skriva till Kungl. Maj:t och tala om hur ni vill ha det, i år äro edra önsknin- gar Kungl. Maj:ts önsknin- gar, och det är bara att taga fram dem, när herrarna anse det lämpligt. Men i trontalet och statsverkspropositionen söker man för- gäves efter detta nyss så utomordentligt brådskande krav. På samma sätt är det med arbetslöshetsförsäkringen. I fjol voro samma motionärer på det klara med att riksdagen kunde och borde utan vidare utredning antaga en lag om statsbidrag till arbetslöshetskassor. Riksdagens borgerliga majoritet avvisade detta förslag, vilket därigenom föll i riksdagen. I år har också den saken — kommit bort. Ministären kan icke säga, att den icke haft tid på sig, ty om jag icke minns orätt, voro ministären och det parti, från vilket den utgätt, mycket angelägna om att så fort som möjligt få bort den förra ministären, bland annat av den anledningen, att man ville få tid på sig att utarbete sina förslag till riksdagen.

Ja, herr talman, jag är ju inte ledsen över, att dessa förslag ha uteblivit i den nya ministärens proposition, men jag har funnit det rätt märkligt, att så har blivit fallet. Det beror uppenbarligen på det parlamentariska läget, som det heter, och kommer väl att ändras, förmodar jag, den dag det parlamentariska läget blir ett annat, så att ministären kan genomdriva sina önskemål i riksdagen.

Jag ber, herr talman, att härefter få säga några ord om finansplanen. Jag försäkrar herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att jag därvid ingalunda ämnar gå in på några detaljer. Den föreliggande finansplanen, tror jag man skulle kunna beteckna — med ett eller annat undantag, men dock i stort sett — som en budget, vilken kunnat framläggas av snart sagt vilken ministär som helst. I ett avseende får man dock göra ett som det synes mig ganska anmärkningsvärt undantag, i det nämligen, att regeringen icke fullföljt det stränga genomförandet av besparingar, d. v. s. denna strävan att på alla områden försöka spara in vad man kan. Jag är en bestämd vän av starka budgeter och har alltid uttalat mig i den riktningen i riksdagen, men frågan är dock, om icke en skattelindring nu hade varit lätt att ernå. Jag tror, att mycket gott folk i detta land hade väntat och hoppats på något sådant. Nu fastslår man dock återigen detta skattetal 75 över de 100, till stor besvikelse för en mängd representanter för näringarna, ja, jag kan säga för de skattskyldiga över huvud. Det vill dock förefalla mig, som om det bort vara mycket angeläget för regeringen just nu, att kunna förorda en sådan skattelindring. Men då finge man också se till hur man skulle kunna vinna en dylik lättnad. Jag har den uppfattningen, att en skattelindring i nuvarande betryckta tider är så viktig för medborgarna i detta land, att en sådan lindring måste betraktas såsom mera viktig än t. ex. beviljandet av åtskilliga av de nya eller förhöjda anslag, som nu av Kungl. Maj:t föreslagits. Medborgarna, det är ju staten, och deras väl är således också statens väl. Men om vi icke, när en statsreglering är sådan, att en sänkning i skattetalet låter sig göra, vilja företaga en sådan, ja, då underlåta vi, mina her- rar, att på oss själva lägga den press, som måste finnas, för att vi verkligen skola kunna hushålla på fullt allvar.

Herr finansministern säger beträffande skattesänkningen, att den hade varit önskvärd, och han konstaterar — utan att dock något närmare inlåta sig på frågan — att den dock icke kunnat föreslås. Jag menar, att denna sänkning dock kanske kunde varit möjlig. Jag ber att få betona, att jag säger icke detta till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, *därför*, att det nu sitter en socialdemokratisk regering, utan jag menar, att det för oss alla, oavsett vilket parti vi tillhöra, vore angeläget, om vi i riksdagen kunde få till stånd ett sam- arbete för att vinna något i detta avseende.

Vi veta, att budgetåret 1923—1924 gav ett icke oväsentligt överskott, jag vill minnas 41 miljoner kronor, och finansministern uttalar nu, att han hoppas, att även budgetåret 1924—1925 skall kunna giva något överskott.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Som jag nyss sade, måste man, då man talar om skattelindring, naturligtvis också vara beredd att säga något om hur man tänkt sig att den skulle kunna åstadkommas. Jag menar icke nu, att ett överskott i budgeten, sådant som t. ex. de 41 miljoner kronorna från budgetåret 1923—1924, skulle i sin helhet användas till skattelindring, vilket skulle innebära en sänkning av grundtalet för beskattningen från 175 till 125. Nej, jag avser en mindre sänkning, exempelvis från 175 till 165, vilket torde betyda ungefär 8 miljoner kronor i skattelindring. En sådan sänkning tror jag det vore möjligt att ernå genom minskning av vissa anslag. Finansministern säger, att man enligt hans mening bör undvika, att en brist uppstår i budgeten, och häruti ger jag honom fullständigt rätt. Jag tror emellertid att det funnits möjlighet till skattesänkning ändå; vissa inkomster torde man kunnat räkna något högre, utan att man därför behövt kallas alltför sangvinisk. Jag tror visserligen icke, att man kunnat taga dessa 8 miljoner kronor på ett håll, men säkert hade det gått, om man lagt tillsammans ökningarna på flera inkomstitlar, exempelvis tullinkomsterna och en del andra. Jag menar, att man kunnat taga den risken, att kassafonden komme att sjunka något, om nu en kalkyl, som räknade med högre inkomster på vissa inkomstitlar, icke gått i uppfyllelse. Kassafonden har dock nått en höjd av 62.2 miljoner och är nu uppe vid det belopp, som den från början var beräknad att komma upp till. Jag vet, att penningvärdets fall ändrat något i detta hänseende, men också att kravet på denna fond numera, efter budgetårets omläggning, är något mindre än förut. I övergångsläget till, som man hoppas, bättre tider skulle man kunna giva en hjälp åt näringslivet genom att taga ett steg i den riktning jag nu nämnt. Man måste nämligen i ett sådant läge vara ytterligt försiktig, så att man icke pålägger större bördor än vad som är alldeles nödvändigt. Läget är ju sådant, att det står och väger, om näringslivet skall kunna gå mot förbättrade förhållanden eller ej, och då betyder varje liten lindring en stor fördel för näringslivet, medan motsatsen betyder en väsentlig olägenhet. Varje liten lindring är välkommen och jag menar därför, att man är fullt försvarad, om man i ett sådant ögonblick underlåter att göra avsättningar till fonder såsom man annars bort göra. Jag vill uttala den förhoppningen, att det nu begynnande budgetarbetet må leda till ett resultat i den riktning jag nyss angav.

Jag vill påpeka ännu en sak, som gör, att inkomsterna möjligen skulle kunna räknas något högre än vad som skett. Jag syftar på inkomsterna från Vin- och spritcentralen. Jag vet vad finansministern kommer att säga, nämligen att det blir *något* där, men att han ställer dessa inkomster mot vissa beräknade restitutioner på krigskonjunkturskatten och annat, som han räknar med skall kunna uppstå. Det synes mig dock icke förmätet att räkna med större inkomster från Vin- och spritcentralen, än de två miljoner kronor han talar om. Jag har fäst mig vid ett uttalande av honom under den föregående period, då han var finansminister, nämligen 1923, när han yttrade att dessa företag, om de skötas rent affärsmässigt, böra lämna något överskott. Detta yttrande fölldes året innan de nya bestämmelserna om omsättningsskatt m. m. trädde i kraft. Det vore, menade han, av icke så liten betydelse detta överskott, och borde komma statsverket till godo. Jag vill också instämma i vad den nuvarande finansministerns företrädare uttalade i statsverkspropositionen i fjol, då han sade, att det är klart, att en affär av sådan omfattning som Vin- och spritcentralen icke gärna *kan* lägga sina utgifter och inkomster så, att man icke får något överskott.

På våren eller sommaren 1923 inlevererade aktiebolaget Vin- och spritcentralen 5 miljoner kronor till statskassan. Om bolaget kan göra detsamma detta

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

år, hade man ju vunnit åtskilligt, inte mindre än 3 miljoner kronor mer än det belopp, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nämner.

I fråga om utgiftssidan och möjligheten av att härutinnan göra besparingar uttalar finansministern, att besparingsarbetet nu i stort sett har nått fram till den punkt, där det icke längre är möjligt att ernå verklig besparing enbart genom att ytterligare nedpressa anslagsmedlen till respektive ändamål. Vad som här kräves är i stället organisatoriska förändringar i förvaltningsapparaten och en mindre kostsam handläggning av ärendena. Ja, här skulle man kanske kunna vilja göra den invändningen, att man inte bör underlåta, vad som där nämnes först, nämligen att även söka göra besparingar, men jag förmodar, att finansministern nog vill och även har sökt göra sådana. I övrigt anser jag denna finansministerns uppfattning vara fullkomligt riktig. Så förhåller det sig, mina herrar, så förhåller det sig. Vi kunna inte åstadkomma verkliga besparingar utan att göra förändringar i själva organisationen, och jag vågar rikta den frågan till oss alla här i kammaren: Ha vi inte, när vi se tillbaka, i själva verket varit för släpphänta? Ha vi inte varit med om att bevilja eller föreslå anslag till sådant, som kanske vid en mycket sträng prövning hade visat sig vara onödigt? Ha vi inte inrättat nya ämbetsverk, och ha vi inte låtit förutvarande ämbetsverk svälla ut mer än som strängt taget hade varit nödvändigt? Ha vi inte byggt eller köpt alla dessa stora hus, inte bara i huvudstaden utan utöver hela landet, byggnader — palatslika mängen gång — som naturligen vittna om, att man har varit i stark verksamhet på utvidgningsområde? Allt detta drar stora kostnader inte bara i inköp, inte bara i underhåll, nej, inte bara i underhåll. *Innehållet* i dem är vad som kanske kostar det allra mesta. Ha vi icke vidare att tänka på den automatiska ökningen på en hel mängd anslag? Det är något synnerligen betänkligt och farligt. I längden går det ju icke att bara låta anslagen automatiskt ökas och ökas år från år. Hur skall för övrigt en finansminister överhuvud taget kunna klara upp en riksstat, när han är bunden av en hel mängd utgiftsposter, som han icke det allra minsta är herre över? Det är organisatoriska förändringar beträffande grunderna för dessa anslags utgående, som krävas även där, så att de, som skola uppgöra staten, nämligen, finansministern och sedermera riksdagen, verkligen bliva herrar över situationen, något som de ju nu icke äro.

Beträffande emellertid de organisationsförändringar, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har talat om, förmenar jag dock, att han i denna proposition har tillämpat taktiken att »vänta och se». Arbetet på åstadkommandet av sådana besparingar i statens utgifter har, säger han, bedrivits av statens besparingskommission. Några nya förslag utöver dem, som blevo föremål för prövning vid 1924 års riksdag, hava icke från kommissionen avlämnats, och då han icke föreslår något i den riktningen till den församlade riksdagen, menar han uppenbarligen, att han därmed kan känna sig ganska lugn. Nu såg jag i en kvällstidning i går, att statens besparingskommission under närmaste tiden ämnar framlägga förslag till omorganisation på tre områden, nämligen av socialförsäkringen, kommerskollegium och patent- och registreringsverket. Men jag förmodar, att det är mycket tvivelaktigt, om det skall vara möjligt för regeringen att på grund av dessa förslag redan till innevarande riksdag inkomma med förslag till organisationsförändringar i dessa avseenden, och därmed kommer ju ytterligare ett helt år att förflyta; men det är, menar jag, just under nuvarande kritiska tider, som dessa förenklingar i förvaltningsapparaten hade bort komma till utförande för att kunna minska statsutgifterna och därmed även skattetrycket.

Om man läser finansministerns utläggning av vårt ekonomiska läge, så finner man, att han anser att förbättringen i konjunkturerna i stort sett har fortskridit och att anledningarna till bekymren ha avtagit. På vissa betydelse-

fulla områden ha inträtt förbättringar, men försämringar ha ej heller utblivit. Ställningen på arbetsmarknaden har varit vida bättre än under år 1923. Produktionen har gått framåt, och arbetslösheten har ytterligare minskats. Finansministern har i sin exposé gått igenom ställningen för de olika näringsgrenarna och har därvid funnit, att den ena näringsgrenen har fått det något bättre, den andra något sämre. Slutomdömet blir, att det givetvis är vanskligt att fälla något säkert omdöme om utvecklingen under den tidsperiod, som denna budget avser att reglera. De avgörande faktorerna synas dock tyda på en ytterligare stabilisering. I allt väsentligt har man varit hänvisad till att räkna med oförändrade förhållanden eller någon utveckling till det bättre. Denna sistnämnda förhoppning stöder han på det förhållandet, att det ekonomiska världsläget undergått någon förändring till det bättre.

Att vi emellertid själva skulle kunna göra något för att påverka eller påskynda utvecklingen i önskvärd riktning, synes för finansministern och ministären vara en fullkomligt främmande tanke. Finansministern — och Kungl. Maj:t — nöjer sig med ställningen som ett slags utkik, som rapporterar vad som händer och sker, men gör ingenting för att söka påverka utvecklingen i någon viss riktning. Går det bra, så är det bra. Går det icke bra, så kan man icke hjälpa det. Måste man då, frågar jag, alldeles upphöra att hoppas på, att det socialdemokratiska partiet självt skulle vilja upptaga frågan om att hjälpa vårt näringsliv? Vad har Kungl. Maj:t för förslag att lätta det tryck, som alltjämt dock vilar över stora delar av vårt näringsliv? Intet? Jag har nyss talat om skattetrycket. En annan sak äro de omtalade, men icke genomförda fraktlindringarna på järnvägarna. Importskydd går det väl icke att tala om med riksdagens och regeringens nuvarande sammansättning. Man får vänta tills den tiden kommer, och den lär väl icke underlåta att infinna sig, när man även inom arbetarpartiet, särskilt då inom den delen av detsamma, som sysslar med exportindustrien och verkstadsindustrien, finner, att det blir nödvändigt, att icke längre associera sig med importintresset.

Inför de av finansministern omtalade ljusare tecknen får man emellertid icke glömma de stora svårigheter, med vilka våra industrier och framför allt exportindustrien fortfarande har att kämpa, nämligen den svåra internationella konkurrensen, de höga produktionskostnaderna och de betungande skatterna, som jag i annat sammanhang alldeles nyss berörde. Höga tullar i andra länder, i vissa fall importförbud, lägga även stora, understundom oöverstigliga, svårigheter i vägen för handelsutbytet. Jag behöver endast erinra om svårigheterna på grund av nuvarande tullbestämmelser att vinna avsättning för många svenska fabrikat i Förenta staterna, vidare det tyska importförbudet, som omöjliggör införsel av svensk gatsten och andra exportartiklar. icke att förglömma. I de allra flesta länder är för övrigt tendenserna att, stick i stäv mot vad som uttalades på Brysselkonferensen och de principer, som där fastslogos, på alla sätt försöka försvåra import till skydd för inhemsk tillverkning. Det engelska imperiet söker, som bekant, att genom ett intimare samarbete med olika delar av sitt världsrrike främja det inre ömsesidiga varuutbytet, naturligtvis på bekostnad av andra länders avsättning. Frankrike förbereder ett nytt tulltaxeförslag med betydligt höjda tullar, som i vissa fall komma att drabba svenska exportprodukter.

Då vårt land nu snart står inför viktiga traktatförhandlingar med länder, som noga ha förberett eller förbereda sina blivande tullförslag mot oss, kan jag ej underlåta att här, vid detta tillfälle, giva ett uttryck åt den tanken, huru viktigt det är, att även vi i tid förbereda oss i detta hänseende. Det är klart att sådana frågor som dessa äro av en mycket ömtålig natur, och det är därför ingalunda min mening att begära att någon debatt skall uppkomma nu i detta ämne. Men då intet om regeringens planer i handelspolitiskt

Vid remiss av
statsverks-
propositionen,
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

hänseende finnes omnämnt varken i trontalet eller i statsverkspropositionen, oaktat att man jämt och ständigt i pressen ser meddelanden om nya åtgärder, planer och förslag från andra staters sida till skydd för egen produktion, och man även kunnat konstatera skärpan i pågående traktatförhandlingar mellan Frankrike och Tyskland, så råder givetvis en stor ovisshet, ja, på många håll stor oro inom vårt näringsliv, rörande den frågan, huru vi stå rustade, när våra traktatförhandlingar på allvar skola börja. Jag menar alltså, att ett principuttalande från regeringens sida i denna sak vore av värde.

Vad jag åsyftar med detta är icke, som herrarna hörde nyss, några vidgade protektionistiska åtgärder för vår industri, ty i den punkten är ju ställningen inom riksdagen, som jag även nämnde, klar, utan jag åsyftar den frågan, huruvida regeringen till skydd och stöd för våra exportnäringar, både industri, jordbruk och sjöfart, vid kommande traktatförhandlingar har för avsikt att skaffa oss ett bättre vapen, än det vi nu äga, exempelvis genom en dubbel-tariff.

När man för övrigt talar om dessa saker, är det en fråga, som jag vid detta tillfälle icke skulle vilja underlåta att nämna. Det är en fråga i vilken jag tror en socialdemokratisk regering skulle kunna göra en synnerligen stor insats, icke minst därför, att det folklager på vilken den stöder sig, har en alldeles bestämd nytta av att åtgärder vidtagas i det avseendet. Det är, att staten för sina behov företrädesvis bör köpa inhemsk vara. Jag vet och känner bestämmelserna, och att man understundom, kanske många gånger, gör allt i det fallet. Men det behöves, att den svenska ämbetsmannakåren, som har med dessa saker att göra, får klart för sig, att, när man sitter och bedömer, om man skall upphandla en utländsk eller svensk vara, man måste inrikta allt sitt nit på att lämna den svenska varan företräde. Man får icke bara sitta och räkna och väga priserna mot varandra. Det är en hel mängd andra omständigheter, som här böra tagas i betraktande. Om nämligen en beställning blir utförd vid en svensk fabrik, så giver man ju inte bara denna fabrik möjlighet till förtjänst utan denna fabriks arbetare få också sysselsättning och därigenom motverkas ju även arbetslöshet. Jag vet, att man kanske säger, att allt detta icke betyder så mycket, då statens upphandling icke är så betydande. Men för den skull bör man icke förbise betydelsen av om staten härutinnan framstår såsom ett exempel för alla andra. Köp svenska varor för statens räkning, det skulle vara mitt praeteræ censeo, som jag skulle vilja ha tillämpat i största möjliga utsträckning. Om man reser i främmande länder och studerar dessa förhållanden, kan man icke undgå att få ett oerhört starkt intryck av, hurusom i de stora länderna regeringarna helt enkelt säga ifrån: Det måste, det skall vara det egna landets vara; den får icke komma från något annat håll.

Jag kan slutligen, herr talman, icke underlåta att fästa uppmärksamheten på den bristande överensstämmelsen mellan vad trontalet har att förmåla om å ena sidan utsikterna för ett ratificerande av Genèveprotokollet och å den andra nyordningen av vårt försvarsväsen. Det är ju en glädje att kunna i det fallet uppfylla den profetia regeringsorganet hade i morse, att jag skulle komma in på detta ämne. Mellan dessa båda borde det enligt min mening förefinnas ett mycket intimt samband. Vi känna, att inom den meningsriktning, som den nuvarande ministärens medlemmar tillhöra, knutits mycket stora förväntningar till Genèveprotokollet och det beslut om allmän nedskrivning av rustningarna, som ett ratificerande av detta protokoll förmenats kunna föra med sig. Det har ju till och med framställts som en mänsklighetens Magna charta. Vi känna också, att Kungl. Maj:t tillkallat särskilda sakkunniga för att klarlägga konsekvenserna för Sveriges del av en anslutning till protokollets huvudgrundsatser om skiljedomsförfarande i tvister parterna emel-

lan och om skyldighet för de särskilda staterna att med vapenmakt bistå varandra, om de angripas. Det har varit förunderligt tyst omkring denna utredning, och det är alltså mycket tyst om den. Vilket resultat de sakkunniga kommit till eller om de över huvud taget kommit till något resultat, det få vi ingen upplysning om. Däremot bekräftar trontalet vad väl de flesta av oss haft en ganska livlig förnimmelse av, nämligen att utsikterna för Genèveprotokollets ratificerande i den utsträckning, som förutsattes för att konferensen för nedrustningarna i juni månad över huvud taget skall kunna komma till stånd, för närvarande äro allt annat än ljusa. Det låter ju inte särdeles förhoppningsfullt, när i trontalet utsäges, att det är oviss, om behandlingen av denna fråga kommer att fortskrida på ett sådant sätt, att Kungl. Maj:t får anledning att förelägga riksdagen detta betydelsefulla spörsmål. Den naturliga konsekvensen, från regeringens egna utgångspunkter, av denna ovisshet, borde, tycker man, ha varit, att man också uppskjutit det slutliga avgörandet av vår egen försvarsfråga till dess att man åtminstone varit i tillfälle att bedöma, om de förutsättningar för en minskning av försvarsanstalterna, som Genèveprotokollets ratificerande ansetts skola skapa, komma att förefinnas eller ej.

Den avvaktande hållning, som man intager till Genèveprotokollets fortsatta behandling, förbytes emellertid ögonblicket efteråt i beslutsamhet och handlingslust, när det gäller nyordningen av försvaret. Denna skall uppenbarligen genomföras alldeles oberoende av de yttre förutsättningarna. På intet annat område finner man en motsvarighet därtill. Ingen förnuftig man går väl, herr talman, till omfattande nyordning av sin verksamhet, innan han är i tillfälle att överblicka förutsättningarna för densamma i fortsättningen, och allra minst gör han det väl, om han tror sig ha anledning vänta, att dessa förutsättningar under den närmaste tiden skola undergå stora förändringar. Det förefaller som hade det varit det enda riktiga, om Kungl. Maj:t valt samma tillvägagångssätt i denna för hela vårt land, för dess frihet och självständighet så utomordentligt viktiga fråga.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman, mina herrar! Hade min synförmåga i år varit lika svag som under förlidet år, och hade jag suttit på min plats på skånebänken, då hade jag trott, att det varit ledaren för det kommunistiska partiet och icke ledaren för högerpartiet, som börjat debatten i dag. Det ville till, att talaren yttrade, att han icke var ledsen över, att de radikala förslag, som han åberopade, icke lågo på kammarens bord, för att jag skulle igenkänna min gamle vän och motståndare herr Lindman.

Jag har icke för avsikt att ingå på någon kritik av de åtgärder, som regeringen under den korta tid, som dess män suttit vid konungens rådsbord, vidtagit eller uraktlåtit att vidtaga. Jag skall icke heller ingå i någon närmare granskning av regeringens förslag till statsreglering för nästkommande budgetår, men jag kan likväl icke underlåta att beklaga, att de ökade statsutgifterna göra det föga troligt, att någon skattelindring, som är så efterlängtad och så berättigad, kan äga rum i år. Jag skall icke yttra mig över vilka skatter denna lindring bör beröra, men en lindring bör ifrågakomma. När vi taga i övervägande, vilka skatter som påläggas det svenska folket, få vi icke förglömma, att det är icke allenast riksdagen, som har rätt att beskatta, utan även landsting, kommun och vägdistrikt, icke minst de senare. Landstingen måste tillgodose de ökade kraven på sjukvården och andra lika beaktansvärda ändamål. Kommunerna, i synnerhet på landsbygden, stå inför nödvändigheten att omorganisera sitt fattigvårdsväsen samt förbättra sitt skolväsen och måste på denna grund anstränga sin skatteförmåga. Vägunderhållningskostnaderna stiga dag för dag på grund av automobiltrafiken. Låg-

Vid remiss av
statsverke-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ger man tillsammans alla dessa skatter, skulle det visa sig, att uti de mera fattiga orterna i vårt land skattebördan utgör en tredjedel, på sina håll måhända innemot hälften av den beskattningsbara inkomsten. Skatterna tynga alltför hårt.

Nu har finansministern i statsrådsprotokollet förklarar, att några nedprutningar i statsutgifterna icke kunna äga rum med mindre än att en omorganisation sker av vår statsförvaltning. Jag tror den saken är alldeles nödvändig. Vi måste förenkla statsförvaltningen. Jag gör därför en hemställan till regeringen, att den ville med kraft taga itu med detta spörsmål, så att det kan framläggas till behandling vid kommande riksdag. Jag vet, att man är på väg att göra det, men jag hemställer, att det må ske med all snabbhet och med all kraft.

Jag kan inte annat än glädja mig åt att regeringen framlägger ett förslag till ökad kolonisationsverksamhet och lagförslag för beredande av möjlighet för obesuttna att förvärva sig jord. Jag tror, att detta spörsmål är ett av de största för vårt land, sedan Nordamerikas förenta stater begränsat invandringen dit. Vi måste se till, att överskottet av befolkningen får sysselsättning, och den kan bäst lämnas på Sveriges stora jordvidder. Vi hava jord tillräckligt därtill i våra domäner, i ecklesiastika boställen, i fideikommissjordar och även i jord, som säkerligen både bolag och enskilda äro villiga att upplåta. Jag ber att få uttala en förhoppning, att dessa förslag bli lagda så, att den blivande småbrukaren och kolonisten må kunna finna full bärgning på sitt nya hem och att han sättas i tillfälle att få sådant understöd i början av sin verksamhet, att han verkligen kan bli kvar på hemmet.

Jag vågar även uttala en annan förhoppning, nämligen att den av riksdagen begärda trustlagstiftningen må bli förelagd innevarande års riksdag. Jordbruket befinner sig i en mycket svår ställning. Småbrukarna ha föga betalt för det arbete de lägga ned i sitt jordbruk, och lantarbetarna måste nöja sig med en timlön vida lägre än industriarbetarnas. En stor del av marknaden på lantmannaprodukter ligger i händerna på sockertrusten och kvarntrusten. Det vore av vikt, om någon del av dessa trusters stora vinster kunde komma dem till del, som arbeta i Sveriges jord.

Jag nämnde nyss att vägunderhållet var synnerligen betungande. I det län jag tillhör, för att angiva ett exempel, har naturaunderhållet förbytt i kontant skatt, och den uppgår inom vissa distrikt ända till 6 kronor 67 öre per bevillningskrona, således lika mycket, såvitt jag icke misstager mig, som hela kommunalskatten belöper sig till i vår huvudstad. Det är tydligt, att en sådan skatt är hård att bära. Jag vågar göra en hemställan till chefen för kommunikationsdepartementet, om icke huvudparten av de från automobilskatten inflytande medlen, eller beräknade 12 miljoner kronor, skulle kunna användas för att lätta den skattebördan, som kallas för vägs skatten. Hittills har bilskatten använts för förbättring av bilvägar, men vägförbättringarna torde väl kunna bekostas som hittills genom särskilda anslag.

Herr Lindman yttrade, då han var inne på Genèveprotokollet, att så länge som frågan om Genèveprotokollets ratificering vore olöst, borde också försvarsfrågan få vila, och att varje förnuftig människa, såvitt jag förstod honom rätt, borde intaga en sådan ståndpunkt. Nej, herr Lindman, någon förnuftig människa kan inte vara med om att bibehålla ett dyrbart och föråldrat försvarsväsen, en organisation som kanhända var lämplig före kriget eller långt före kriget, men som numera, måste befinnas undermålig av varje sakkunnig. Vi kunna inte offra 30—40 miljoner kronor om året för att bibehålla den organisationen, den måste moderniseras, oavsett hur utgången blir beträffande beslutet i Genève.

Det frisinnde folkpartiet har ju redan under förlidet år angivit riktlinjerna för det sätt, varpå det tänkt sig försvarsfrågans lösning. Det har också under valrörelsen uttalat sig i denna fråga, och folket i val har givit sitt utslag. Folket har bekräftat, att dess övervägande flertal vill ha visserligen ett effektivt

försvar men ett försvar, som icke är föråldrat, ett försvar, som inte tynger så hårt ekonomiskt och personligt på svenska folket, som det nuvarande gör. Ett sådant kan erhållas med betydligt lägre kostnader än som nu utgå. För min enskilda del — för att icke någon av kammarens ledamöter skall tro att jag ändrat åsikt — vill jag säga, att även om den vänsterlösning, som jag är övertygad om blir kammarens beslut innevarande år, kommer till stånd, så ser jag den endast som en etapp på vägen mot ytterligare nedrustning. En mindre armé men väl rustad sådan och försedd med nutidens tekniska hjälpmedel är vad vi behöva. Jag är som sagt övertygad om och hoppas att försvarsfrågan skall lösas efter vänsterlinjerna vid innevarande års riksdag.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Den förste ärade talaren började sitt anförande med att raljera över att det saknades överensstämmelse mellan innehållet i den nu föreliggande statsverkspropositionen och trontalet, å ena sidan, och å andra sidan de framställningar, som gjordes från det socialdemokratiska partiet, när det vände sig ut till väljarna. Jag har ännu icke under hela min politiska bana sett, att något parti, när det kommit från valen och gått fram till regeringsställning, kunnat skicka fram sitt valprogram såsom det huvudsakligaste innehåll i vare sig trontal eller statsverksproposition. Om *det* skulle vara en oundgänglig nödvändighet, så vet jag icke, om det någonsin gått väl för den ärade talaren själv i hans politiska gärning. När man går ut till valmännen, gör man det naturligtvis med hela sitt program och med krav på ändringar i förhållanden, som man önskar ändrade. *När valmännen hava talat, så ange de i vilken omfattning dessa önskemål kunna leda till praktiska beslut.* Jag tror, att man måste hålla regeringen räkning för att den räknar med att, även om den erhöi en ökning av representanter vid valet, det ändå är på det sättet, att densammans meningsriktning icke har majoritet i riksdagen. Under sådana omständigheter är det en plikt för regeringen att av situationen göra det bästa möjliga och i både sitt partis och det allmännas intresse av stunden vinna fram vad som kan vinnas fram.

Sedan skall jag, herr talman, be att något få gå in på resonemanget om finansplanen. Ingen skulle hellre än jag önskat, att det hade varit möjligt att få ihop en finansplan, som å ena sidan kunde rymma vad som ansågs berättigat och å andra sidan åstadkomma en sänkning av skattebördan, vilken jag, såsom jag vid så många tillfällen givit uttryck åt, finner vara väl hög. Jag skulle naturligtvis, om jag hade velat, kunnat göra upp en *politisk budget*, men jag får väl fatta betyget av den förste ärade talaren, att jag gjort upp en budget, som vem som helst kunde göra upp, hava den meningen, att jag icke har velat spela ut någon särskild politik vid uppgörandet av denna budget, utan att den är grundad på, så långt detta är möjligt för en människa, en objektiv studie av de ekonomiska betingelserna.

Nu har det i pressen, och senast av den ärade talaren från högerpartiet, framförts, att nog skulle man väl ändå kunna göra några inskränkningar på utgiftsidan samt åstadkomma en sådan uppräknig av vissa inkomstitlar, varigenom skulle täckas en minskning av den direkta skattebördan från, som herr Lindman sade, 175 till 165 procent. Han anförde då bland annat tullinkomsterna — det var den punkt som särskilt påpekades — jämte spritcentralens vinst. Jag skall med anledning därav för kammaren angiva, vad som är skälet till att jag icke har uppräknat tullinkomsterna till högre belopp än det, som föreligger i statsverkspropositionen. Jag vill visst inte förneka, att man skulle kunna rent siffermässigt uppräknat tullinkomsterna med några miljoner till. Tullinkomsterna ha varit under året 1923 136 miljoner och under 1924 141 miljoner kronor. För budgetåret 1923—1924 hava de utgjort 143 miljoner kronor. I dessa siffror äro då tobaksmedlen undantagna, ty i detta års beräkning försvinna tobakstullmed-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

len, därför att de ingå i tobaksskatten. Jag måste således reducera de officiella tullsiffrorna först med 6 miljoner kronor, som ingå i tobaksskatten. Men även när jag tagit bort den summan, så har jag att räkna med ett belopp, som ytligt betraktat ger anledning till att räkna upp tullmedlen med åtskilliga miljoner, somliga hava sagt 8 miljoner, andra hava sagt 5—6 miljoner kronor. Vad är det då som gjort, att jag icke tagit upp tullmedlen högre? Jo, det är beroende på vissa saker, som jag innerligt önskar icke må återkomma ännu ett tredje år. År 1923 hade vi en visserligen kvantitativt god spannmålsskörd, men den var kvalitativt så dålig, att den i stora delar av riket inte kunde användas till brödföda, utan vi måste öka importen. Detta inverkade högst väsentligt på tullinkomsterna. Inkomsten på bara denna artikel, spannmål, utgjorde 1921 9,7 miljoner, 1922 8 miljoner, 1923 15,1 miljoner och 1924 17,4 miljoner kronor. Jag kan naturligtvis icke vid uppgörandet av en budget för nästa år inteckna detta förhållande som fortgående ännu ett år. Jag skulle på det djupaste beklaga, om vi någon gång skulle få en finansminister, som på det viset räknade sina inkomster. Han skulle snart få erfara, att han icke hade handlat riktigt korrekt. Jag måste därför bortse ifrån denna under två år av vissa exceptionella förhållanden framkallade ökning i tullinkomsterna och gå efter mera normala år. Men så kommer det till en sak. Det har ända sedan jag sist tillhörde regeringen pågått vissa förhandlingar i syfte att åstadkomma nya handelsavtal. Dessa nya handelsavtal äro särskilt i ett fall önskvärda ur vår synpunkt för att framkalla nya avsättningsområden för vår maskinindustri, för vår elektriska industri, sålunda för vår exportindustri. Om dessa avtal komma att avslutas inom den närmaste tiden, så påverkar det vissa av de tullsatser, som riksdagen höjde 1921, under rubriken lyxtullar, i sänkande riktning. Dessa två saksål hava varit avgörande för mig, när jag icke vågat upptaga tullmedlen till högre belopp än dem som återfinnas i den föreliggande statsverkspropositionen. Här finnes såsom jag förut behandlat två saker, som kunna föranleda, att jag felräknat, i ena fallet en sämre skörd, i det andra fallet ett icke avslutat handelsavtal. Jag har icke kunnat medverka till en tillfällig lindring i den direkta skatten genom att räkna med så osäkra faktorer som dem, vilka här föreligga.

Det har vidare gjorts anmärkning mot räkningen av sockerskatten, som man har ansett att jag räknat för låg. Det är uppenbart, att en finansminister i mycket är beroende av de uppgifter, som vederbörande ämbetsverk ha att framlägga. Om vederbörande ämbetsverk är av den uppfattning, att man inte kan tänka sig, att en viss skatt skall gå över ett visst belopp, då finner jag det åtminstone med min plikt likmätigt att hålla mig inom de gränser, som vederbörande ämbetsverk har angivit: nu ha vi nått maximum, vi kunna överhuvud taget inte räkna med högre belopp. Detta är anledningen till att jag avstått ifrån, att, såsom min första avsikt var, räkna upp sockerskatten, att jag låtit den stå kvar vid det belopp, som för densamma nu angivits.

Ja, det finnes en hel rad av sådana inkomster, vilka grunda sig på beräkningar, som naturligtvis man kan diskutera, om de äro räknade upp till sitt fulla värde. Jag har emellertid för min del efter mycket ingående överväganden kommit till det resultatet, att sådan som propositionen föreligger, så är den avvägd i syfte att icke taga något från kassafonden och icke giva något dit. Men detta syfte kan slå fel. Det kan slå fel på tiotals miljoner kronor. Jag har varit med om, att vid december månads slut förvaltningen visade sig hava slagit fel på hundra miljoner kronor mot vad vederbörande räknat med. Det var förstås under kristiden, men om vi säga, att det kan bli en tiondel därav nu, göra vi ingen överdrift. Det är riktigt, att kassafonden nu har nått den stabilitet, att den även enligt min uppfattning kan fylla sitt ändamål med 60—62 miljoner kronor, och just därför, att vi nu fått en omläggning av budgetåret, drabbas icke kassafonden av samma press, som den drabbades av under

den gamla hushållningen, då ju den högst betydande inkomst, som ligger i inkomst- och förmögenhetsskatten, icke inflyter till statsverket förrän de sista dagarna i november och de första dagarna i december. Om vi sålunda efter den gamla metoden hade att leva på kassafonden en betydligt längre del av året, så kommer nu denna avgörande post i statsinkomsterna mitt under regleringsåret, vadan sålunda kassafonden icke kan behöva på samma sätt tagas i anspråk som förut. Annars skulle jag för min del visst icke hava ansett, att 60 miljoner kronor var med den nuvarande budgetens storlek tillräckligt för kassafondens behov. Vi skola komma ihåg, att detta belopp är dock räknat efter helt andra budgeter än vi nu ha. Nu är det emellertid på det viset, att man naturligtvis kan räkna betydligt säkrare i slutet av denna riksdag, både vad som kan av det nu löpande räkenskapsåret tillföras kassafonden och av en hel del andra inkomsttitlar, vars siffror icke kunna sträcka sig längre än till november månad. Vi kunna i slutet av riksdagen på ett helt annat sätt beräkna de löpande inkomsterna, och det kommer då an på bevillningsutskottet i första hand och statsutskottet tillsammans med bevillningsutskottet, att uppgöra den riksstat, som skall slutligen bli den för räkenskapsåret gällande. Jag kan försäkra herrarna, att jag icke skall annat än hälsa med tillfredsställelse, om det finnes någon möjlighet att åstadkomma en sänkning av skattesatserna. Det har varit min innerliga önskan att kunna göra det redan nu, men jag har ansett det vara min skyldighet, att lägga fram en budget, som jag kan svara för och som kan hålla i kritiken från alla håll.

Herr Lindman anförde, att jag hade räknat inkomsten av Vin- och spritcentralens överskott alltför låg. Jag får verkligen säga, att när jag hade det av herr Lindman citerade yttrandet, hade jag aldrig tänkt mig, att de skulle hålla på det viset i Vin- och spritcentralen, att man skulle ha 5 miljoner kronor över i smyg vart år, utan jag har verkligen tänkt mig, att ett par tre miljoner skulle kunna vara en marginal, varmed även en affär av den omfattningen skulle kunna reda sig. Därför har jag icke vågat, då Vin- och spritcentralens chef ifrågasatte, att jag skulle taga med 2 miljoner kronor, sträcka mina önskingar längre just med hänsyn till vad som är den verkliga andan och meningen i den instruktion och i de bestämmelser, som gälla för Vin- och spritcentralen. Önskar man verkligen att sprithanteringen skall tillföra statsverket ökade inkomster böra dessa medel uttagas, innan de passerat Vin- och spritcentralen såsom bolagsvinst. Jag vill då ha det i omsättningsskatt och i de andra skatteformerna och det just för att icke få Vin- och spritcentralen såsom sådan till en skattekälla.

I den proposition, som nu föreligger till riksdagens prövning, har man ju av omständigheternas makt varit tvungen att medtaga en hel del förslag och anslag, som under de tre föregående åren varit tillbakaskjutna. Det är uppenbart, att det är synnerligen svårt för en finansminister att kunna säga: Den och den saken är fullständigt oberättigad. Jag har gjort vad på mig ankommit för att hålla tillbaka. Det kommer an på utskotten, som ha att ingående pröva, huru mycket av vad som här är begärt skall kunna beredas plats på budgeten. För min del får jag säga, att jag är övertygad om, att det som är ditmonterat haft ganska goda skäl för sig. Det ledsamma är, att under hela denna långa debatt, som försiggått framför allt i pressen, man icke pekat på några anslag, som icke varit berättigade. Där har man bara i allmänhet talat om, att man borde ur sparsamhetens synpunkt göra en åtstramning.

Herr Lindman fäste sig särskilt vid, att den nu sittande besparingskommittén icke ännu hade till Kungl. Maj:t inlevererat sina besparingsförslag. Ja, jag är icke vidare glad över, att besparingskommittén inte har hunnit fram med de förslag, som den har under arbete. Jag är dock övertygad om, att vissa av kommitténs förslag skola kunna föreläggas denna riksdag. Det mest omfat-

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

tande besparingsförslag, som kommittén har, rör ju socialförsäkringsproblemet. Det är i sin omfattning så stort, att jag icke tror, att det kan slutgiltigt lösas vid innevarande riksdag, men jag hoppas innerligt, att besparingskommittén skall kunna komma in till Kungl. Maj:t med sitt förslag i så god tid, att vederbörande myndigheter däröver skola kunna yttra sig, och att det skall bli möjligt att föra fram denna fråga till riksdagens omprövning åtminstone på det sättet att riksdagen skall få taga ställning till själva grundprinciperna i det förslag, som sedan måste bli vägledande för nyorganisationen. Emellertid är detta någonting, som jag icke kan garantera utan som jag uttalar som en varm önskan med löfte, att när ärendet har kommit in till Kungl. Maj:t, ingenting skall försummas för att det skall påskyndas och föreläggas riksdagen i vederbörlig tid.

Herr Lindman drog upp ett stort program för åstadkommande av lindring för näringarna. Ja, ingen kan vara mera intresserad än jag av att åstadkomma lindring för näringarna. Men när herr Lindman ifrågasatte, att denna lindring skulle ske genom fraktlindringar, så måste jag ju för min del sätta ett betydligt stort frågetecken för, om det problemet kan utan vidare godkännas efter det program, som den föregående regeringen ifrågasatte. Ty det är ju på det sättet, att man kan inte å ena sidan hålla på, att vederbörande verk och inrättningar skola genom sin egen drift förränta däri nedlagt kapital och bära alla sina övriga kostnader, och sedan å andra sidan bevilja fraktlindringar, som ovillkorligen måste påkalla, att jag går ut till andra skattdragare och begär, att de skola betala dessa skattlindringar. Här kommer jag in på ett så besvärligt problem som det, att jag skulle ålägga de näringsgrenar, som ligga vid och höra till det privata kommunikationsväsendet och som få betala frakter efter tanken att förränta däri nedlagt kapital, icke bara att betala sina frakter utan även att i egenskap av skattdragare bidra till fraktlindringar för sådana näringsföretag, som för sina fraktbehov hava statens kommunikationsmedel att lita sig till. Det är ett invecklat problem. Det gör sig naturligtvis utmärkt bra att tala om fraktlindringar, men det gör sig icke bra att tala om fraktlindringar utan att taga hänsyn till skattefrågan i sin helhet.

Slutligen anförde herr Lindman, att trontalets rörande Genèveprotokollet gjorda uttalande, att det måhända icke blir möjligt att förelägga den frågan för denna riksdags omprövning, obönhörligen ålade den nu sittande regeringen att icke taga något initiativ i försvarsfrågan. Jag borde kanske fästa uppmärksamheten på, att då vi föregående år diskuterade försvarsproblemet och uppgjorde grundlinjerna för de förslag, som då förelågo till riksdagens prövning, existerade icke det sedan mycket debatterade Genèveprotokollet.

För oss har således icke inträffat något förhållande, som försvårar situationen i dag. Genèveprotokollet är en sak, som är tillkommen under den mellanliggande tiden och som från högerns sida icke har tillmätts någon betydelse förrän det nu användes såsom ett nödankare för ett provisorium i försvarsfrågan. Vi böra låta detta vara detta. Vi förbinda oss icke att uti vår politik utan vidare godtaga de argument, som högern anser sig behöva anföra för att hävda sin politik. Vad som eventuellt kan ha fattats i trontalets innehåll, det hoppas jag, att riksdagen får tillfälle att pröva i de förslag, som komma att föreläggas riksdagen under den kommande arbetsperioden. Jag skall därför nu, herr talman, icke längre upptaga kammarens tid, då jag förmodar, att jag å dragande kall och ämbetets vägnar väl blir tvungen att än en gång stiga upp och tala åtminstone i finansplanen.

Herr Spångberg: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det var ju med synnerligen stor tillfredsställelse som herr Lindman, då han med sitt anförande öppnade årets remissdebatt, hälsade den socialdemokratiska regeringen. Man

kan ju mycket väl föstå herr Lindmans glädje i det avseendet inte bara efter att ha tagit del av statsverkspropositionen utan även med den kännedom om en viss gemenskap, som förr har kommit till synes gentemot herr Lindman från den socialdemokratiska regeringen. Högern väntar sig givetvis, att den nuvarande regeringen skall bli någon sorts försäkringspremie gentemot arbetarklassen under dessa i viss mån oroliga tider. På valdagen i höstas fick Socialdemokraten från Genève ett telegram, avsänt av partichefen. Telegrammet talade om »hur linjerna klarnade allt mer för varje dag» och om hur grunden lades för »trygghet och fred». Det andades en förnöjsamhet över tillståndet och över den goda vilja till samförstånd och samarbete mellan nationerna, som dock icke hittills haft sin motsvarighet i verkligheten. Det var en uppfattning från socialdemokratiskt håll, som fullständigt felbedömt läget. I årets trontal i all dess magerhet ser man även en prägel av en viss förnöjsamhet, som gör, att man ovillkorligen tvingas att tänka på den gamla satsen: »det är bra som det är.» Om *förhållandet mellan nationerna* säger trontalet, att »det förflutna året har sett nya och stora insatser göras för fredligt återuppbyggande och försoning mellan folken». Man måste ovillkorligen fråga sig: vari bestå dessa stora insatser för fredligt återuppbyggande eller till försoningspolitik mellan folken, som man i trontalet har givit tillkänna? Om med det fredliga återuppbyggandet och försoningspolitiken åsyftas Genèveprotokollet och Dawesplanen — och det framgår av uttrycken, att regeringen syftar härpå — då har åtminstone arbetarklassen all anledning att betacka sig. Allt tal om fred och människans rättigheter, som man från början kostat på Nationernas förbund, har mer och mer visat sig vara tomma fraser, som i sanning taga sig mycket underliga ut inför den imperialistiska politik, som är karakteristisk för de bestämmande inom Nationernas förbund. Vilken garanti för försoning mellan folken framgår av Genèveprotokollet? En försoning, som tar sig uttryck i allt mer och kraftigare kapprustningar! Är det däri regeringen vill se garantien för försoning? Kapprustningar mellan Frankrike och England, förtryck mot Orientens folk, experimenterande med giftiga gaser, avsedda att användas i krig och som på några minuter söva och döda allt levande på stora områden, och alla övriga s. k. »framsteg», som man gör på krigsteknikens område, vittna om att bakom allt detta fagra tal om fred och försoning lurar en rövarpolitik och att man bakom Nationernas förbunds falska mask bereder sig på ett kommande världskrig. Inför detta sakna Genèveprotokollets bestämmelser om förbud för anfallskrig fullständigt all betydelse. Historien ger oss alltför många exempel på hur lösliga dessa fördrag mellan stridande kapitalistiska stater alltid varit. Nog ges det anledning till krig, så länge den nuvarande kapitalistiska samhällsordningen består.

För övrigt, om försvarskrig är tillåtet, vilka skola då avgöra vad som är försvarskrig och vad som är anfallskrig? Vi känna ju till världskriget. Vi veta, att i världskriget fördes endast »försvarskrig». Ingen vill erkänna sig såsom anfallande part. Tyskland gör gällande, att det blivit överfallet av Ryssland, och Ryssland i sin tur vill låta världen förstå, att det blivit överfallet av Tyskland. England vill göra gällande, att det måst ingripa i kriget för att skydda Belgien. Österrike anser sig har fört försvarskrig. Endast försvarskrig över hela linjen. De imperialistiska staterna kalla alltid sina anfallskrig för försvarskrig, och med den benämningen är ju till och med världskrig tillåtet enligt Genèveprotokollet.

Nu talas det visserligen något om — och detta skulle väl vara själva garantien — om Nationernas förbunds skiljedomstol, vars utslag varje stat har att rätta sig efter. Den som icke rättar sig efter dessa utslag kallas sedan i händelse av krig för anfallande part. Här har man sålunda öppnat en möjlighet för vissa länder att under sken av försvarskrig anfälla ett annat land.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Det är uppenbart, att häri ligger en fara framför allt för hela den internationella arbetarklassen, ty dels söker man här skaffa sig garanti för att få fortsätta sina imperialistiska planer och dels riktar sig denna politik, som från Nationernas förbund föres, mot koloniernas folk och mot Sovjetryssland. Det kan icke längre vara obekant för någon, hur de kapitalistiska staterna lura på att krossa Sovjetryssland. Ingenting hindrar Nationernas förbunds skiljedomstol från att i en framtid förelägga Sovjetryssland en skiljedom. Om Sovjetryssland vid ett sådant tillfälle icke antager de imperialistiska staternas beslut, har man skaffat sig en anledning att anfalla Sovjetryssland och dock kalla Sovjetryssland för anfallande part. Allt detta med stöd av Genèveprotokollet! Enligt Nationernas förbunds statuter kan man vidare vid tillfälle draga in Sverige i krig. Sverige är ju enligt bestämmelserna skyldigt att vid vissa tillfällen vidtaga vissa åtgärder mot andra stater, om Nationernas förbund fordrar det, åtgärder, som i sin tur bli liktydiga med Sveriges indragande i krig. Detta är nu ofrånkomligt, såvida som det är meningen att Sverige skall följa förbundets bestämmelser. Man behöver icke taga fel, då man säger, att dessa bestämmelser i viss mån rikta sig mot Sovjetryssland. Är det möjligen därför, som man här i Sverige och från högerhåll i Sverige icke opponerar sig, trots att både Nya Dagligt Allehanda och herr Lindman vid något tillfälle erkänt, att Nationernas förbund är en fara för freden? Nu torde det väl vara så, att högern har ett dubbelt syfte med detta för de planer, som man vidare här sysslar med i Sverige. Däröfver vittnar icke minst ett sådant tilltag som det svenska flottbesöket i Finland för några månader sedan. Tillståndet i Finland, detta arbetarbödlarnas och gravskändarnas land, skall jag endast bringa i erinran genom att påminna om Georg Brantings nyss utkomna broschyr om tillståndet därstädes. Emellertid, man ju icke bara mördar finska revolutionära arbetare där i landet, utan man räknar från imperialistiskt håll med att begagna detta land såsom bas för ett anfall på Sovjetryssland. Ett led i de planer, som i detta avseende äro i görningen, var just det svenska flottbesöket i juli, då hela eller åtminstone största delen av den svenska flottan fullt utrustad avlade ett besök i detta land. Ytterligare bevis finna vi i vissa svenska ministrars uttalanden i den riktningen. Förre utrikesministern Hederstierna talade därom för något öfver ett år sedan. Det gick igen i den nuvarande svenska representantens i Finland, herr Elmquist, tal vid flottbesöket, däri han i Sveriges namn erinrade om den »stora minnesdagens» betydelse och uttryckte sin önskan om fortsatt vapenbrödraskap, som skulle firas på sådana dagar, som återkallade i minnet gemensamma strider mot Ryssland. Det är tydligt, att regeringen, d. v. s. den föregående högerregeringen, valt detta tillfälle att visa sin avsikt till samhörighet med Finland på ett sätt, som också gick i stil med de imperialistiska planer, som man hyser mot Sovjetryssland. Det är tydligt, att här har den nuvarande regeringen att inrikta sin verksamhet på sådant sätt, att sådana tilltag mot Sovjetryssland som ett uppreparande av dessa provokationer förhindras.

För öfrigt, vad tänker regeringen göra för att hindra herr Elmquists propaganda? Kan man vänta, att han blir avlägsnad från sin post eller tänker regeringen låta honom fortsätta i samma spår som han börjat?

Om man nu från skilda håll vill sätta sin lit till Nationernas förbund, får man givetvis icke underlåta att se de konflikter mellan olika stater, som äro rådande. Nationernas förbund har icke på minsta sätt lyckats att bringa dessa ur världen, lika litet som det lyckats Nationernas förbund att häva *motsättningarna mellan klasserna* inom de olika staterna. Detta kan givetvis icke ett ögonblick väcka någon slags förvåning, då klassmotsättningarna i ett kapitalistiskt samhälle äro ofrånkomliga och då de i stället för att avtaga komma att bli än kraftigare, något som man framför allt från arbetarhåll icke bör blunda för. Hela den ekonomiska politik, som utgått från Genève, är »katten på råttan och

råttan på repet». Om än icke Amerikas finanshajar och profitörer äro anslutna till Nationernas förbund, så utgöra de ju ändå en synnerligen viktig faktor i utpressningen. Det blir Amerika på England och England på Frankrike och Frankrike på Tyskland, vars arbetare jämte koloniernas folk skola pressas ned till en levnadsstandard så låg, att den gränsar till det otroliga.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Men finnes det då någon som kan uppvisa, att detta icke kommer att ha sina återverkningar för alla andra länders arbetarklass, om man frånser kolonialpolitiken? Ja, visserligen skulle under vissa förhållanden något enskilt lands arbetarklass även kunna såsom en muta från kapitalistiskt håll få sin ställning förbättrad på bekostnad av koloniernas folk, en politik, som ju för övrigt den andra internationalen icke är alldeles främmande för.

Det är tydligt, att Dawesplanen är en beräkning från kapitalistiskt håll att på det mest raffinerade sätt utsuga hela världsproletariatet. Vilka verkningar har Dawesplanen medfört bland annat för England? I konkurrensens namn söker man på allt sätt pressa ned de brittiska arbetarnas levnadsstandard samtidigt som arbetslösheten tilltager. England har en arbetslöshetsarmé på 1,227,000 personer. Enbart under andra veckan innevarande månad ökades de arbetslösa antal med omkring 100,000 i England.

Samtidigt som vi kunna konstatera detta nödläge se vi också, hur regeringarna i samtliga kapitalistiska stater gå till förföljelse mot arbetarklassen. De kapitalistiska fängelserna fyllas av arbetare och bönder med revolutionär läggning, under det att man ofta icke har tid att syssla med kriminella brottslingar eller till och med ställer dessa under polisskydd, om man kan använda dem såsom spioner mot arbetarklassen. En statistik, utgiven av den Internationala arbetarhjälpen, visar hur kapitalisterna gå tillväga i sitt anfäll mot arbetarna.

Den är ju för all del samtidigt ett bevis för, att den revolutionära rörelsen icke är så obetydlig eller svag, som man ibland vill göra gällande. Jag tillåter mig anföra några siffror rörande dessa politiska fångar. I Indien ha vi sålunda 253,000 revolutionära arbetare och bönder fängslade, i Ungern ha vi 70,000, i Spanien ha vi 23,000, i Polen 12,000, i Italien 8,000, i Tyskland 7,000, i Rumänien 3,000, i Jugoslavien 3,000, i Belgien 2,300, i Finland 1,200, i Lettland 500, i Litauen 200. Således ha vi endast i dessa 12 länder 383,200 fängslade offer för den kapitalistiska offensiven. Därtill komma ju de tusentals mord, som äro begångna på arbetare i en mängd kapitalistiska stater. Samtidigt som jag tillåter mig att från andra kammarens talarstol protestera mot dessa upprörande domar, kan jag icke underlåta att fastslå, att dessa offer dock ge ett utmärkt bevis även för den revolutionära situationen. Samtidigt som staternas organ arbeta på detta sätt, känna vi till, hur de fascistiska organisationerna arbeta i samtliga länder. Med denna situation i bakgrunden kan man givetvis ej dela uppfattningen om det ljusa läge, som man trots allt från pacifistiskt håll söker göra gällande. Detta betyder nu icke i sin tur att vi kommunister vilja mörkmåla. Vi vilja i stället konstatera läget, sådant det är, och gå till grunden med detsamma.

Det är väl fullt förklarligt nu, då riksdagen samlats för första gången efter val, om man erinrar något om det nuvarande *regeringspartiets löften under valstriden*. I det socialdemokratiska valmanifestet talades om, hur socialdemokratien skulle sätta in hela sin kraft på att avmilitarisera landet. Den skulle låta hela sin politik grunda sig på, att samhällets betryckta element främst skulle hjälpas till bättre och ljusare förhållanden. Där talades om de mindre bemedlades bostadsbekymmer, jordfrågornas lösande och rättvisa på alla områden. Och man försäkrade högt och heligt, att »överallt kan samhället, om dess ledning lägges i rätta händer, ingripa till skydd för de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande». När man nu sedan läser trontalet och statsverkspropositionen, söker man förgäves efter något spår av de vallöften, som under valtiden

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

spredos ut. Taktiken och principen beträffande exempelvis första huvudtiteln är densamma som under högerregeringen. Konungen får sina 800,000 kronor i oförändrat ordinarie anslag till hovhållningen, sina 150,000 kronor till förstärkning av hovhållningsanslaget, även detta oförändrat. Militarismen får sina omkring 147 miljoner kronor o. s. v. När man nu har delat ut på detta sätt, så kanske man icke får förväna sig så mycket över, att det icke blir synnerligen mycket kvar åt — för att citera det socialdemokratiska socialmanifestet — »samhällets betryckta element», som — fortfarande enligt det socialdemokratiska valmanifestets framställning — skulle »hjälpas till bättre och ljusare förhållanden». Det talas i trontalet om, att *en nyordning av försvarsväsendet* är under förberedande och kommer att föreläggas riksdagen. Det skall sannerligen bli intressant att se, hur det socialdemokratiska avmilitariseringsförslaget kommer att ta sig ut, då det snart framlägges. Rykten veta ju att förmåla, att försvarsvännerna icke behöva vara så värst oroliga. I det socialdemokratiska valmanifestet spelade man ju på samma falska pacifistiska toner som vanligt. Det heter, att »socialdemokratien vill avrustning utan baktanke, däri skiljande sig från kommunisterna», som vilja införa ryska metoder. Vad vi kommunistar ha fastslagit här i riksdagen, det är nödvändigheten av beväpning av arbetare och bönder och avväpning av borgarklassen, således ett fullföljande av de beslut, som de internationella arbetarkongresserna sedan årtionden tillbaka ha gått ut ifrån. Socialdemokratien däremot håller numera på »fosterlandsförsvaret», d. v. s. ett försvar för det kapitalistiska samhällssystemet, och jag fruktar, att socialdemokraternas nya förslag skall besanna just detta. Kravet på 140 miljoner kronor i årets statsverksproposition tyder just icke på någon motvilja mot »fosterlandets» försvar. Granskar man valmanifestet vidare, finner man löfte om lösning av *de mindre bemedlades bostadsbekymmer*, ett viktigt socialdemokratiskt agitationsmoment, för övrigt, under valrörelsen. Fortfarande råder en ohygglig bostadsbrist. Trots vallöftet har ingenting gjorts för att afhjälpa denna. En mängd barnrika arbetarfamiljer sakna varje möjlighet att skaffa sig tak över huvudet. Enligt uppgifter sakna 1,500 personer i Stockholm husrum, 500 familjer bo i sommarstugor, 500 familjer bo inhyses hos andra familjer, som i sin tur bo i lägenheter om ett rum och kök. Och det saknas icke exempel på, huru man i ett enda rum måste hysa ända till 9, säger 9 personer. Herrarna känna till, hur små rummen i dessa enrumslägenheter i allmänhet äro här i Stockholm. Och i dessa skola ända till 9 personer samtidigt vistas och bo. Det är tydligt, att här äro snabba och kraftiga åtgärder påkallade, som möjliggöra för dessa bostadslösa människor att erhålla människovärdiga bostäder till hyror, som ur ekonomisk synpunkt sett möjliggöra att bebo desamma. Och vad ämnar regeringen göra för att *trygga de små jordbrukarna och åboarna vid deras torvor?* Det var ju ett viktigt löfte under valrörelsen från socialdemokratiskt håll, att något skulle göras däråt. Det kan icke vara obekant, hur man behandlat exempelvis kolonisterna uppe i Norrbotten. Dels på grund av bestämmelser i kontrakten, dels på grund av behandlingen från domänstyrelsens sida i fråga om beredande av extra och för uppehållet nödvändiga arbetsmöjligheter ha dessa kolonister kommit i ett läge, som gör, att det hotar bli omöjligt för dem att behålla kolonaten, om det icke snabbt göres någonting för att rädda dem. Fortfarande håller man på med förföljelserna mot Algot Jansson i Älglösa. Sedan man nu utplundrat honom, fortsätter man förföljelserna mot hans gamle fader, som visst helt nyligen för andra gången vräkts från sin torva och det hem, på vilket han dock hade kontrakt med löfte att få bo där den återstående delen av sitt liv. Andra exempel ha vi i bolagsförföljelserna mot arrendatorerna. Händelser sådana som inträffat exempelvis i Holmträsk i Norrbotten, visa, att ett snabbt ingripande är av nöden. Vad tänker regeringen göra för att bringa

dess effektivt skydd, eller liberalerna i denna församling, eller de frisinnade, eller bondeförbundarna? Det är ju synnerligen viktiga frågor även för dem.

Synnerligen märkvärdiga te sig löftena från socialdemokratiskt håll om »skydd för de värnlösa», när man redan i trontalet får veta, att regeringen icke har för avsikt att framlägga förslag om nödigt anslag till *arbetslöshetens bekämpande*. Det är en verklig utmaning mot Sveriges arbetarklass att på detta sätt söka fullständigt utlämna 10,000-tals personer åt rena godtycket. Arbetslösheten är ju en företeelse, som i ett kapitalistiskt samhälle är oundviklig; kapitalisterna själva betrakta det ju som normalt för Sverige att alltid ha några tiotusental arbetslösa. Så länge arbetskraften betraktas som en handelsvara, där tillgång och efterfrågan får reglera marknadspriset, är det ju tydligt, att kapitalisterna t. o. m. betrakta en viss arbetslöshetsstyrka såsom önskvärd. Det kan vara svårt att exakt kunna ange arbetslöshetsciffran. Socialstyrelsens siffror bli ju alltid för låga. Enligt uppgifter, inhämtade från fackförbunden, funnos emellertid den 30 november 1924 samtidigt anmälda 20,778 fackligt organiserade arbetslösa, detta enligt rapporter från 1,865 avdelningar med något över 202,000 medlemmar. Att ännu flera arbetslösa finnas inom de fackliga organisationerna, är dock alldeles säkert, ty enbart till landsorganisationen anslutna avdelningar utgöra 3,636. Alltså ha icke mer än omkring hälften av fackföreningarna insänt rapporter rörande arbetslösheten, varför arbetslösheten är väsentligt högre än vad siffrorna visa. Räknan man så med arbetslösheten även bland dem, som icke tillhöra fackföreningarna, så är det givet, att hela antalet arbetslösa inom landet den 30 november 1924 säkerligen var mellan 35 och 40 tusen. Enligt meddelande från arbetslöshetskommissionen voro till kommissionen den 30 november 1924 anmälda endast 9,300 arbetslösa. Av dessa ha 549 personer erhållit arbete vid statens nödhjälpsarbeten och vid statens järnvägars automobilvägar 126 man. Vid rent kommunala nödhjälpsarbeten hade samtidigt beretts arbete åt 1,079 personer, och vid s. k. statskommunala nödhjälpsarbeten voro 262 personer sysselsatta. Av de till arbetslöshetskommissionen anmälda hjälpebehövande arbetarna hade således den 30 november 1924 endast 2,016 personer erhållit arbete i stats- och kommunala nödhjälpsarbeten, under det att hela den övriga massan av arbetslösa hade lämnats fullständigt utan någon hjälp. Något direkt arbetslöshetsunderstöd utbetalas ju numera icke från arbetslöshetskommissionen. Statens arbetslöshetspolitik synes nu helt enkelt gå ut på att göra denna sak till en kommunernas fattigvårdsfråga. Är det verkligen också den socialdemokratiska regeringens mening att i fortsättningen följa en sådan politisk linje? Rörande arbetslöshetens omfattning vid årsskiftet ha ännu icke fullständiga rapporter inkommit från de kommunala arbetslöshetskommittéerna, men av de rapporter, som framkommit, framgår, att arbetslösheten ytterligare ökats under december, så att de till arbetslöshetskommissionen anmälda den 31 december torde omfatta omkring 12,000 mot 9,300 den 30 november. Man torde sålunda kunna uppskatta hela antalet arbetslösa vid årsskiftet till minst 40,000 personer, av vilka kanske högst 2,500 erhålla hjälp genom att placeras vid stats- eller kommunala nödhjälpsarbeten. Hittills har det bedrivits en avskyvärd arbetslöshetspolitik, där staten försöker vältra över hela arbetslöshetsbördan på de små, mindre bärkraftiga kommunerna, vilket har till följd, att massor av arbetslösa lämnats att leva på anhöriga eller att tigga till sitt uppehälle, samtidigt lämnade åt polismyndigheternas godtycke under press av lösdrivarlagens bestämmelser. Nu har regeringen genom trontalet högtidligt låtit förklara, att den tänker fortsätta i samma spår som regeringarna förut, ett i sanning underligt sätt att ingripa till skydd för »de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande i samhället». Under sådana förhållanden är det fullt förklarligt, att högerministern i utlandet mitt under

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

brinnande valrörelse förklarat, att det är icke någon fara för arbetarklassens uppmarsch, då man vet att på framträdande poster sätta sådana män som herr Thorsson i Sverige. Arbetslöshetspolitiken är givetvis ett led i *arbetsköparnas systematiska kamp att nedpressa arbetarnas förut alltför låga löner*, vilket icke minst under dessa dagar, då arbetsavtal uppgöras, kommer till synes, då man i stället för att öka arbetslönerna söker om möjligt nedpressa dessa ännu ytterligare.

Svenska Dagbladet och andra borgerliga tidningar ha vid flera tillfällen skrivit om »arbetarnas alltför höga löner». »Sverige måste för all del göra sig konkurrenskraftigt, och arbetslönerna pressas ner» heter det. Granska lönerna nu inom textilindustrien eller inom järnindustrien, av vilka industrier den senare för övrigt genomgått en synnerligen svår kris, beroende dels på internationella förhållanden dels och framför allt på den brottsliga, ekonomiska politik, som under krigsåren bedrevs, då man i stället för att avsätta pengar delade ut miljonvinster, som på något år överstego hela aktiekapitalet, med den påföljd, att denna industri nu ligger så gott som lamslagen. Det torde vidare icke vara obekant, vilket lidande järnindustriens arbetare genomgått under de senare åren.

Eller vad sägs om lantarbetarnas löner, som ligga på en sådan nivå, att det icke ges någon möjlighet för lantarbetarna att kunna existera — vilket dock icke hindrar herrarna att i högan sky ropa ut huru arbetarna under strejkerna icke värda sig om djuren, herrarna, som icke ett enda ögonblick ha medlidande för lantarbetarnas utsvultna barn. Eller låt oss se på glasindustrien, där avtalet utlöper nu i dagarna. Som bekant fordra arbetsköparna en lönenedpressning över hela linjen. Jag har här en redogörelse för arbetslönerna vid Eda glasbruk, där arbetarna under flera år dragits med en omfattande arbetslöshet. Vad sägs exempelvis om deras »höga löner»? En arbetare under 14 år har 23 öre per timme, en arbetare under 18 år 28 öre, och för en arbetare mellan 18 och 23 år går arbetsförtjänsten upp till cirka 80 à 100 kronor i månaden. Av de högst avlönade arbetarna vid hyttan ha blåsarna, benmakarna och uppblåsarna en arbetsförtjänst, uppgående till 125 kronor, sliparna 200 kronor och yngre slipare 175 kronor. Glaspolerarnas förtjänst går till 120 kronor i månaden och yngre glaspolerares till 110 kronor i månaden. Grovarbetarna ha enligt gällande avtal 55 öre per timme. Ställ nu dessa löner i belysningen av livsmedelspriserna vid samma plats: mjölk kostar 25 öre per liter, smöret 3:50 kr. per kg., vetemjålet 50 öre per kg., rågmjålet 48 öre och kaffet mellan 3:50 och 4 kr. per kg., och ändå vill man, att dessa arbetslöner skola pressas ned. Det är icke ovanligt, att det finns exempelvis en familj med fyra minderåriga barn — sålunda en familj på sex personer — där familjeförsörjaren har en inkomst på 110 kronor i månaden. Det blir ungefär 61 öre om dagen per person att leva på. Kan någon av kammarens ledamöter från högerhåll stiga upp här och lämna en redogörelse för huru en människa överhuvud taget skall kunna leva på en inkomst av 61 öre om dagen? De som i Svenska Dagbladet skriva om »arbetarnas höga löner» — någon på Stockholmsbanken har ju gjort det — och till detta lagt ett tal på Nationella Ungdomsförbundet, där det uppmanas kapitalisterna, arbetsköparna att »inför avtalsuppgörelsen förhärda sina hjärtan och icke visa någon som helst tolerans», skulle denne herre nu i dag vilja stiga upp och förklara, hur man skall bära sig åt för att man med dessa livsmedelspriser skall kunna leva på 61 öre om dagen. Samtidigt med att lönenedpressningen pågår, finna vi även huru vi här i Sverige hava och huru det här utbreder sig organisationer med fascistiska tendenser, huru beväpnade strejkbrytare uppträda, allt i syfte att slå ned den organiserade arbetareklassen — detta gäller naturligtvis kommunisterna i första hand men i verkligheten riktar det sig mot hela arbetarklassen.

Det skulle givetvis vara oriktigt att trots detta nödläge för arbetarklassen

ställa alltför stora förhoppningar på regeringen. Löftena från valtiden börja ju redan torka in betänkligt, men man har dock rätt att begära, att regeringen i första hand ser till arbetarklassens bästa, att den icke glömmet löftet ifrån valen, att »överallt kan samhället, om dess ledning lägges i rätta händer, ingripa till skydd för de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande».

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Jag skall be att på ett mycket kortfattat sätt tala något litet om den föreliggande statsverkspropositionen och ämnar på inga villkor ge mig ut på det storpolitiska plan, som den föregående talaren gjort.

Om jag då icke kan låta bli att fästa mig något vid den inledning, som finansministern gjort, då han gått att beräkna inkomster och utgifter i statsverkspropositionen, finner jag, att finansministern i den överblick över ställningen, som han försökt få fram, sett både ljusa och mörka sidor i de ekonomiska förhållandena. Men man får i alla fall det intrycket, att finansministern har fått fram bilden för sig så, att det skulle vara övervägande ljusa sidor, om man ser det mot förhållandena sådana de varit under de närmast föregående åren. Jag skall naturligtvis icke ge mig in på att försöka vederlägga finansministerns åsikt i den vägen, utan jag vill i stället medge, att han må ha rätt, då han rent siffermässigt tager fram förhållandena, såsom han gjort, för att få fram en inkomstberäkning, som skulle vara bärig i förhållande till den slutsumma, som budgeten gått till.

Jag tror emellertid, att den, som själv sysslat något med näringslivet och för sin existens varit på något område tvungen att leta sig till vad näringslivet behöver, är det nog så, att man har icke blott en bestämd uppfattning utan en fullkomligt säker erfarenhet av att näringslivet för närvarande befinner sig i en mycket svår ställning, och att detta i synnerhet gäller den näring, som jag har min sysselsättning uti, nämligen jordbruket. Att för jordbrukets del någon ljusning eller lättnad skulle ha inträtt, har åtminstone icke jag — och jag förmodar ingen jordbrukare i detta land — kunnat erfaras.

På en punkt är jag villig att ge finansministern rätt, nämligen när han säger, att det beträffande vårt bankväsende torde ha inträtt en förbättring. Jag skulle tro, att han har fullkomligt rätt härutinnan, fast jag icke kan kontrollera, om det är riktigt. Om man emellertid ser en liten smula på den marginal mellan inlånings- och utlåningsräntan, som bankerna hålla, kan man förstå, att det måste ha inträtt en viss lättnad och en viss förbättring i privatbankernas ekonomiska förhållanden. Nu skall jag icke försöka att i detta sammanhang lancera fram något av vad man på visst håll påstår om bankernas förhållande till vårt näringsliv och vår industri. Det framkommer emellertid ibland påståenden om att vår industri är i det läget, att den i mångt och mycket måste upprätthållas direkt av bankerna, och att det är bankerna, som efter eget gottfinnande finansiera stora delar av vår industri. Är den uppgiften riktig, vågar jag ställa ett litet frågetecken för huruvida finansministerns resonemang om det ekonomiska läget kommer att hålla streck. Jag skall emellertid icke uttala mig därom. Men om den förmodan är riktig, att vårt näringsliv i sig självt är sådant, att det måste i sitt nödläge räddas av våra banker, då ligger det väl också snubblande nära till hands att frukta för att ett bakslag kommer att inträffa, vilket kommer att bli mycket betänkligt och kommer att sätta spår efter sig även för statskassan under den tid, som den nuvarande finansplanen skall tillämpas.

Jag förmodar, att det är finansministerns något ljusa syn på det ekonomiska läget, som gjort, att han vågat sig på att vara med om att budgetens slutsumma fått höjas något ifrån föregående året. Jag skall gärna medge, att höjningen är tämligen obetydlig, detta om man nämligen icke räknar med det

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

rent bokföringsmässiga förhållandet, att vissa inkomst- och utgiftsposter lagts på budgeten, som icke stått där förut. Men i alla fall, även om man räknar bort dessa poster, visar det sig ändå, att budgeten fått något svälla ut. Detta har skett delvis på det sättet, att man även har bestämt sig för att för denna riksdag framlägga vissa löneregleringar. Jag skall icke uttala mig närmare om dessa löneregleringar, ty jag är övertygad om att vederbörande utskott kommer att med all den noggrannhet, som är nödvändig, pröva dessa förslag. Och jag vill hoppas, att utskottet uti sin prövning härav kommer att följa de grundlinjer, som äro förenliga med den finansiella situationen. Jag ser emellertid icke heller alldeles bort ifrån ett förhållande därvidlag, som den förste talaren var inne på och som jag skulle vilja uttrycka på det sättet, att en kommande riksdag alltid är i hög grad bunden av föregående riksdagars beslut. Det kommer naturligtvis också, att vid behandlingen av de löneregleringar, som här föreligga, för vederbörande utskott och riksdag alltid kännas som en skyldighet att följa de linjer i lönehänseende, som föregående riksdagar under bättre ekonomiska förhållanden kunnat genomföra, och vilka troligen icke skulle ha kunnat genomföras, därest de första gången förelegat under nuvarande ekonomiska förhållanden.

Vad som i detta hänseende har kommit fram för riksdagen är egentligen icke en lönereglering utan det är en princip i löneregleringen, som jag icke alldeles kan låta bli att en liten smula närmare beröra. Det är icke en fråga, som man har varit oförberedd på, utan det är en konsekvens av vad tidigare riksdagar beslutat. Det är ändock fråga om, i fall man icke har en viss anledning att tänka sig för åtskilliga gånger, innan man ger sig in på att fullt realisera den principen. Jag menar principen om de statsanställda kvinnornas likställighet med männen i lönehänseende. Denna fråga ser i den föreliggande statsverkspropositionen mycket obetydlig ut, och det belopp, som kräves för att få igenom denna fråga, är ju ingenting att tala om, och jag har naturligtvis ingen anledning att ställa mig avvot mot att en likställighet kan ske på detta område, om man nämligen tror sig kunna fullt genomföra principen utan att det i dess fortsatta tillämpning kommer att bli vissa konstiga förhållanden, som folk — det kan icke hjälpas — komma att finna besvärliga. Man har i motiveringen av detta förslag sagt ifrån, att det är en grupp tjänstemän, som man icke avsett att taga med, nämligen prästerna. Det kan man ju förstå, därför att det åtminstone under nuvarande förhållanden icke gärna kan vara behöfligt att taga med prästerna i detta sammanhang. Men man frågar sig, huru det är meningen att göra med folkskollärarkåren. Det är en fråga, som ovillkorligen måste framställas i detta sammanhang, men jag fruktar, att om man kommer att realisera principen på det området — jag har icke kunnat göra några ekonomiska beräkningar för övrigt — komma de ekonomiska konsekvenserna av principens genomförande där att te sig på ett helt annat sätt än de framstå i det föreliggande förslaget.

Det är icke blott principen om kvinnans likställighet med mannen, som man i detta sammanhang har anledning att tänka på, utan man föres kanske närmast att göra vissa reflexioner, när det gäller den gifta kvinnans ställning i statstjänst, och där inträder det något komplicerade förhållandet, att det ju icke är så sällan som både man och kvinna äro statsanställda. Då gör man sig den frågan: kan, när det gäller man och kvinna i statstjänst, en sådan princip om likställighet vara ur rättvisans synpunkt riktigt lämplig? Ja, jag framställer den frågan, och jag skall också anföra de skäl, varför jag kan göra den frågan. Det är väl i alla fall så, att även om man vid de senare löneregleringarna gått tillväga så, att man icke upptagit särskild bostadsförmån i avlöningen, har man väl ändå alltid tänkt sig, att en del av lönen utgör ersättning för bostad, så att det skall beredas tjänstemannen möj-

lighet att ha bostad på den ort, där han är bosatt. Denna bostadsandel blir naturligtvis större eller mindre, allteftersom vederbörande tjänsteman är bosatt på en ort, som är av billigare eller dyrare typ efter de enligt nuvarande dyrortsfördelning gällande grunder. Om exempelvis på dyraste ort både man och hustru ha statstjänst, och i bägges avlöning ingår ersättning för bostad, är det ju klart, att detta tjänstemannapar kommer i en mycket gynnsammare ställning än en gift manlig familjeförsörjare, som har sin tjänst på samma ort. Jag undrar, om icke detta är en synpunkt, som man har anledning att något närmare syssla med, innan man går att fastslå principen.

Jag tvivlar icke ett ögonblick på att icke regeringen och närmast den, som inom regeringen fört argumentationen i denna fråga, nämligen finansministern, har haft dessa synpunkter klara för sig, men man får ett visst intryck av att han nog har velat se frågan en liten smula från den bekväma sidan. Han har nämligen sagt, så vitt jag har kunnat läsa rätt, att han har valt ett lönesystem, som han har ansett vara fritt från alltför stora besvärligheter vid det tekniska utformandet, i stället för att välja ett, som han nog hellre skulle ha velat ha. Han kryper i detta sammanhang bakom det tillkrånade lönesystem, som har blivit genomfört i de sista löneredningarna. Inom parentes sagt vore det kanske, efter alla de anmärkningar, som ha riktats mot detta lönesystem, på tiden att på allvar taga upp frågan, huruvida det icke vore förståndigt och riktigt att taga bort hela det tillkrånade systemet för att i stället införa ett lönesystem, som visserligen icke rubbade avlöningsbeloppen — så får det naturligtvis icke tas — men som reglerade det hela så, att man icke behövde ha en hel kår av tjänstemän för att granska och se efter och fälla utslag, om man har lyckats placera den och den tjänstemannen i den klass av lönesystemet, där han rätteligen bör vara.

Ja, det må vara nog om detta. Jag har velat fästa uppmärksamheten på denna likalönsprincip, icke därför att jag anser, att den i och för sig är orättvis, om man tänker sig, att den gäller vitt skilda personer, som leva under samma förhållanden, utan därför att, som jag har påvisat, den kommer att medföra, att personer i samma löneställning komma att ha olika stor fördel av systemet, om det genomföres.

Jag nämnde i början av mitt anförande, att budgeten har svällt ut något, därför att man har tagit in inkomster och utgifter, som tidigare icke ha tillhört statsbudgeten. Var och en torde ha förstått, att jag därvidlag syftade på automobilskattemedlen. Jag har naturligtvis ingen anledning att sysselsätta mig med det berättigade eller oberättigade uti att låta dessa automobilskattemedel genomlöpa budgeten på inkomst- och utgiftssidan. Jag tror för min del, att det kan göra ungefär detsamma. Då det emellertid nu är första gången, som riksdagen har att taga ställning till ett så stort penningbelopp, som dessa automobilskattemedel utgöra, tror jag, att man jämväl har anledning att syssla något med själva principerna för användningen av dessa medel. Jag tvekar icke ett ögonblick att såsom ett omdöme därvidlag säga, att tillkomsten av dessa automobilskattemedel har givit byråkratien ett rikt fält att göra sig mera gällande, än vad jag tycker är behörigt. Jag tror nämligen icke, att det varit behövt och än mindre nyttigt att lägga nuvarande byråkratiska former på användningen av automobilskattemedlen. Jag är icke alls övertygad om att det kommer att bliva till någon varaktig nytta, att man, som hittills har varit fallet, för åtnjutande av bidrag av dessa medel ovillkorligen fordrar så stora tillskott från de enskilda. Jag fruktar för att det kommer att gå så, att en hel del väghållningsdistrikt komma att konkurrera med varandra om att få del av automobilskattemedlen, och att de i denna konkurrens komma att anstränga sig så, att innan man riktigt kommit underfund med situationen, har en hel del av dem ådragit sig en skuldbörda, som för det fortsatta väg-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

väsandets ordnande kan bliva av ganska betänklig innebörd. Jag tror därför, att regering och riksdag ha anledning att något litet reflektera över om icke vissa andra normer — jag kan naturligtvis icke här draga upp dem — borde tillämpas vid automobilskattemedlens användande, och se till att man icke håller så förfärligt strängt på att dessa medel icke till någon del få användas för att minska skattetrycket för de in natura väghållningsskyldiga, även om väghållningsdistriktet icke övertagit vägarna för gemensamt underhåll, utan underhållet fortfarande sker genom indelning direkt på de olika väghållarna.

Ja, herr talman, det borde naturligtvis vara självfallet, att jag såsom representant för den grupp, som jag tillhör, måste ägna mig något åt den del av statsbudgeten, som rör nionde huvudtiteln eller jordbruket. Det är med nöje, som jag säger, att jag anser, att herr jordbruksministern vid detta tillfälle försökt att skilja sig ifrån budgeten på ett sådant sätt, att man har anledning gratulera honom till detta förhållande rent budgetmässigt sett, ty det visar, att han åtminstone vid detta tillfälle har fått blicken öppen för vissa krav från jordbrukets sida, som han, då han under sin föregående tid i regeringen gjorde upp en budget, icke riktigt visade sig uppskatta. Jag ber emellertid att till herr jordbruksministern få framföra min tillfredsställelse över att han i dessa delar har tillägnat sig samma uppfattning, som jag då tillät mig framställa.

Det är emellertid en sak, som jag skulle vilja lägga herr jordbruksministern på hjärtat. Det förspordes för någon tid sedan, innan den nuvarande regeringen hade tillträtt sitt ämbete, att det från regeringshåll hade satts i gång vissa åtgärder för att om möjligt få något förbilligande till stånd beträffande konstgödselmedel och dylikt. Jag vet icke, hur långt denna fråga har framförts, men efter vad man har kunnat förstå, har den i alla fall icke lett till något resultat. Det skulle dock för vårt jordbruk vara av en viss betydelse, om den nuvarande regeringen ville fullfölja vad som har påbörjats, så att man verkligen kunde få till stånd en prissänkning på dessa konstgödselmedel även i vårt land. Det är ju bekant, att vi här i landet ha exceptionellt höga priser på konstgödselmedel i jämförelse med förhållandena i våra grannländer. Det kan givetvis icke skyllas på nu gällande tullsats, att så är fallet, och i varje fall äro dessa icke enbart orsaken till det rådande förhållandet. Om det på något område skulle förekomma tullsats, som ställa sig verkligt hinderande i vägen för ernående av normala priser på dessa konstgödselmedel, bör man naturligtvis icke hesitera för att verkställa regleringar på dessa punkter.

Med dessa ord, herr talman, har jag för närvarande sagt, vad jag anser mig böra säga om den föreliggande budgeten. Det hade naturligtvis varit önskligt, om den hade kunnat hållas lägre, och naturligtvis hade det varit önskligt, såsom förut här varit på tal, att skattesänkningar hade kunnat åstadkommas. Om det hade varit lämpligast att genomföra dessa skattesänkningar på den direkta beskattningens område eller genom taxesänkningar, kan jag i närvarande stund icke avgöra. Jag tror mig dock kunna konstatera, att vi på båda dessa områden stå på en höjd, som icke är förenlig med utvecklingen av vårt näringsliv och vad detta behöver för ernående av ett för hela vårt land lyckligt resultat.

Herr Löfgren i Stockholm: Herr talman! Då jag har begärt ordet i denna remissdebatt, är det mindre för att ge stämna åt den lilla liberala kammargrupp, som jag företräder, än för att ange några rent personliga och allmänna synpunkter på det riksdagsarbete, som regeringen har planlagt enligt den föreliggande statsverkspropositionen.

Till en början ber då även jag att få ge uttryck åt deltagande och beklagande över att hans excellens statsministern skall vara förhindrad att vid ett till-

fälle som detta förklara och försvara regeringens politik. Jag tror, att vi litet var hysa den största aktning för regeringens särskilda medlemmar och deras förmåga att fylla sina respektive uppgifter inom statsförvaltningen, men jag hoppas, att de icke misstycka, om man konstaterar, att det saknas den enhetliga ledning och det samlade ansvar, som endast kan utövas och utkrävas av en ledande personlighet, en sammanhållande kraft. Bristen framträder så mycket starkare i en tid som vår, då den man, som saknas i täten, bär namnet Hjalmar Branting, ett namn, som utgör en symbol för mycket av det yppersta och mest värdefulla i svensk och europeisk politik. Vi dela därför alla, tror jag, uppriktigt den av högerns ledare uttryckta förhoppningen om statsministerns snara tillfrisknande. Till dess få vi nöja oss, om vi se den förhoppningen förverkligad, att någon av regeringens ledamöter åtminstone faktiskt skall framträda inför riksdagen såsom den ledande målsmannen för vad regeringen såsom sådan vill och åsyftar.

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Tro nu icke, att jag skall börja med att deltaga i det klander, som ifrån skilda håll men från rent motsatta synpunkter har framställts emot — låt mig säga — den lätta hand, varmed de aktuella frågorna vidrörts i trontalet. Bevare oss väl för tändande eller till och med revolutionerande trontal: Trontalet är ju rent formellt uttrycket för den konstitutionella konungens uppfattning och hans framläggande av sina åsikter om läget vid riksdagens början. Och då är det en tillfredsställelse att konstatera, att årets trontal nått det ideal av knapphet och färglöshet, som man i vår tid väntar av den konstitutionella kungamakten. Man kan förstå, om den rättrogne socialisten i ledet, särskilt om han avancerat till kommunist, vämjes vid den borgerlighet för att icke säga småborgerlighet, som alltjämt är konstitutionens fasta grund. Men vi borgerliga ända upp från herr Lindman och ända ned till den minsta lilla liberalen, vi böra väl vara tacksamma för vad vi sluppit äta, att vi sluppit den omogna frukt, som vi kanske gått och inbillat oss själva och andra, att regeringen komme att servera. Nej, den försiktiga spelöppningen med framflyttande av ett par småbönder i jordfrågan var förträfflig. Nu gäller det att se till, hur spelet skall fortsätta och vilka överraskningar som det i fortsättningen kan komma att bjuda på. För min del får jag som optimist — till yrket snart sagt — uttala den uppfattningen, att i samma mån som regeringen växer in i de olika uppgifter, som lägges på den, skall den bjuda oss på så få överraskningar som möjligt, och ju mindre överraskningar, desto lättare tror jag, att vi skola komma överens.

Friktionsmomenten synas för närvarande vara färre, än de helt nyligen föreföllo att vara. Även om man kan hysa tvivel, huruvida ljusningen i världen på det ekonomiska området kommer att visa sig konstant eller bara vara en synvilla, så ha dock de olika parterna i produktionen lärt sig åtskilligt av den gångna tidens erfarenheter. Arbetsmarknaden är på väg mot större stabilisering, och de väldiga arbetskonflikter, som nyss hotat, synas i stor utsträckning åtminstone kunna begränsas och förminska. Det konfliktläge, vari en allmän arbetslöshet alltid måste försätta en arbetarregering, torde därmed kunna undvikas. Även regeringen själv borde ha lärt sig åtskilligt av tidigare egna ledsamheter i arbetslöshetsfrågan.

Herr Lindman och herr Spångberg ha båda efterlyst regeringens egentliga idéprogram, som väl efter bokstaven till sist måste gå ut på allmän socialisering av naturtillgångar och produktionsmedel. Båda finna häri en angreppspunkt mot regeringen. För egen del tror jag — jag vågar åtminstone hysa den förhoppningen — att regeringens uraktlåtenhet att framlägga rent socialistiska förslag eller ens antyda sådana icke endast beror på att förslag i den riktningen skulle möta ett kompakt motstånd från riksdagsmajoriteten — en uraktlåtenhet sålunda uteslutande dikterad av rent taktiska skäl — nej, jag vågar tro, att ledningens försiktighet i regeringsställning också beror på en efter hand vunnit

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

insikt därom, att detta socialiseringsprogram icke är den rätta vägen fram mot den allmänna välfärd, det vackra syfte, som man därmed otvivelaktigt eftersträvar. Intressanta symtom på denna sinnesändring hos ledande socialdemokrater hava på senare tid blivit alltmera talrika. Så yttrade själva socialiseringsnämndens sekreterare häromdagen på en kongress — jag citerar efter tidningarna, och ljuga de, så narras jag:

»Det ges icke någon bestämd skiljegräns emellan borgerlig och socialdemokratisk syn, när det gäller de praktiska frågorna. Vid överläggningar om praktiska frågor — sade han — flyta nämligen synpunkterna in i varandra alltefter frågans karaktär. Man undkommer inte — sade han slutligen — i ett stort, utvecklat samhälle den fria prisbildningen och det fria yrkesvalet. Människorna måste få behålla initiativet och samhället får inskränka sig till att reglera de gränser, utanför vilka människorna inte få gå.»

Detta kalla vi liberaler för liberal uppfattning.

En annan högt aktad både teoretiker och praktiker inom det socialdemokratiska partiet, herr Örne, sade vid samma tillfälle bland många andra mycket förståndiga saker, att för upprätthållande av fred i världen kan ingen sämre ordning tänkas än att de nationella staterna lägga under sig utrikeshandeln och de inrikes varukällor, som skola användas till betalning av importen.

Om dessa förståndiga meningar — som jag hoppas — omfattas också av regeringen, så har valstriden, som förts för eller emot socialismen, egentligen resulterat uti, att det sedan dimmorna efter striden på morgonen skingrats befinnes, att det socialdemokratiska partiet behållit slagfältet, och bland krigsbytet också lagt sig till med åskilliga av sina motståndares meningar.

Härtill säga vi liberala: Väl bekomme! Så mycket hellre som vi gilla den tendens i arbetarpartiets politik, som inte bara är på väg bort ifrån nya schablonmässiga former och teorier om statstvängets välsignelser, utan också är motståndare till de gamla metoderna, skyddstullar och nationell avstängning. Jag kan inte bättre ange den liberala uppfattningen i dessa ting än genom att återigen citera herr Örne, när han ville karakterisera vad han kallar »den kooperativa» uppfattningen — den fick naturligtvis inte heta den liberala, men jag kallar den fortfarande för den liberala: »Den kooperativa uppfattningen — säger han — går ut på att efter hand den ekonomiska verksamheten bör organiseras lika oberoende av de nationella staterna som för närvarande av kommuner och län, när det gäller den inrikes produktionen och varuförmedlingen. De ekonomiska provinserna i världen — fortsatte han — sammanfalla ingalunda med de nationella staternas gränser, lika litet som avsättningsområdena inom en stat sammanfalla med de traditionella landskaps- eller länsgränserna.»

Jag ber att helt få instämma med herr Örne också, när han tar avstånd från den meningen, att staterna äro några slags högre väsen, i evighet bestämda att vara människornas förmyndare i stort och smått. En fredlig utveckling kräver verkligen en uppoffring av dessa invanda föreställningar, vare sig de frodas inom högerns eller socialdemokraternas läger.

Jag går sålunda ut ifrån att den socialdemokratiska regeringen vill låta oss slippa varje försök till tvångsdop i den rena socialismen, lika väl som den säkerligen kommer att skydda oss för omogna och i realiteten overksamma utslag av en protektionistisk uppfattning. Men det är inte nog med att intaga en negativ ståndpunkt. Det fordras en framsynt och aktiv reformpolitik, som på framkomliga linjer söker uppnå bestämda, låt vara begränsade mål. Jag vill inte neka till att för mig synes det, som om faran med en regering, som inte kan leva på sitt eget idéprogram, inte bara är, att den under omständigheternas tryck kan vara tvungen att föra vad vi kalla demonstrationspolitik. En annan fara är, att en sådan regering, då den av hänsyn till allt vad man väntat av den, inte anser sig kunna gå fram steg för steg och organiskt utveckla sam-

hällsförhållandena, gör för litet eller ingenting. Och det är särskilt på den punkten som regeringens riktlinjer för aktuell politik böra preciseras och kompletteras. Jag vill ta ett par exempel på vad jag menar med fordran på precisering och komplettering från områden, som ligga mina egna intressen nära, men som i allmänhet inte tilldraga sig någon större uppmärksamhet från riksdagens sida. Det kan ju hända att jag tröttnar, men det kan inte hjälpas.

Herr justitieministern har på ett synnerligen förtjänstfullt sätt begränsat den mängd förslag inom den sociala jordlagstiftningens område, som under senare tid sett dagen. Atskilliga välmenande men nog mindre välskapade foster ha därmed bragts ur världen. Den ledande tanke, som herr justitieministern med all rätt följt vid denna gallring, har varit sådan, att den mycket väl hade kunnat uttalas också av justitieminister Ekeberg eller någon föregående borgerlig justitieminister: »Låt oss från skilda partier, vi som ha intresse för jordfrågans lösning, få fram en gemensam linje för lösningen av de mest trängande och obestridligen förefintliga reformkraven. Låt oss söka oss fram med lämpor, innan vi se att det blir nödvändigt med tvång.» Ja, tänk om man slagit in på den vägen tidigare, varthän man då skulle ha hunnit! Det är i varje fall väl att det skett nu. Men jag skulle till herr justitieministern vilja göra en vördsam hemställan att inte dra sig för att föra tanken om samförstånd fullt ut. Han skall då med säkerhet finna, att jordpriset och övriga förhållanden på de senaste åren undergått en sådan kolossal förändring, att jordfrågan i det stora hela skulle kunna lösas på frivillighetens, det vill säga på den ordnade jordförmedlingens väg, utan tillgripande av expropriation eller vad man kallar alla dessa tvångsmedel, som kunna bli behöfliga i rena undantagsfall, men som inte böra få »härja», så att säga, över ett helt lagstiftningsområde. Vi som länge inriktat oss på jordförmedlingens väg, på den frivilliga vägen alltså, för jordfrågans lösning, skulle vid ett tillfälle som detta gärna vilja höra en förklaring från herr justitieministern, eller kanske från herr jordbruksministern, att han i denna del framför andra vill söka samförstånd på det fria utbytets väg.

Jag går vidare. Enligt trontalet skall frågan om en ny polisorganisation underställas riksdagens prövning. Jag ämnar komma med en motion i saken och skall därför inte tröttna länge nu med att beröra den. Men jag tillåter mig i varje fall redan nu uttala den mening, att denna fråga inte gärna kan lösas eller bör lösas, utan att åtminstone ett steg tas i riktning mot förbättring av åklagarväsendet och en reglering av polisundersökningen, både för allmän säkerhet och för ökat skydd för den enskilde.

Regeringen kan inte slå sig till ro med att en föregående socialdemokratisk regering vid 1922 års riksdag genomfört en lag om snabbare införande av häktad för rannsaking vid domstol. Denna lagstiftningsåtgärd må ha haft det bästa syfte inom en mycket begränsad ram, men den har i själva verket varit otillräcklig, betydelselös och i vissa fall till och med motverkat sitt eget syfte. En synpunkt som man inte får glömma, när man talar om små reformer steg för steg, nu särskilt på rättens område, är vikten av att successivt inom rättslivet få till stånd sådana organ, domstol, åklagare och så vidare, som äro kompetenta att bereda och i verkliga livet omsätta den allmänna processreform, som vi hålla på att utarbeta, när den äntligen kommer. Jag får säga att vi tycks ha tiden för oss, ty sedan processkommissionen nu arbetat under snart 14 år, har den inte veterligen avkastat andra frukter för det praktiska rättslivet än sin förre sekreterare, numera häradshövding Schlyter. Om vi slå upp justitieombudsmannens berättelse, skola vi finna, att herr Schlyter inte har slagit sig till ro med att gå och vänta på fortsatt avkomma från sina andliga fäder, utan har i det praktiska livet börjat reformera, så gott som han har ansett, att den nuvarande lagens ram tillåter honom göra det, och på egen hand verkligen sökt

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

införa åtminstone den större skyndsamhet, det större liv och intresse för rättskipningen, som just är ett huvudintresse, när det gäller att få en ny process. Jag skall be att få rekommendera, även jag, detta initiativ från herr Schlyters sida till herr justitieministerns begrundande. Jag tror, att herr justitieministern i högsta grad skulle göra sig förtjänt om utvecklingen av vårt rättsliv, om han ville, med stöd av en provisorisk och begränsad lagstiftning, föra det Schlyterska initiativet vidare till större allmän giltighet inom landet. Skulle vi dessutom få en strimma av offentlighetens ljus över behandlingen av våra saker i överrätterna och framför allt upphäva det hemliga straffprocessförfarandet, där det ännu finns, och särskilt i rikets kammarrätt, då skulle vi ha hunnit en bit på vägen och gjort oss en smula beredda att, när tiden kommer, föra en större processreform ut i verkligheten.

Om vi nu kunna hoppas på att undgå både socialisering och obehövligen tvångslagstiftning på jordfrågans område, så kan man tillika med tillfredsställelse annotera, att vi skola slippa några nya eller ökade skatter. Herr finansministern har nyss angivit motiven för att vi inte till på köpet kunnat få en skattelindring. Jag finner hans skäl nog så goda, och endast på ett par punkter skall jag be att få göra en del randanmärkningar.

Det är ju en punkt på det socialdemokratiska programmet i världen — jag minns inte riktigt, hur det står i vårt eller rättare sagt herrarnas — nämligen att en skattereform, som är synnerligen eftersträfvansvärd, är förmögenhetsskatten och dess utsträckning att kunna användas som konfiskationsskatt. Med utomordentlig tillfredsställelse finner man, att herr finansministern följt sin förre engelske kollega mr Snowden i att *inte* följa programmet på den punkten. Men det skulle ha väckt en viss tillfredsställelse och i viss mån en lättnad inom näringslivet, om han också ansett sig kunna följa mr Snowdens exempel beträffande en viss del av bolagsbeskattningen. Den s. k. B-skatten må ha varit berättigad under de omständigheter, då den tillkom — den tillkom av alldeles särskilda skäl, som jag nu inte vill gå in på, och som jag själv var med om att godkänna under högkonjunkturen. Men i själva verket är den såsom en skatt på den nödiga fondbildningen för ett företags konsolidering och utveckling till sin grund oberättigad, och den ger under nuvarande förhållanden dessutom i själva verket så litet, att den snarast torde böra avskaffas.

I detalj kan man ju hoppas, att regeringen i ett och annat kan få förbättringar uti skattesystemet, även om de inte föra till allmän skattelindring. En förenkling och ett underlättande av skattebetalningen är något, som jag hoppas att regeringen griper sig an med; och dessutom undrar jag, om inte den bestraffning, som numera går ut över dem, som vilja med varandra ingå ordentligt äktenskap, skulle kunna upphävas genom att i sådana fall, då självförsörjande gifta sig med varandra, skatten inte blir ökad, till och med väsentligt ökad, utöver den som skulle ha utgått, därest de läte bli att gifta sig.

Men jag håller med herr finansministern om — och även herr Lindman tycks göra det — att det är lättare att tala om en allmän skattelindring än att genomföra någon. Om man granskar den uppgjorda staten, finner man, att visserligen ha de verkliga statsutgifterna ökat över förra årets utgifter med omkring 41,7 miljoner. Men av dem utgöra ju 15 miljoner — automobilskatte-medlen, som nu första gången ha passerat budgeten — bara en rent formell ökning. Och en stor del av övriga ökningarna äro, som herr Lindman också påpekade, konsekvenser av tidigare riksdagsbeslut. Här finnes all anledning att även ifrån mitt håll understryka och instämma i den varning, som uttalades mot att företaga ökningarna i utgiftsstaten genom från riksdagens sida tagna initiativ. Det kan vara nödvändigt ibland för att göra rättvisa eller för att komplettera en redan vidtagen åtgärd, men i allmänhet få vi akta oss för det.

Vi måste betrakta regeringens och finansministerns förslag därvidlag som normerande och vägledande.

Herr Lindman talade vidare om att en genomgående och allmän skatteminskning inte kunde vinnas utan genom organisatoriska förenklingar och förbilliganden. Även här ber jag få ge mitt instämmande, och jag kan verkligen då inte låta bli att peka på ett par punkter såsom åtminstone värda fortsatt undersökning. Visserligen har jag varit med om att föreslå tillkomsten av handelsdepartementet, och visst tror jag, att det kan fylla en hel del nyttiga behov. Men allt är relativt här i världen, och jag undrar ändå, om det inte kan vara värt att ta i övervägande frågan om handelsdepartementets fortvaro, särskilt som den kommersiella informationen, som man hade tänkt sig som en av departementets huvuduppgifter, inte kommit dit utan ligger på annat ställe.

Vidare skulle det, synes det mig, vara av intresse för regeringen och för oss allihop, om man i samband med en ny försvarsorganisation undersökte, vad som kunde vinnas genom en sammanslagning av armé- och marinförvaltningarna, inte bara i organisatoriskt hänseende, men särskilt med hänsyn till en modernisering av inköpsväsendet för armén och flottan efter kommersiella och moderna synpunkter.

Emellertid, någon väsentlig och bestående förbättring kan nog icke vinnas uti skattetrycket, förrän vi få en konjunktur, som möjliggör en ökad produktion och en ökad avsättning för våra produkter. Därtill är det givetvis av vikt, om man kan minska upplåningen, som nu undan för undan ökas. Dock, som sagt, främst gäller det — och det är en sak, som regeringen icke kan göra mycket åt, utan det är de yttre förhållandena, som det först kommer an på — att genom ökad produktion och ökat arbete välståndet stiger och skatteförmågan därmed blir större samt skatterna, som falla på enskilda individer och företagen, bli mindre. Men härför kräves, också med bättre konjukturer, arbetsro och arbetsfred, och det fordras av varje regering, att den fördomsfritt och energiskt griper sig an med arbetsfredens stora problem.

Jag sade, att det gäller i främsta rummet att få till stånd ökad produktion och ökad avsättning. Vår exportindustri har på ett par undantag när under sista året haft att kämpa med utomordentliga svårigheter, och det behövs en framsynt handelspolitik, därest de lättnader, som man nu kan skönja i den internationella handeln, skola komma även oss till godo. Herr Lindman rörde vid den punkten, när han talade om de viktiga internationella förhandlingar och handelsfördrag, som förestå och som kräva ett synnerligen sakkunnigt och energiskt bedrivande. Men samtidigt behövs det, att vi hålla ihop, att vi söka ena och utjämna våra synpunkter, att vi utåt, när det gäller dessa handelsfördrag, icke verka alltför splittrade, utan att vi stå eniga om vissa krav, som äro väl motiverade och som vi ha utsikter att genomföra. Hittills måste man erkänna, att det rått en konkurrens, ett inbördes underbjudande på vår exportmarknad mellan företagare inom vår industri på olika områden. Sammanslutning mellan dem är nödvändig, och den har också börjat komma till stånd både i fråga om prissättning och handelsorganisation. Här behövs emellertid ett stöd ifrån statsmakternas sida, icke ett ingrepp i företagets fria verksamhet, men ett stöd, när det gäller att på nya och gamla marknader få avsättning för svenska varor och uppnå bästa möjliga villkor beträffande handelsförbindelserna med andra länder. Trots en principiell frihandelsuppfattning vill jag icke neka till att det vid förhandlingar om blivande handelsfördrag kan bliva nödvändigt att i vissa fall använda påtryckningsmedel och bytesmedel, när de effektivt kunna utnyttjas och när de tjäna sitt syfte.

Det är sant, som herr Lindman säger, att vår handelspolitik måste i hög grad bestämmas av den politik, som andra länder föra mot oss. Men jag vill begagna tillfället att konstatera, att uti detta herr Lindmans yttrande ligger

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

också indirekt ett erkännande därav, att ett allmänt välstånd i världen både för andra och för oss icke kan uppnås annat än på det internationella samförståndets väg genom att vi hjälpas åt att skapa förutsättningarna för yttre och inre fred, för största möjliga handels- och bytesfrihet. Jag ber därför att få rikta en vädjan till högerpartiet. Jag förstår, att vi äro djupt skiljaktiga i fråga om principerna protektionism och frihandel och att vi äro skiljaktiga, när det gäller frågan om de närvarande utsikterna för att i det internationella livet vinna resultat för ekonomisk frihet, för en ny samförståndets politik. Men jag skulle ändå vilja fråga, om vi icke skulle kunna endrånktigt deltaga i det internationella arbete, som alltifrån fredens början pågår för att komma till större samförstånd, större enighet på det rent internationella området. Och härmed kommer jag till den kläm, som jag åsyftar. Skulle man icke även från högerens sida kunna få intresse för Nationernas förbund, få en ny syn på nödvändigheten att lösa de frågor, varmed folkförbundet sysselsätter sig? Jag erkänner, att en bestående fred i världen knappast är att vänta, förrän vi om- lagt den internationella politiken, så att man, för att återigen citera herr Örne, söker en fördelning av nyttigheterna i världen, av råvaror och handel alltefter naturliga avsättningsområden, att vi komma till en entente de olika länderna emellan, där den ena lämnar till den allmänna omsättningen de produkter, han har, och mottager, vad han icke har, från annat håll under bästa möjliga villkor för handelsutbytet. Men låt oss då i all världens dar från skilda håll deltaga i det arbete, som pågår för att få detta sakernas tillstånd så snart som möjligt infört i världen. Dit hör även att med vaket intresse deltaga i det fredsarbete, som pågår år efter år och dag efter dag nere i Genève.

Herr Lindman rörde vid det s. k. Genèveprotokollet och klandrade den sittande regeringen, därför att den därpå grundat alltför stora förhoppningar. Men låt oss icke bara tala om ögonblickets förhoppningar, utan låt oss först se, vad Genèveprotokollet avsåg, vad beslutet nere i Genève innebar. Det innebar ett första försök till att åvägabrinda en rättsordning för freden. Det innehöll som centrum i denna rättsordning skiljedom i stället för våld, skiljedom, för vilken alla Sveriges regeringar uttalat sig i princip, när därom varit fråga, som något vi borde eftersträva. Beslutet innefattade vidare, att rätten borde tryggas genom ett ekonomiskt och militärt samarbete mellan nationerna. Endast därigenom finge man tillräcklig säkerhet för rättens utförande, och endast under de förutsättningar, som därmed komme att skapas, kunde man gå till en verklig nedrustning. Resultatet utav detta beslut har bedömts olika. Mest har det mött motstånd från skilda håll, både ifrån pessimisterna och från de alltför stora optimisterna, som trott, att freden skulle kunna komma till i världen, utan att man beredde den någon yttre trygghet. Men man kan icke komma ifrån, att för en gångs skull har den i Genève representerade världssopinionen talat med folkens egen röst, när den kräver fred, och dess stämna skall icke tystna, förrän dess krav ha blivit genomförda. Frågan är bara den: skall ansvarskännande svensk höger, liksom den gjort i våra grannländer och som den gjort i Holland, lojalt samverka med de demokratiska partierna i den organiserade fredens riktning, eller skall den sälla sig till kommunismens skara och på ungefär samma skäl, som vi hörde för en stund sedan utvecklas, sabotera eller motverka det fredsarbete, som Genèvebeslutet dock givit en stark framstöt. I varje fall tror jag mig kunna förklara, även jag, att vänstern är enig om att söka fortgå på den väg, som anvisats av beslutet i Genève. Enig är vänstern också därom, att vår försvarsfråga bör lösas utan att avvakta utgången av de överväganden, som väntas följa av Genèvebeslutet, den avrustningskonferens, som man tänkt sig hålla i juni 1925 men om vilken man nu vet, att den åtminstone icke då blir av. Jag får lov att säga, att jag skulle förstå, om ifrån de håll, som utav Genèvebeslutet och den tilltänkta avrustningskonferensen väntat sig ett omedelbart po-

sitivt resultat eller från håll, som åtminstone väntade sig en avrustningskonferens år 1925 — jag skulle kunna förstå, säger jag, om man från dessa läger på den tiden yrkat: låt oss skjuta upp avgörandet av försvarsfrågan, tills vi få se, hur det går; kanske kunna vi då taga ett steg ännu längre, än vad vi närmast förutsatt; kanske få vi däremot stanna, där vi nu stå. Men vad jag däremot icke begriper, det är, att det parti, som icke har väntat sig någonting av Genèvebeslutet och som så till vida fått rätt, att Genèvebeslutet icke hittills vare sig blivit allmänt antaget eller lett till en avrustningskonferens, att detta parti anser det med sitt ansvar för Sveriges försvarsfråga förenligt att säga: vi skola skjuta upp försvarsfrågans lösning på en obestämd framtid, tills vi få se, vad som möjligen kan komma att hända på grund av ett möjligt beslut, om vars innehåll och verkningar vi nu intet veta.

Min ställning till frågan om Genèvebeslutets inverkan på vår försvarsfråga är den: jag vill icke i närvarande stund grunda min röst vid försvarsfrågans avgörande vare sig på några obestämda förhoppningar eller på några oväntade misräkningar, utan jag vill bestämma min ställning efter dels Sveriges politiska läge, som jag nu betraktar det, och dels vårt ekonomiska läge och vår förmåga att nedlägga kostnader på försvaret. Dock i främsta rummet komma hänsyn till landets säkerhet. Om, såsom jag hoppas, det i sinom tid blir ett positivt resultat av Genèvebeslutet, så kan det mycket väl hända, att därmed kräves större försvarsanstalter än som nu synas erforderliga, och då vill jag för min del vara med om att bevilja sådana. Det kan också tänkas, att en ytterligare minskning då kan bli möjlig. Men att man nu, då man ingenting vet om utvecklingen, om vad det kan komma för praktiska resultat av Genèvebeslutet för närmaste tiden, skulle på det grunda den ena eller andra uppfattningen om det bästa sättet för försvarsfrågans lösning, det finner jag alldeles omotiverat. Den lösning, som det lilla liberala partiet för sin del har tillstyrkt, den har icke byggt på dylika obestämda kalkyler utan byggt på ett bedömande, så gott det varit möjligt, av landets nuvarande läge, som visserligen ansetts ha i viss mån ljusnat, men å andra sidan befunnits vara så pass osäkert, att man icke velat riskera ett förstörande eller en alltför stark nedskärning av organisationen och därmed en väsentlig minskning av vår försvarskraft.

Jag hoppas sålunda, att försvarsfrågan, alldeles oberoende av några funderingar av ett eller annat slag om vad som kan komma att hända eller icke hända med anledning av Genèvebeslutet, måtte med hänsyn till vårt eget politiska och ekonomiska läge komma att av denna riksdag avgöras. Och samtidigt får jag uttala den förhoppningen, att landets regering därvid skall visa sig känna det ansvar för landets säkerhet, att dess försvarskraft icke nedsattes under vad som i nuvarande osäkra situation måste anses vara erforderligt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Thorsson**: Med anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade om ledningen av regeringen ber jag att få förklara, att ingen kan i högre grad än regeringens ledamöter själva beklaga den långvariga sjukdom, som hindrat statsministern att deltaga i regeringsarbetet under de senaste veckorna. Emellertid hade redan tidigare under statsministerns medverkan grundlinjerna uppdragits för regeringens arbetsprogram med avseende å årets riksdag. Då det enligt läkarnas utsago numera tyvärr synes sannolikt, att statsministerns tillfrisknande kommer att kräva avsevärd tid och förutsätta hans fullständiga ledighet från arbete under konvalescenstiden, har regeringen under övervägande de åtgärder, som härav må påkallas.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den ärade talare, som förde talan på det liberala partiets vägnar, slutade sitt anförande med en

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

varm vädjan till regeringen att sörja för rikets säkerhet. Det är alldeles samma tanke, som ligger bakom vad jag tänkt att säga i denna debatt. Det har dock under denna remissdebatt yttrats åtskilliga ord, som ingivit en viss farhåga för att det finns starka krafter, som söka att fördärva det försvar, som vi möjligen komma att få, hur det nu än kommer att te sig. Jag erinrar om hur representanten för det kommunistiska partiet — ja, han har därvid lojalt talat för sina uppdragsgivare i Ryssland —, jag vill erinra om, hur han sade oss, att hans parti fullföljer sitt program, *arbetarnas och böndernas beväpning i deras klassintresse och borgarklassens avväpning!* Så föllo orden. De verka som ett alldeles tydligt eko av vad vi ständigt och jämt höra där-bortifrån.

Vi ha, herr talman, vant oss vid att höra åtskilligt här i riksdagen, som skulle för ett fåtal år sedan ha betraktats som den fullständiga riksskandalen. Det är, som hade det som är brottsligt enligt svensk lag, redan börjat bli en institution här i riket, som man behandlar ungefär som andra institutioner. Det är, som skulle vår nationalkänsla icke längre reagera, när det gäller riket och vad rikets välfärd tillhör. Jag skall peka på något, som förekommit under den senaste tiden och som är av den art, att hur obehagligt det än är att röra vid det i denna församling — jag är övertygad om, att det är ingen som glädes åt det — det likväl enligt min mening är en nödvändighet att saken kommer fram i dagsljuset.

Här gjordes, mina herrar, den 18 sistlidne december av chefen för fjärde arméfördelningen, den man som på samma gång är överkommendant i Stockholm, enligt hans tjänsteplikt en anmälan i laga ordning, i vilken han begärde, att åtal skulle anställas mot tidningen »Stormklockan» för direkt uppmaning till brott. Jag vill låta herrarna höra, hur denna uppmaning lyder, denna uppmaning, som utgått i tusentals exemplar över hela riket. »En stegrad antimilitär propaganda — heter det — i revolutionärt syfte måste utföras. Den militära fascismen i borgarsamhällets tjänst skall målmedvetet undergrävas. Däremot skall klassdisciplinen stärkas och samhörigheten mellan militär och arbetare bli högsta lag. Varje klassmedveten kamrat i armé och flotta skall använda vapnen i arbetarklassens intresse mot förtryckarna, när det gäller. Aldrig skola kamraterna i armén och flottan kunna förmås att gå ut till kamp mot arbetarna eller mot Sovjetryssland. Det är varje medveten soldats plikt att vägra detta. Men för arbetarklassens intressen, mot fascisternas garden gå vi till gemensam kamp, när parollen kommer. — — Vägra lyda militärkamarillans order och befallningar, om det gäller att gå till kamp mot yttre eller inre fiender.» — Denna arméfördelningschefens anmälan har i enlighet med vad pressen meddelat framkommit till herr justitieministern, men den har såvitt man kan finna, ändå icke föranlett någon åtgärd. Jag vill därjämte erinra om huru denna samma propaganda har sedan dess fortgått, jag kan säga i varje nummer av Stormklockan. I julnumret t. ex. heter det: »Vi skärpa vår propaganda bland militären och göra av de beväpnade arbetarepojkarne icke viljelösa verktyg i fascistofficerarnas händer utan medvetna kämpar mot fienden i eget land, kämpar, som veta att *rikta bajonett och kula rätt*».

Jag skulle kunna fortsätta med att visa, huru även de båda sista numren, de båda numren för i år, av samma publikation föra samma tal. Men det må vara alldeles tillräckligt med vad jag redan citerat. Mina herrar! Det är, som ville man nypa sig själv i armen för att konstatera, att man icke sover och plågas av en elak mardröm, när man tänker sig, att sådant får fortgå direkt i strid mot svensk lag och mot hela vårt rättsmedvetande, utan att det trots i laga ordning under tjänsteplikt gjord anmälan därom vidtages åtgärder mot en sådan propaganda. Jag ville erinra om vad som här sades i denna kammare år 1906 av dåvarande konsultativa statsrådet, herr Marks von Würtemberg.

då han citerade en statsrättslärare från annat håll, där det heter: »Talaren, skriftställaren, tecknaren, som, begagnande sig av massans osunda passioner, förorsakar ett brott eller en överträdelse, är mycket brottsligare och mycket farligare än själva verkställarna och bör drabbas av strängare straff än dessa». Till dessa ord fogade han också som sin egen åsikt, att han fann detta vara en riktig grundtanke, och att »den som söker att i vida kretsar sprida brottsliga tänkesätt kan ofta nog, såvitt jag förstår, vara mera straffbar än den eller dem han lyckats förleda; och även om ingen direkt verkan av hans ord har kunnat påvisas, kan i många fall hans verksamhet vara vida farligare än ett eller annat brott av det slag hans uppmaning avsåg».

Nu är jag i det lyckliga läget att vara alldeles övertygad om, att det icke finnes någon åtskillnad i avseende på uppfattningen av denna mening till brott mellan herr justitieministern och mig samt de många, som tänka på samma sätt som jag i denna fråga. Jag är alldeles övertygad därom, men jag måste på samma gång säga, att när det gäller mål och vägar för att säkerställa rikets trygghet, då synas våra uppfattningar gå vitt åtskilda ifrån varandra. Jag vet icke, i vad mån det försvar för denna uraktlåtenhet, som har kommit till synes i regeringsorganet, kan vara ett uttryck för herr justitieministerns egen uppfattning i saken. Men jag kan icke finna, att de skäl, som där framläggas, äro bärande. Det säges där, att man får icke göra reklam. Mina herrar! Det behöves icke göras reklam för dem, som i många tusen exemplar sprida dessa sina upprop över hela landet, dessa upprop, som man ständigt och jämt träffar på i exempelvis järnvägsvagnar såväl som i militärlägren och för övrigt överallt, där de kommunistiska ungdomsklubbarna finnas. Det är en gammal fint, som borde vara utnött, att man, när det gäller en motståndare, som säger ett allvarsamt ord eller vidtager en allvarsam åtgärd, genast vill försöka förringa detta genom att tala om att man hjälper till att göra reklam för det påtalade.

Man har också sagt oss, att man icke kan taga dessa kommunister på allvar. Jag vill gärna erkänna, att när vi här i kammaren lyssna till dessa herrar, äro vi mycket benägna att tänka: »Ja, den där flugan gör ingen sommar. Vi skola icke göra dem för stor heder genom att taga dem på allvar.» Men när vi påpeka sådana flagranta brott mot svensk lag och rättsmedvetande, då heter det, att det är vi, som äro bråkmakarna! Man försöker kanske till och med låta en smula av det löje, med vilket man vill ta död på den kommunistiska propagandan, falla över dem, som djärvas kräva, att svensk lag och rätt skall efterlevas. Nu är jag också alldeles övertygad om och hoppas, att det i en framtid skall visa sig, att vårt svenska folk i stort sett är för sunt och har för mycket av nedärvd gammal rättskänsla och rättsåskådning, för att det skall kunna föras med på de stora omvälvningar, om vilka vederbörande drömma. Men, herr talman, ute i världen tar man detta på blodigaste allvar. Jag vill bara erinra om något, som nog är känt för många av oss, nämligen hur det varit i England, sedan man där upptäckt och sett, vad denna stort lagda sovjetpropaganda, vars innebörd vi så länge haft full vetskap om, innebar. Jag vill erinra om huru över hela Europa ögonen öppnats för att denna fara icke är att leka med. Jag har anledning att litet emellanåt se, huru Amerika uppfattar saken, när t. ex. en tretton-, fjortonårs gosse eller flicka skall resa över till Amerika. För att få visum till detta stora land, som icke har några egentliga kommunistiska organisationer, får man lov att hava ett av vederhäftiga personer eller i ämbetsmannaställning stående personer avgivet intyg, där det intygas, att vederbörande icke »tillhör någon slags organisation, vars syfte är att kullstörta enligt lagliga former bildad regering eller samhälle». Och utan detta intyg kommer ingen enda in i Amerika. Så ser man saken där. Jag tror, det är nödvändigt, att också vi börja förstå, att denna målmedvetna propaganda, som ute i världen betraktas såsom en världsfara — jag skall för öv-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

rigt icke ge mig in på några vidlyftiga världsspekulationer, som en kommunistisk talare gjorde — att denna fara likväl icke kan avfärdas med några fraser eller med ett medlidsamt löje. Jag har redan förut i kammarren sagt, att jag är övertygad om att den dag kommer, då den orientaliska bolsjevismen och den västerländska kulturen komma att få den avgörande stora kampen, ifrån vilken vi icke kunna dra oss undan. Det synes mig, som skulle denna tanke allt starkare och starkare tränga igenom överallt i världen, där man börjar tala om nödvändigheten av en enhetsfront av hela den västerländska kulturen mot den omstörtande planen på en världsrevolution. Och, mina herrar, den striden blir ingen barnlek. Det blir snarare det ragnarök, om vilket våra fäder profeterade. Det är icke en fara bara för oss utan en fara, som sträcker sig vida längre än till vårt eget land, om det i fråga om denna sak är sanning, vad Heidenstam skrivit i »Ett folk»: »*De sova dina styresmän!*»

Det är icke mycket jag kan vara ense med den kommunistiske talaren om, men i ett ger jag honom fullständigt rätt, kanske emot många av mina egna meningsfränder, däri, att denna propaganda för världsrevolutionen för oss är mycket allvarligare, än vad man på vissa håll vill erkänna. Betänk, mina herrar, att vi ha dock 12,000 medlemmar i dessa ungdomsklubbar, vilka, om de själva deklarerar rätt, äro 350 till antalet och vilka såsom celler arbeta för denna världsrevolution genom den inre upplösningen av våra stridskrafter och vårt folks laglydnad. Det är för mig rätt underligt att se, huru denna fara hos oss kan mötas med ett överseende eller kanske smått föraktfullt löje. Jag vill icke försöka att rannsaka hjärtan och njurar på de herrar, som nu här i dag därmed möta mina ord. Men jag vill i alla fall erinra om ett ord från den berömda staden Grönköping, när polisen stod bakom knuten och åsåg ett slagsmål på torget. Då man frågade honom, varför han icke ingrep, så svarade han: »Nej, en kunde ju bli inblandad.»

Det går icke att tiga ihjäl, det går icke att förlöjliga, icke att eskamotera bort, icke att blankt förneka den lag, som heter lagen om sädd och skörd. Den förblir, mina herrar, en orubblig lag i tillvaron! Och den lagens verkningar kunna vi bittert få erfaras! Arma svenska folk, om i nödens och farans stund — och den *kan* komma — den draksädd, som nu av kommunisterna sås, skall gå upp för oss och våra barn i blodig skörd! Vi äro dåliga psykologer och dåliga folkpsykologer i synnerhet. Här arbeta vi nu allt vad vi orka för att hindra mul- och klövsjukan. Och det är ju förträffligt, ty det gäller kreaturen, det gäller fänaden! Men att det skulle vara någon fara i den pestsmitta, som från öster sprides till vårt folk, det synes icke hava gått riktigt upp för oss. Den gäller ju *bara folket!* De gränser, som vi försöka sätta för smittfaran ifråga om djuren, dem ha vi icke förstånd att sätta upp, när det gäller smittfaran för folket! De förhållanden, som råda däruppe vid finska gränsen, äro synnerligen allvarliga. Vi veta, att uppsikten där är mycket dålig; gränspolisen torde, när det gäller effektivitet, vara så gott som avskaffad, och om vi skulle få se de järn, som Sovjet här har i elden i vårt land, så är jag alldeles övertygad om, att vi skulle bli ganska häpna över vad som där skulle uppenbaras. Nu vill jag visst icke föreslå, att vi skola behandla denna smittfara så, som vi behandla mul- och klövsjukans offer; jag vill icke någon allmän nedslaktning. Nej, jag vill icke alls taga till samma vapen, som de använda, mot vilka vi skulle vända oss. Men jag undrar, om det icke vore lyckligt försöka stänga våra gränser på samma sätt. Och jag är alldeles övertygad om att om icke medvetandet om lag och rätt och aktningen därför bevaras genom att lagöverträdelse beivras, så komma vi att göra oändligt stora förluster ifråga om detta starka rättsmedvetande, som varit vår heder. »Land skall med lag byggas», det komma vi dock icke ifrån.

Ja, men lagen räcker icke till, heter det. Jo, vi hava sett detta av det åtal,

som föranledde dom i slutet av föregående år för en alldeles liknande publikation. Och man måste beklaga, att denna dom sedan icke har fört till annat, just genom den efterlåtenhet, som sedan visats, än att man med den allra största — jag skall taga det snälla ordet — djärighet talar om vad följden skall bli. »Vårt svar på detta», skriver man, »skall bliva hundradubbelt arbete efter de riktlinjer, som uppdragas i den som brottslig förklarade artikeln.» Man kväljer dom och talar om — jag skäms att taga ordet i min mun, men vad göra! — »borgarslinkan Justitia», som skulle varit med och fällt denna »klassdom»!

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Mina herrar, det är alldeles visst, att genom eftergivenhet och genom att icke tillämpa lagen, icke begagna den nödvärnsrätt, som riket har, komma vi endast att främja denna upplösning. Visst skrikes det om att det är »terror» och »hets», skrikes av dessa herrar, om vilka vi veta, att de agitera för — om de kunde komma åt — storslakt på oss borgerliga! Och här finns i denna kammare efter deras mening icke mer än fyra personer, så vitt jag vet, som icke äro borgerliga. Det är något olämpligt och olyckligt, när man skriker om terror och hets, därför att lag följes. Och när man försöker att vira åt dem »martyrkransen», så väcker det väl hos sunt tänkande svenska medborgare endast åtlöje och harm. Dessa upplösningens krafter, som ledas och finansieras, som vi alla veta, från Kreml, från Moskva, få ny styrka genom en sådan eftergivenhet. Därför är det alldeles givet, att vi måste känna det som en stor medansvarighet, om vi icke göra vad på oss ankommer för att svensk lag här skall efterföljas.

Nu vill jag upprepa, vad jag nyss förut betonade. Vi vinna icke någonting genom den fatalistiska, kanske jag skall säga skräckkänsla, som somliga visa gent emot dessa företeelser, vid sidan av det överlägsna löjet hos andra. Vi göra därmed ingenting annat än ge vederbörande luft under vingarna.

Men jag vill också säga, att jag betraktar det stora flertalet av dessa människor såsom stackars förvillade, om vilka det bästa jag kan säga är, att de veta icke vad de göra, men de hava blivit offer för en infernaliskt väl igångsatt och ledd propaganda, som utnyttjar de lägsta och sämsta instinkterna och lidelserna i den mänskliga naturen, och smyckar den med vackra och förnämliga namn.

Jag har velat föra denna sak fram. Jag tror, att den icke bara bör föras fram på laglig väg, utan jag tror, att hela vårt folk behöver enas i att på ett rätt sätt taga hand om och fostra dessa människor, som nu stå där, många så gott som under ensamt inflytande av sådana teorier, som jag här givit exempel på. Och jag tillåter mig att helt vördsamt få i detta riksviktiga ärende vädja till herr statsrådet, som har med denna sak att göra. Det finns ett statsmannaoord, som ljudit genom tiderna ända från det gamla Roms dagar och som ljuder lika ansvarsfyllt till vilken regering det vara må, varifrån den må vara utgången och var den än må hava sin grundval. Det är ordet om den första plikten för den, som har tagit på sig regeringsansvaret, att upprätthålla lag och ordning i landet och hävda samhällets auktoritet. Det är det gamla romarordet: *Videant consules!* »Må styresmännen se till, att icke riket tager skada!»

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! När man i dag har åhört denna debatt, har man fått ett livligt intryck av den matta opposition, som från motståndarnas sida har mött regeringen. Om oppositionen har varit lika mild i medkammaren, känner jag icke, men regeringen kan känna sig synnerligen nöjd med den opposition, som mött här i andra kammaren.

Nu har det i alla fall ifrån två motsatta poler riktats angrepp mot rege-

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 4.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ringen för att denna icke framträtt med nog genomgripande förslag. Jag tror, att Sveriges valmän eller åtminstone den grupp av valmännen, som stöder det parti, som fått största anslutningen i hela landet, måste förstå, att det icke kan vara möjligt att två och en halv månader efter sedan man tillträtt regeringen vara färdig med att framlägga genomgripande förslag i sociala lagstiftningsfrågor. Det är säkert och visst, att det ifrån detta folk väntas kraftiga åtgärder till lindrande av nöd och betryck i landet. Men man förstår också, att detta krav, som man med all rätt ställer, icke omedelbart kan effektueras. Det socialdemokratiska arbetarpartiet har vid årets valrörelse krävt större social rättfärdighet i lagstiftningen. Det är arbetarpartiets riksdagsfraktions mening, att det programmet skall så långt som möjligt fullföljas, och det är också den regerings mening, som utgått från detta parti.

Den talare, som här i dag uppträtt på den liberala gruppens vägnar, var särdeles nöjd med att, så vitt han kunde förstå, det socialdemokratiska arbetarpartiet numera börjat glömma socialiseringstanken. Han vände denna glädjestrålande blick egentligen mot regeringsbanken, och det är väl då möjligen regeringens sak att svara på denna glädjeutjultelse. Men vi övriga, som tillhöra partiet, som hava varit med om att arbeta för programmet i valrörelsen, hava väl också en mening, och vår mening är då den, att den tanke, som ligger bakom vårt program, är så bärande och stark, att den kommer alldeles säkert, när tiden är mogen, att kunna genomföras. Det är icke nödvändigt, att man kan utstaka vägarna i dag, men så länge som den kapitalistiska ordningen breder ut sig med den ohejdade spekulatjonen och med det överhandtagande överförandet av naturens och arbetets frukter till ett fåtal, som faktiskt skett och fortfarande sker, kommer socialiseringstanken att vidgas ut och i olika former sätta sin prägelse på och genomsyra samhället och samhällslivet. Det är icke värt, att man tror, att den tanken är död. Den tanken kan och måste realiseras, måhända icke på det sätt, som man först tänkt sig, men att den kommer att realiseras, är alldeles visst.

Herr Lindman var bekymrad för vårt näringsliv, och det är ju givet, att man även ifrån det kroppsarbetande folkets sida med tillfredsställelse ser, när vi hava ett starkt näringsliv. Det är icke så, att kroppsarbetare och bönder se på industrien och vårt näringsliv endast på det sättet, att man vill göra det så svagt som möjligt, utan de se gärna, att det blir starkt. Men herr Lindman uraktlät samvetsgrant att peka på några möjligheter att komma fram på sådana vägar i dag. Han pekade naturligtvis på sitt tullprogram, som alltid föres fram från hans sida. Men har då någonsin ett parti framträtt i vårt land eller åtminstone de senare åren med större later än vad högerpartiet gjorde i årets valrörelse, och ändock fick det gå från valrörelsen utan den vinst partiet räknat på och för att se, att det parti, emot vilket det vänt sig, hade blivit betydligt stärkt. När valrörelsen begynte i vårt land i somras och den dåvarande regeringen — jag vet icke i vad mån den stod herr Lindmans hjärta nära, men i allt fall skall den väl räknas till hans fadershus — gick ut i valrörelsen, hade den försvarsfrågan på sitt program. Men i valrörelsen blevo för såväl denna regerings ledamöter som för högerens övriga talare den stora kampparollen icke försvarsfrågan, utan det blev kampparollen emot socialismen, det blev kamp emot arbetarpartiet, det blev kamp emot den sociala utvecklingen i olika avseenden. Svaret på denna kampparoll till Sveriges folk fingo vi, och det blev en ökning av det socialdemokratiska partiet med 5 ledamöter, och en betydande ökning av röstsiffrorna, större procentuellt än för andra partier. Sveriges folk har sålunda i val uttalat sin dom över det regemente som förts från högerpartiets sida i vårt land och det program, som detta partis talesmän förde ut i valrörelsen. Då är det icke underligt, att vårt partis talesmän i dag måste konstatera, att landets valmän icke vilja höra talas

om sådana reformer och tullförslag, som från herr Lindmans partis sida förts fram. *Vid remiss av statsverkspropositionen.*

Det är icke mycket att säga om vad som sagts från andra talare. Men jag vill dock beröra en fråga, nämligen försvarsfrågan. Den talare, som hade ordet för en stund sedan, herr Löfgren, har framhållit de förhoppningar, som vänstern hyser till den aktion som utförts av Nationernas förbund. Jag tror, att på den punkten är vänstern i vårt land enig. Det kan vara mer eller mindre rika förhoppningar, som man har gentemot Nationernas förbunds verksamhet i avrustningsfrågan och liknande frågor, men i allt fall hyser man ändock en förhoppning om, att verksamheten i Genève skall kunna medverka till rustningsbördornas minskande och till konventioner, som äro fredsbringande för folken. Vi se icke på vårt lands försvarsfråga på samma sätt som herrarna av yttersta högern och yttersta vänstern, utan vad som vi från vår synpunkt sett måste bestämt hävda och vilket vi gjort under föregående år — det har icke med Genèveprotokollet att göra — det är, att det nu omedelbart kräves en så långt gående begränsning av försvarsrustningarna i vårt land som det går att genomföra. Det hör icke tillsammans med Genèveprotokollet, utan hör till den aktion, som förts fram långt före Genèveprotokollets tillkomst. Vi ha här i dag till vår tillfredsställelse hört, att det frisinnade partiets ledare i kammaren uttalat sin förhoppning och förvissning om, att vi i år skulle komma fram till en vänsterlösning av försvarsfrågan, och det är med glädje man kan konstatera, att han å sin sida uttalade den förvissningen, att detta endast var en etapp på vägen fram till längre gående avrustning.

Det är ju klart, att man ser olika på tingen från olika sidor, men från de mindre bemedlades, från de breda demokratiska folkmassornas sida, måste man tänka tanken ut och säga sig, att man måste gå så långt i nedrustningsfrågan som det finnes någon möjlighet. I valrörelsen var det en av den förutvarande regeringens ledamöter, som i ett anförande framhöll, varför enligt hans mening vi socialdemokrater med sådan längtan och trängtan ivrade för avrustning. Det var för att därigenom kunna lösgöra medel till sociala reformer. Ja, det är ett av motiven, det kan ingalunda förnekas, men det främsta skälet är avrustning för avrustningens egen skull. Det är alldeles uppenbart, att vi, som äro talesmän för de betryckta i landet, måste se till, att de kunna få så mycken hjälp och så gott stöd som möjligt av statsmakterna. Då vi veta, att skatteprocenten är hög, och då vi veta, att finansministrar från olika politiska meningsriktningar hava arbetat för att få utgifterna lägre och skatteprocenten sänkt utan att detta lyckats, då måste vi säga oss, att vi måste angripa problemet på ett annat sätt, och det är genom att nedskära utgifter, som vi anse kunna skäras bort. Nu förefinnes det ju olika uppfattningar beträffande de sociala behoven. Det finnes en mer eller mindre varm känsla för de sociala behovens fyllande, men från våra utgångspunkter visar erfarenheten från landets olika delar trängande behovet av sociala reformer, som måste genomföras snart, och då måste det skaffas pengar. Det är sjukförsäkring, änkeförsäkring, det är en rad av sociala åtgärder, som äro behövliga för att trygga de fattiga i landet. Kan man lösgöra från militärutgifterna ett väsentligt belopp och använda dessa för dessa ändamål, så har man gjort människorna rikare och lyckligare och har därigenom på ett mera effektivt sätt än genom strafflagsbestämmelser motverkat den propaganda, som herr Per Pehrsson har talat om i dag. Ja, så se vi på dessa ting, och vi se sålunda med tillfredsställelse, att även ett annat av vänsterpartierna här uttalat den mening, att vi borde komma till en vänsterlösning, och vi hoppas till en lösning, som så långt som möjligt är tillfredsställande.

Det problem, som herr Per Pehrsson här upptog, är ju närmast en regeringens sak, justitieministerns sak, att svara på. Det är min bestämda övertygelse, att

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

den regering, som i dag har makten i vårt land, är lika övertygad om att lagen skall efterföljas som någon annan regering, men det kan naturligtvis vara olika meningar om, när en myndighet skall ingripa vid ett visst tillfälle; den ena regeringen har en uppfattning och en annan regering en annan. Det är ju så, att den propaganda, som herr Per Pehrsson pekade på, kan ses ur olika synpunkter. Det kan ju vara så, att man genom en aktion på det sätt, som han här tänkte sig, icke förhindrar den propagandan, icke oskadliggör en sådan propaganda, utan gör den kraftigare, gör den mera effektiv, därigenom att den kommer att av många uppfattas som det borgerliga samhällets rädsla. Historien har lärt oss att martyrernas blod i gamla tider gav ökad kraft åt en rörelse, som man ville slå ned. Det är möjligt, att det kan ske även i ett sådant fall som detta. Det är den synpunkt, som man alltid måste anlägga, när det gäller att bedöma en sådan fråga.

Ja, herr talman, jag har endast med dessa ord velat på några få punkter upp- taga de föregående talarnas anförande, och jag vill sluta, herr talman, med att i olikhet med de andra talarna hemställa om remiss av statsverkspropositionen till vederbörande utskott.

Herr Lindskog: Herr talman, mina damer och herrar! När man läser statsverkspropositionen och man då får se vad där står och icke står och särskilt när man läser den i belysning av föregående uttalanden av regeringens medlemmar och i regeringspressen, så är det uppenbart, att regeringen i år kvarstår på samma ståndpunkt i försvarsfrågan som dess parti gjorde i fjol. Där- emot synes det vara uppenbart, att när det gäller Sveriges utrikespolitik, den fråga, som ju får anses vara den bärande grundvalen och själva motivet för dess ställning med avseende å kravet på en bestämd nedskrivning av vårt försvar, så har en viss stark sinnesändring ägt rum. Här har ju förut i dag av en ärad talare på stockholmsbänken talats om regeringens sinnesändring. Jag är fullkomligt ense med honom, att den sinnesändringen varit av uteslutande glädjande art. På den punkt, på vilken jag nu syftar, kan jag icke fullt glädjas i lika hög grad.

I fjol var det ord, som alltid och med största skärpa hördes, ordet neutralitet. Neutraliteten var det främsta för att icke säga det enda målet för utrikespolitiken, och dess bevarande var egentligen den enda avsikten med vårt försvar. På den punkten voro för övrigt socialdemokraterna och högern ganska väl ense. I år har det ägt rum en bestämd strömkantring; jag syftar därvidlag närmast på regeringspartiets ställning till Genèveprotokollet. Jag erkänner naturligtvis gärna, att regeringen på intet sätt har bundit sig fast vid detta Genèveprotokoll utan har tvärtom med berömvärd opartiskhet föranstaltat om en utredning av denna fråga, men om man har läst enskilda regeringsmedlemmars uttalanden och man särskilt har läst regeringspressen och sett den ivriga agitation, som där bedrivits för Genèveprotokollet, så får man alltmera det bestämda intrycket, att regeringspartiet har ändrat signaler i avseende å dess ställning till neutraliteten. När man nu talar om neutralitet, så är det närmast med en ton och en min av förlåtande överseende och av innerlig medömkan med ett så tarvligt ideal. Den regeringspress, som — för övrigt utan all rätt — beskyllde högern för utrikespolitisk aktivism, driver nu uppenbar propa- ganda för en dylik aktivism.

Herr Löfgren på stockholmsbänken talade om att högern icke hade visat intresse för Nationernas förbund, och han riktade en varm vädjan till högern att börja göra det. Jag för min del har icke något som helst uppdrag att tala på några andras vägnar än mina egna, men jag är förvånad över att höra, att högern verkligen skulle hava givit anledning till denna förebräelse, att den

skulle hava visat sig avogt sinnad emot Nationernas förbund. För min del vill jag vittna, att jag tvärtom har den allra största sympati både för Nationernas förbund och för den fredstanke, som ligger i Nationernas förbund. Jag vill också ärligt och oförbehållsamt medgiva, att om Nationernas förbund vill fylla de mål, som det har satt sig före, nämligen att vara en övernationell instans, så leder detta med en viss obeveklig logik hän till en viss aktivism, en allmän europeisk aktivism. Men lika sant är det, att så länge som stora och imperialistiskt sinnade stater stå utanför Nationernas förbund, så länge som de geografiska och ekonomiska förhållandena i Europa äro så abderitiska som de nu äro, och så länge som det råder oro, split och virrvarr, så länge går det med lika obeveklig logik, med lika säker konsekvens därhän, att en dylik allmän aktivism leder till ett nytt världskrig, endast däri åtskilt från det gamla, att det icke finnes plats för några neutrala stater eller för någon neutralitet, och de nya och icke oväsentliga åtaganden, som Sverige genom anslutning till Genèveprotokollet skulle taga på sig, komme att innebära för Sverige större risker att därmed bliva indraget i ett krig än de innebära utsikter för Sverige att därmed främja och gagna den allmänna freden i Europa.

Ett lika beklagligt som karakteristiskt utslag av den sinnesändring, som här har ägt rum inom regeringspartiet, kan jag icke låta bli att finna hava ägt rum i och med en liten episod för kort tid sedan, som har ådragit vårt land en mindre smickrande uppmärksamhet i världen. Den episod, som jag här syftar på, har på sina håll bagatelliserats, och på andra håll har man behandlat den med en viss uppsluppen skämtsamhet. Men jag får medge, att om man icke vill likställa det skämtsamma och det löjeväckande, det obetydliga och det snöpliga, ja då måste jag erkänna, att jag månne sakna allt sinne för humor och allt sinne för proportioner, när jag icke kan betrakta det varken som bagatell, ej heller som i främsta rummet ett skämt, när Sveriges utrikesminister stadd i officiellt ärende till en vänskapligt sinnad makt anser sig böra använda detta tillfälle för att demonstrera emot detta lands regering. Jag är för min egen del ingalunda någon beundrare av den italienska fascismen, och jag hoppas ivrigt, att vårt land alltid i alla avseenden måtte så stå på den lagliga rättens grundval, att här icke kommer att skapas någon jordmån för en fascistisk rörelse, men det kan icke undvikas, att den händelse, jag här syftar på, åstadkommit en tyvärr fullt berättigad missstämning där nere i Italien, och det var så mycket mera beklagligt, som det ju dock måste förutses, att så ytterst ömtåliga, så spända som förhållandena voro där nere i inrikespolitiskt avseende, måste man där vara ytterst känslig för allting, som smakade av obehörig inblandning från ovidkommande håll. Och ifall utrikesministern i övrigt möjligen skulle hava kunnat borttolka en åtgärd, som bestod i en hyllning till minnet av en nyss bortgången oppositionsledare där nere, så har han ju egentligen sorgfälligt tagit bort varje dylik möjlighet genom den inskription, som han lät sätta på kransen: »Död för sitt folks frihet.» Det måste dock vara uppenbart, att den inskriptionen vänder icke bara ett tacksamt anlete åt ena hållet, utan vänder också ett förebrående anlete åt andra hållet.

Jag kan så innerligt väl förstå, att man med stor iver den gången framhöll, att kransen var liten och att den var gjord av den enkla svenska tallbarren. Det föreföll, som om den ville genom sin litenhet och sin enkelhet be om ursäkt för sin ohöviskhet. Jag står ju i politiskt avseende på en helt annan ståndpunkt än hans excellens herr utrikesministern, men det har ändå smärtat mig i min egenskap av svensk, att hans excellens har så manövrerat, att han såg sig nödsakad att på hittills uppklarat sätt låta sin lilla men dock redan så världsberömda krans helt försvinna i världsvimlet. Man har också officiellt framhållit, att det var meningen att endast handla med den italienska regeringens goda minne. Nog verkar det, åtminstone på mig, som en rent grotesk

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

tanke, att man hos en regering anhåller om tillstånd att få demonstrera mot samma regering.

Det förefaller mig emellertid, som om detta drag hos vår nya och moderna diplomatiska konst förklarar det oändliga förakt, varmed denna splitternya diplomati ser ned på den gamla föräldrade och förlegade diplomatin, nämligen med ungefär samma känslor som en futuristisk målare av den riktigt äkta sorten ser ned på de gamla mästarna i målarkonsten.

Man har även officiellt sagt, att kransen inhiberades, därför att den skulle ha missuppfattats därnere i Italien. Hade det ändå icke varit en riktigare formulering, om man sagt, att kransen inhiberades, därför att det visat sig, att den rätt uppfattats därnere? Man har på sina håll inom den socialdemokratiska pressen kommit med det verkligt dyrbara påståendet, att hela skulden låg inom högern. Högern är som bekant skuld till allt ont, som sker. Det hade varit högst underbart, om icke högern varit den verkligt skyldige här också. Man påstod nämligen, att om icke högern hade kommit med sin kritik, så hade saken aldrig observerats nere i Italien. Jag får lov säga, att nog innebär detta en smula förolämpning mot Italiens så högt upplysta och så utomordentligt intelligenta folk, att det icke självmant skulle fattat innebörden av en åtgärd, vars karaktär av inblandning och demonstration man skall vara ett barn för att icke begripa. Och det var så mycket tråkigare, som man där nere i Italien ej utan goda skäl frågade sig: i fall nu Sveriges utrikesminister varit gripen av en så okuvlig och obetvinglig lust att demonstrera mot en regering, därför att den undertryckte ett folks frihet och störtade ett folk i olycka, varför hade han icke tänkt på mycket mera närliggande fall, som det kanske kunnat vara lämpligt att demonstrera emot.

Man har slutligen också sagt, att utrikesministern här handlade uteslutande som privatperson. Utrikesministern borde kanske dock ha erinrat sig ett visst mycket nära liggande fall och därav dragit den slutsats, att en personlighetsklyvning, alltid riskabel, i varje händelse ej är möjlig på en utrikesministers post. Den gången drogs det ju också vissa konsekvenser av det förefallna.

Den socialdemokratiska pressen har ju också trots eller kanske på grund av den stora självständighet, varav den alltid berömmar sig, enigt slutit krets kring utrikesministern och hans tallbarrkrans; det har på något ställe sagts, att det snarast varit anmärkningsvärt, om ej utrikesministern använt ett så lysande tillfälle, och på ett annat, att naturligtvis borde väl nu tiden äntligen vara kommen att utan några formaliteter och ceremonier säga ärliga sanningsord tvärs över gränserna, som det skulle vara så nyttigt för andra att höra. Ja, nog får väl vår press säga så mycket sanningsord som den vill; men jag frågar er, mina herrar: vad skulle konsekvenserna bli, vart skulle det ta vägen, om våra regeringsmedlemmar ansåge sig böra och kunna säga sin oförgripliga mening om andra folks regeringssätt?

Nåväl, detta är och var nu blott och bart en liten episod, och jag tror, att den kransen för länge sedan nu är avbarrad. Men för mig står det ändå som ett utslag av den ändrade sinnesstämning, varom jag nyss talade, och i varje fall är svärmeriet för neutraliteten liksom bortblåst. Men det kan nog hända, att innerst inne har det legat i den allmänna sinnesändringen en liten smula av svenska storhetsdrömmar: man ville så gärna spela en roll i Europas politik. För all del, naturligtvis är det nya och andra ideal, som man nu går in för, ideal, som jag för min del i vissa avseenden på det allra livligaste respekterar. Men man får dock tänka på att vara försiktig. Varje tid har nämligen sina ideal, och varje tid tror alltid, att dess ideal äro de enda rätta och att de äro eviga. Nog trodde också våra gamla förfäder, att de kämpade för heliga ideal, nog kämpade de också, trodde de, för rätt och fred. Det är blott uppfattningen om vad som är rätt, som befinner sig i en evig växling; och vägarna

till freden, även därom är det en ständig träta. Här har ju t. ex. i flera tusen år förefunnits den tanken och uppfattningen, att om man vill freden, så skall man rusta för kriget. Men i vårt tidevarv, som väl en gång av historien kommer att kallas för »vishetens tidevarv», har man i stället proklamerat, att vill man freden, så skall man visst icke vara rustad mot kriget; men man skall där- emot vara villig att på order från utomstående håll själmant kasta sig in i förvecklingar med främmande stater.

Jag tror nu icke, mina herrar, att det är så säkert, att det ordet är det sista i fredsfrågan. Men vad som är säkert är, som jag nämnde, att socialdemokratiens uppfattning om vår neutralitet är helt förändrad, utan att den på något sätt har avsatt sig i någon ändrad uppfattning om vår försvarskraft och dess nedskärning. Det framgår av statsverkspropositionen: motiveringen är borta, men slutresultatet är kvar.

Jag vill emellertid alldeles oavsett detta säga, att det dock i närvarande stund vore en ödesdiger sak, synes det mig för min enskilda del — och jag tillåter mig säga detta, trots att frågan om Genèveprotokollet befinner sig under utredning — att man verkligen åtager sig nya förpliktelser, nya skyldigheter, då man icke vet, vart det kan leda hän. För visso: även vi här i Sverige äro säkerligen alla eniga om att arbeta efter måttet av vår fattiga förmåga för freden uti Europa och för freden ute i världen. Men vi vilja icke göra det med den insats, som heter Sveriges rikets väl och ve. Ty att sätta in Sveriges rikets säkerhet som insats i ett spel, som spelas utanför Sveriges rikets gränser, därtill hoppas jag, att svensk politik aldrig måtte låna sig.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få beledsaga remissen av statsverkspropositionen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! En fråga, som synnerligen starkt berör det område av vårt land, som jag har äran representera, är just den olycksaliga pest, som kommit över våra landamären. Det är ju så, att det är inte första gången, som den har gjort sitt intåg här, men av allt att döma synes den för denna gång lämna ett märke efter sig i västra Skåne, vartill vi aldrig sett något liknande. Det är ju förunderligt, när man nu har fått en rätt dyrköpt erfarenhet av vad denna sjukdom bland våra nötkreatur kan göra för skada inom landet, att man enligt min uppfattning har tagit så ytterst lätt på den saken och icke sökt att i någon mån åtminstone möta fienden vid gränsen. Jag finner det så mycket mera märkvärdigt, att så icke skett, just därför att det är åtskilligt, som kommit fram beträffande denna sak under den här sista månaden.

Det var nämligen så, att tämligen snart gjorde sig en rörelse gällande där nere bland oss jordbrukare, avseende att några mer allvarliga åtgärder borde vidtagas, även om de skulle i någon mån verka hinderligt för åtskilliga personer. Men något effektivt svar fingo vi icke, en axelryckning kanske och ett framkastat: ja, det går nog inte att göra. Jag blev verkligen också i högsta måtto överraskad, då jag såg i tidningarna, vad Norges regering vågat sig på i en liknande situation, och ändå var inte faran för Norge så nära påträngande som hos oss. Nu hör ju Norge också till Skandinavien och är en länk i brödrafolkens kedja, och då tycker jag, att det icke varit så märkvärdigt, om även vi i tid hade vidtagit samma åtgärder som Norge. Men något sådant kanske icke låter sig göra här. Vi ha visserligen haft så vitt skilda regeringar här under de sista åren, men de ha i ty fall varit tämligen lika. Även de föregående epidemierna importerade vi från Danmark, men man har aldrig gjort något mer än det stereotypa införselförbudet emot de klövbärande djuren.

Man kan här för jämförelses skull påpeka, att det dröjde nästan en hel månad efter att det första fallet av pesten inträffat i Skåne, innan den svenska regeringen tog mod till sig att införa importförbud mot Danmark beträffande kraft-

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Vid remiss av foder i brukade säckar. Jag skall här icke upptaga tiden med att utveckla, hur det går för sig att kringgå denna bestämmelse, men så mycket kan jag säga, att det går ganska lättvindigt till. Denna åtgärd är emellertid, så vitt jag förstår, den enda, som är vidtagen gentemot utlandet i syfte att i någon mån begränsa farsoten.

(Forts.)

Nu kom ju i förra veckan befallningen från regeringen, att nedslaktning på statens bekostnad skulle upphöra. Jag skall icke här gå in på ett bedömande av, huruvida ett sådant beslut bort utfärdas förr, om man bort vänta eller om man icke alls bort utfärda detsamma. Jag medgiver ju, att en sådan sak kan man se ur olika synvinkel; men vad jag däremot absolut icke kan förstå är, att denna bestämmelse, som gavs de skånska veterinärmyndigheterna, icke åtföljdes, såvitt jag vet, av det allra minsta direktiv, hur man skulle gå till väga. Bestämmelsen lydde endast kort och gott, att djuren skulle icke nedslaktas och staten skulle icke ge någon ersättning. Jag vet alldeles bestämt, att så sent som under förliden torsdag och fredag fanns det ingen möjlighet för någon djurägare att få den minsta klarhet i vad han skulle göra för sina insjuknade djur. Man fick nätt opp det svaret, att naturligtvis skulle de gamla isolerings- och restriktionsbestämmelserna gälla, men för övrigt fick man icke veta något alls. Jag får nu som min bestämda mening uttala, att skola dessa gamla isoleringsbestämmelser gälla, vilka knappast kunde duga, när man omedelbart skulle nedslakta djuren, så finnes ingen minsta möjlighet att låta dem gälla nu, när meningen är att behålla djuren.

Jag är så mycket mer övertygad om riktigheten av vad jag nu yttrat, som på en ladugård, belägen i mitt omedelbara grannskap, hos en granne kan jag säga, dröjde det synnerligen länge, innan man var på det klara med, hur den här formella bestämmelsen skulle tillämpas, och detta just vid det skarpa utbrott av sjukdomen, som ägde rum under julhelgen. Det inträffade ju då genom de bestämmelser, som man icke fick gå ifrån, att ett stort antal djur dog i sina spiltor, och ett ännu större antal var i den kondition, att hade nedslaktning uppskjutits ännu en dag, så hade de också utan vidare strukit med. Det är följaktligen omöjligt, att dessa bestämmelser kunna gälla, om det inte är meningen, att djuren förr eller senare skola slås ihjäl.

Nu tycker jag, att man icke skall ge sig in på djurplågeriets väg, vartill dessa bestämmelser ovillkorligen måste leda; och det är icke några fria konklusioner, som jag framkommit med, utan rena fakta.

Jag vågar därför påtala och djupt beklaga, att ett så stort fel begicks, att man icke på samma gång, som man var på det klara med att byta om system, åtminstone kunde giva grovkonturerna, hur verkliga veterinärerna skulle gå fram och hur de skulle bära sig åt.

Den laglydige medborgaren kan verkligen ha rätt att ställa den fordran, att de som befalla över oss skola ge klart besked, så att bestämmelserna kunna efterlevas. Som sagt, man visste ju ännu icke under de sista dagarna i förra veckan, hur man skulle bära sig åt, hur de givna bestämmelserna skulle verka eller hur det föreskrivna inspärningssystemet komme att fungera. Om nu härigenom visade sig, att djuren komme att dö i större mängd — och för en liten jordbrukare betyder det mycket, även om antalet djur icke är så stort — så var det naturligt, att den frågan reste sig, huruvida det var statens mening, att den som träffades av olyckan skulle helt få bära följderna. Den frågan ha många gjort sig.

Det gick väl ändå an för en lantbrukare att underkasta sig inspärning förr i tiden, då han måste slakta ned sina djur — fastän en sådan inspärning är värre än att sitta på Långholmen — men nu är den ännu förskräckligare, då djuren också skola leva med i inspärningen.

Jag förstår naturligtvis, att kampen mot mul- och klövsjukan är mycket

svår, då man icke exakt känner smittvägarna, smittämnen eller botemedlen. Men att döma av den erfarenhet, som vi vunno nere i min hembygd — det var nämligen där de första fallen av sjukdomen bröto ut denna gången — *kan* man dock begränsa sjukdomen genom total isolering. Sedan den vanliga isoleringstiden av 12 dagar gått till ända, dröjde det nämligen fem veckor, innan några nya fall i den trakten inträffade. På en del andra ställen har dock en dylik isolering visat sig medföra synnerligen olyckliga följder. Det mest markanta fallet i det hänseendet erbjuder väl det stora mejeriet i Malmö; jag erinrar om att man där slog ihjäl nära nog alla djuren i de besättningar, som lämnade mjölk till mejeriet. Jag har för övrigt mycket förvånat mig över en sak i detta sammanhang. Man tycks där icke, såsom fallet var med mejeriet i min hemtrakt, ha varit angelägen om att låta polisen kontrollera bestämmelsernas efterlevnad. Fastän vår förste provinsialläkare klagat över den bristande hygien och allt annat elände, som skulle känneteckna landsbygden, visade det sig, att i länets största stad förekom något, som icke kan rubriceras såsom slarv utan såsom total uraktlåtenhet att ställa sig de enklaste bestämmelser härvidlag till efterrättelse. I detta fall har emellertid icke det minsta klander hörts av, utan de ansvariga synas ha kommit undan lika bra i alla fall; *de* måtte vara guda-benådat folk — aldrig hade *jag* fått bära mig så illa åt. Jag tycker dock, att detta innebär en knuff mot rättskänslan, detta att man blundar i vissa fall. Eljest vill jag ingen syndares död; kan man klara sig från ansvar, så gärna för mig.

Jag återkommer så till frågan: vad har staten egentligen tänkt göra för de jordbrukare, vilkas besättningar drabbas av mul- och klövsjukan? Har man tänkt att gå som fariséen, se på och beklaga den olycka, som jordbrukarna råka ut för, eller har man tänkt sig att göra något effektivt? Framför allt fordra vi som sagt klara bestämmelser rörande vad som får göras eller icke göras. Det är av allra största vikt, att dylika bestämmelser, så snart de äro utfärdade, delgivas veterinärerna liksom ledarna för mejerierna i den ifrågasvarande räjongen.

Nu har man genom beslut om inställande av nedslaktningen sökt att så att säga klippa av en del av landet och införa en särskild gräns i detta avseende. Det skall bli intressant att se, huru man ämnar bevaka denna nya riksgräns. Att vi, som därigenom kommit utanför riket, äro givna till spillo, det förstår jag. Men om den gränsskillnaden skall upprätthållas lika lättvindigt, som man förr upprätthållit gränsen mot Danmark, tror jag, att hela åtgärden överhuvud icke kommer att spela den minsta roll. Skall man däremot vidmakthålla skarpa restriktioner för att bevara gränslinjen, kan man knappt säga, att vårt eget folk behandlas som mest gynnad nation.

Jag vågar också i detta sammanhang uttala en tanke för framtiden. När vi så att säga få nästa föreställning på området — det blir väl nästa vinter eller nästa höst — borde man då icke införa bestämmelser av samma slag, som utfärdats i Norge visavi Sverige och Danmark? Då det huvudsakligen är jordbrukarna, som drabbas av restriktionerna, tycker jag, att de andra intressegrupperna icke skola ha så mycket att invända mot en sådan sakernas ordning. Utomordentligt starka intressen önska visserligen en fri import, men att de skulle vara så skarpt markerade, att man håller på fri import av mul- och klövsjuka, vill jag ändå icke tro.

Jag erinrar om, att när man på vederhäftigt håll i västra Skåne i november månad förra året diskuterade vad som skulle kunna göras för att åstadkomma ett bättre skydd mot sjukdomen, förutsåg man, att sjukdomen skulle taga fart före och under julhelgen, därför att beröringen med Danmark då plägar bli livligare. Denna förutsägelse har också slagit in på ett sätt, som är mer än sorgligt. Det är också med en känsla av hopplöshet, som man på mejerierna

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
F1 statsverks-
propositionen.
(Forts.)

arbetar för att hindra smittan att sprida sig, ty man är övertygad om, att smittämnet från danska sidan dagligen ohejdat strömmar in i alla fall, särskilt med de danska järnvägsvagnar, som komma över. Det framlades ju också på sin tid förslag om att allt kraftfoder, som fanns, skulle upphettas, i syfte att smittan därigenom skulle förebyggas, men detta har man icke velat vara med om. Importen har tvärtom fått fortgå oupphörligt. Det invändes visserligen, att man skyddar sig genom desinficering, men som sjukdomen härjar i Danmark, så bokstavligen vadar man i smittämnen, och desinficering hjälper då icke. Man kan räkna upp fall efter fall från de olika smittande gårdarna, där det visar sig, att vederbörande varit ett par dagar i Danmark före eller efter helgen, vilket varit upphov till sjukdomen. Och att de första fall, som bröto ut här i Sverige, utan minsta tvekan härröra från smitta genom det danska kraftfodret, lär knappast den värste krämare kunna bestrida.

Nu har jag fått synnerligen starka påtryckningar av massor av jordbrukare nere i Skåne, att jag skulle rikta en allvarlig vädjan till regeringen därom, att den skapar klarhet om dels hur man tänker, att det skall arrangeras i avseende å det avskilda området, d. v. s. de delar av landet, där nedslaktningsmetoden icke skall tillämpas, och dels i vad mån staten kommer att bidra till att lätta de utomordentligt stora ekonomiska förluster, varav så många jordbrukare drabbats. Det tycks mig vara egendomligt, att man gör sitt bästa att skapa några nya jordbruk mer i lappmarken, under det att staten med kallt blod låter ekonomiskt slå ihjäl jordbrukarna i västra Skåne.

Ifrån detta för oss jordbrukare, som bygga och bo i dessa delar av landet, sorgliga kapitel, skall jag be att få övergå till ett par andra saker. Jag skall icke hålla på länge.

Man har här talat åtskilligt om sparsamheten och behovet att få mindre skatter. Jag tror också, att det första yttrande jag hade år 1918, när jag kom åter till riksdagen, var, att det icke går för sig att i det oändliga öka den direkta beskattningen och förresten beskattningen överhuvud. Jag erkänner, att under de senare åren har jag fått mycket hövligare svar i detta avseende än tidigare, ty då blev jag tämligen, som man säger, »huggen över näsan»: man ville nämligen, att jag skulle i detalj angiva, vad jag önskade få bort på detta område — så mycket fordrar man icke nu. Den som suttit och knogat med anslagsfrågorna i statsutskottets tredje avdelning har emellertid funnit, att det finns stora områden, där man egentligen icke kan tillämpa någon sparsamhet. Jag fick förstas i fjol av ett statsråd en uppsträckning för att jag icke gick med på hans förslag om sparsamhet i ett visst avseende: det gällde ett sådant fall, då staten tidigare ålagt landsting och kommuner vad man skulle göra och nu försökte draga sig ur klämman, sedan man på vissa områden gått in för onödiga utgifter eller i varje fall skjutit över målet under vad jag skulle vilja kalla den ekonomiska vansinnighetstiden, under högkonjunkturen. Det är som sagt omöjligt att på somliga områden få ned utgifterna; möjligen lyckas det bättre på andra. Jag tror emellertid, att staten börjat sysselsätta sig med saker och ting, som egentligen icke äro administrativa, det må röra de affärsdrivande verken eller annat. Det är givetvis av den allra största betydelse, att man är försiktig i det avseendet. Mycket betydelsefullt är också, att staten ser till, att cheferna för de olika verken lägga det hela en smula praktiskt — jag begär icke *mycket* praktiskt, ty det vore synd och skam att begära för mycket. Kunde man sedan få någon lättnad beträffande de formaliteter och den bokstavsträldom, som förekommer i statens verksamhet, utan att därför den egentliga statsauktoriteten gäves till spillo, vore helt säkert mycket att vinna. Man kan nämligen lägga märke till, att så fort ett beslut fattats i en viss riktning, söker den, som har någon möjlighet därtill, skaffa sig en fördel av beslutet, som icke varit avsedd. Jag skall bara taga

en liten illustration i det fallet, ytterst »knappnålmässig» för all del. Vi ha ju t. ex. ställt oss på den ståndpunkten, att då alla människor här i landet behöva tidningar för att få veta vad som händer och sker, så skall postverket distribuera dem till underpris. Nu har man emellertid sett exempel på, att rena reklammeddelanden sändas ut i form av tidningar, sålunda efter en taxa av 17 öre per kilogram. Det är väl ingen människa, som tycker, att man här egentligen har att göra med en tidning, men meddelandena äro uppställda i tidningsform och måste behandlas som sådana — jag kan räkna upp många exempel, »Bananbladet» t. ex. Finns det någon möjlighet för staten att stäcka en dylik humbug? Jag tror det knappast, ty när det gäller statsdrift, får man följa bokstaven. Hade det varit privatdrift, så hade man naturligtvis sagt: nej, detta går icke för sig, gör ett vanligt korsband, min herre! Det behövs nog argusögon på alla håll, om inte statsdriften skall lämna alltför klena resultat. Jag är icke a priori någon motståndare till statsdriften, för den händelse densamma skulle visa sig praktisk, men man kan icke komma ifrån, att det är fasligt svårt att rubba och ändra på någonting, som en gång är genomfört på det området. Och medan man söker täppa till ett rätthål, så gnages det två andra. Jag vill emellertid rekommendera en reform med avseende på postverket i det fall jag nyss nämnde — jag är övertygad om, att även herr statsrådet anser, att det är väl »närligt» att använda sig av tidningstaxan på detta sätt.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Medan jag är inne på denna sak, erinrar jag mig vad som förekom för två år sedan vid ett plenum i statsutskottet. Vid den tiden hade de flesta kommittéerna just slaktats. En av dem, som fanns kvar, var socialiseringsnämnden, och den meningen gjordes gällande, att då det stora flertalet kommittéer farit hädan, borde också denna följa kamraternas exempel. Jag inlade min bestämda protest mot detta förslag, och alltjämt vill jag som statsmedborgare gärna bära den andel av skatt, som behövs för att hålla denna nämnd uppe, om jag därmed för mig kunde få klargjort ett problem, beträffande vilket man uttalar i påståendets form en massa saker, som jag icke kunnat få ett riktigt grepp på. Här ha nu två herrar redan varit inne på den saken, nämligen herr Löfgren i Stockholm och herr Eriksson i Grängesberg. Vad den senare yttrade fick jag emellertid icke mycket klarhet om — socialiseringsnämnden skulle komma med någonting i framtiden. Ansåg han, att det skulle dröja tio, tjugu eller trettio år framåt i tiden, så skulle jag icke ha talat i detta ämne, ty då är jag borta. Det gick emellertid icke att genomföra attacken mot anslaget till socialiseringsnämnden utan denna fick fortsätta sin verksamhet. Nu har jag ju haft den äran och förmånen att genom förmedling av sekreteraren få läsa ett för några år sedan utgivet »tryckalster» (jag vet icke vad det skall kallas), som bl. a. innehöll, att kooperationen innebure socialisering eller nära nog detsamma som socialisering. Jag har ju varit kooperatör i 30 år. Det var därför något förbluffande för mig att få läsa något dylikt, ty aldrig visste jag, att jag tillhörde socialisterna.

I följd av gav socialiseringsnämnden ett förslag om reformering av statsbanedriften. Som bland dem, som undertecknat socialiseringsnämndens betänkande i sistnämnda fråga, även funnos två nuvarande statsråd, så skulle jag verkligen, om jag vågade, till dessa vilja rikta ett par blygsamma frågor.

Är detta utlåtande angående statsbanorna avsett att vara ett led i socialiseringen, är det överhuvud taget socialisering, eller är utlåtandet ett led i strävandet att driva statsbanorna i kapitalistisk anda? Utlåtandet innebär genomförande av mycket stora förändringar på ifrågavarande område. Jag har i mina dagar studerat Lasalles och Marx' skrifter. Jag får uppriktigt bekänna, att, även om jag lägger dem till grund för en jämförande granskning av socialiseringsnämndens förslag, så begriper jag icke, om statsbanornas skötsel i fram-

Vid remiss av statsverkspropositionerna. (Forts.) tiden enligt förslaget innebär socialisering eller icke. Eftersom jag kämpat så pass mycket för socialiseringsnämndens bibehållande, som jag gjort, tycker jag verkligen, att jag har en viss rätt att få svar på de nyss framställda frågorna.

Om denna min första fråga besvaras med »Ja», d. v. s. förslaget innebär socialisering, så skulle jag vilja fråga vår gamle skåning, ty jag vänder mig ju alltid till honom i spörsmål av vikt: Är det regeringens mening att, sedan statsbanorna socialiserats på det här sättet, fortsätta med socialiseringen även på andra områden, och vad ämnar man socialisera härnäst, och hur långt tänker regeringen gå i sina socialiseringssträvanden? Jag frågar icke av frågvishet, utan därför att det är oändligt viktigt, att regeringen, som har makten, i tid ger en smula direktiv. Jag har nyss på tal om kreaturspesten framhållit, att det varit en stor brist, att regeringen icke rörande nämnda sjukdoms bekämpande meddelat tillfredsställande direktiv. Nu är det ju tillfälle att meddela dylika och att upplysa oss om, huruvida vi överhuvud taget skola fästa oss vid vad herr Löfgren sade om att herrarna hålla på att gå ifrån socialismen och bli kälkborgerliga. Jag har förresten aldrig trott på dylikt tal. Jag tror sannerligen, att liksom jag alltid i politiken stått där jag nu står, så står och faller skåningen Thorsson (jag hoppas för övrigt icke att han »faller» utan att han »står») där han alltid stått.

I det jag gör mig till tolk för skånska synpunkter och intressen, ber jag alla här närvarande, som äro från det övriga Sverige, och även de statsråd, som icke äro från Skåne, att de måtte ha en smula medlidande med den stackars del av Sveriges land, som nu är skilt från den övriga delen av vårt kära fädernesland och lagt såsom ett »no man's land». Jag hade aldrig trott, att jag skulle få uppleva den dag, då undantagslagar skulle fastställas att gälla för västskåningarna, som verkligen kunna räknas bland de mest laglydiga av Sveriges invånare. Jag hoppas, att dessa undantagslagar måtte göras så lätta och så fort övergående som möjligt, och att de i möjligaste mån måtte få en provisorisk karaktär. Endast om så sker, är det möjligt att redan vid landets gränser möta den fiende, för vars skull vi västskåningar nu ha blivit avskilda från det övriga Sverige.

Herr talman, jag vet, att jag i denna fråga är en tolk för tusentals skånska jordbrukares mening.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders**: Herr talman! Det är första delen av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande, som föranlett mig att nu begära ordet. Herr Olsson i Kullenbergstorp slutade för övrigt med samma sak, som han började med, och det är tydligen hans omtanke om det skånska jordbruket och dess utöfvare, som egentligen inspirerat honom till att uppträda i denna remissdebatt. Jag får erkänna, att jag dock blev något förvånad över vad han i sitt anförande yttrade om att det kunde bli fråga om ett förstörande av jordbruket i Västskåne och om att myndigheterna skulle tagit ytterst lätt på sina uppgifter. Innebära dessa yttranden, att myndigheterna betraktat ifrågavarande angelägenheter med mindre allvar än t. ex. herr Olsson i Kullenbergstorp? Då vill jag säga, att nog ha vederbörande myndigheter handlat under djupaste ansvarskänsla, samt dessutom framhålla, att jag själv lika väl som herr Olsson i Kullenbergstorp har hemortsrätt inom det avspärrade området. Det kan ju låta hårt, när man talar om att genomföra undantagsbestämmelser för ett visst område av Sveriges land, men herr Olsson i Kullenbergstorp framställer de vidtagna åtgärderna såsom bra mycket hårdare än de i själva verket äro. Man får icke glömma, att dessa åtgärder, som innebära, att man för bekämpande av den våldsamma kreatursfarsoten lagt upp en ny försvarslinje, äro vidtagna i hela landets intresse och sålunda likväl

lända den skånska kreatursskötseln och de skånska jordbrukarna som invånarna i det övriga Sverige till gagn. Kampen gäller, vare sig den föres på den ena eller andra linjen, försvaret mot en farsot, som hotar *hela* landet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde Norge som ett efterföljansvärt exempel. Det är sant, att man där utfärdat åtskilliga restriktiva bestämmelser. Man har sålunda föreskrivit, att personer, som uppgivas vara ladugårdsskötare, förbjudas tillträde till landet. Vidare har utfärdats förbud mot import av klövbärande djur och mot införsel av foder. Under de sista dagarna hava norr-männen även infört förbud mot införsel från Sverige av torvströ. Men det starkaste försvaret för Norge utgöres icke av detta slags författningsbestäm-melser, varav vi för övrigt här i Sverige ha åtskilliga likartade, utan den består däri, att Sverige upptagit en rationell kamp mot sjukdomen. Norge befinner sig i ett helt annat läge än vårt land. Sveriges läge skulle varit ett annat, där-est vi haft en barriär mellan oss och sjukdomshärdarna på kontinenten. Om Danmark i längden kunnat bibehålla nedslaktningsmetoden, så hade *vi* gi-vetvis aldrig ägnat en tanke åt att övergiva den metoden. Nu har det ju emellertid visat sig, att Danmark icke i längden och med den ofantliga utbredning, farsoten numera erhållit, förmått upprätthålla nedslaktningsmetoden. Ännu un-der första veckan av november månad i fjol hade visserligen i Danmark icke in-träffat mer än 126 fall i veckan och i Sverige 2 fall i veckan. Sedan dess har emellertid inträtt en betydlig ökning. Jag skall icke trötta herrarna med en alltför ingående behandling av denna fråga eller med alltför många siffror, ty, som jag under den närmaste tiden kommer i tillfälle att besvara en interpellation i första kammaren, har jag tänkt att därvid närmare ut-redda hela problemet. Jag vill dock redan nu för att visa, hur farsoten mer och mer utbredd sig både i Danmark och Sverige, nämna, att, medan un-der veckan 10—16 december förra året i Danmark förekommo 1,464 fall och i Sverige 25 fall, under veckan 7 jan.—13 jan. i år i Danmark inträ-fade 1,502 fall och i Sverige 82 fall. Detta visar, att ökningen av antalet sjuk-domsfall under den sistnämnda tidsperioden procentuellt varit starkare i Sve-rige än i Danmark. Vi kunna för övrigt icke få något rätt begrepp om dessa siffror, om vi utan vidare jämföra dem med varandra, ty man får komma ihåg, att, vad Danmark beträffar, gälla siffrorna detta land i dess helhet, men, vad Sverige beträffar, rasar farsoten endast inom ett begränsat område.

Nedslaktningsmetoden har tidigare i vårt land liksom i ett par andra länder visat sig vara effektiv. Man har genom att använda denna metod kunnat för-störa sjukdomshärdarna och så småningom utrota sjukdomen. Å andra sidan hava försök med nedslaktningsmetoden i åtskilliga andra länder givit så otill-fredsställande resultat, att man ansett sig icke där kunna fortsätta att använda metoden i fråga utan nödgats framgå på andra vägar. Även i England har man vid metodens tillämpning måst göra undantag i särskilda fall. Hos oss började man övergiva nedslaktningsmetoden, då ett par av de förnämsta låg-landsbesättningarna i Malmöhus län angrepos av sjukdomen. Nedslaktnings-metoden är tydligen icke ett ofelbart verkande medel mot sjukdomen. Kreaturs-pesten kan så taga överhand, att man icke på den vägen kan fortsätta kampen mot densamma.

Inför den situationen, att ett par av de viktigaste besättningarna voro hota-de, där 30- och 40-årigt avelsarbete skulle bli förstört, om nedslaktningsmeto-den skulle fortsättas, gällde det att träffa ett avgörande, huruvida man skulle utan avvikelser fortsätta med tillämpningen av denna metod eller övergå till någon annan. Man hade härvid att taga hänsyn till såsom något fullt påtag-ligt, att man inom några dagar eller om någon vecka skulle, därest farsoten ut-bredde sig lika våldsamt i fortsättningen, ändå nödgas nedläggas nedslaktnings-metoden. Det var under sådana förhållanden regeringen först gjorde undantag

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

från nedslaktningen beträffande ett par förnämliga kreatursbesättningar. Jag hade redan då ett program för de viktigaste besättningarna, som i vart fall skulle skonas, ifall de nedsmittades under närmaste veckor. Men när farsoten kom till en av dessa gårdar, visade det sig, att där kunde icke en fullständig och effektiv isolering äga rum. Då var ögonblicket inne, saken var aktualiserad. Det gällde att genast upphöra med generell tillämpande av nedslaktningsmetoden eller ock offra ytterligare en synnerligen viktig avelsbesättning. Regeringen ansåg det icke rådligt eller försvarligt att i det allvarsläget annat än undantaga de svårast härjade landsdelarna från den generella nedslaktningsmetodens tillämpning. Det har ej framgått av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande, huruvida han i själva verket vågat för sin egen del taga avgörande ställning för eller mot den ena eller andra metodens tillämpning.

Av vad jag framhållit torde framgå, att regeringen med den allra största ansvarskänsla sett på problemet. Och att vi ha nödgats uppgiva nedslaktningsmetoden för Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län, det innebär allenast det, att för dessa områdens vidkommande är ett absolut upprätthållande av nedslaktningsmetoden omöjligt. Det har för övrigt skett först efter det att jag och regeringen över huvud taget samrått med vederbörande myndigheter och de särskilda sakkunniga, som tillkallats inom jordbruksdepartementet för utarbetande av förslag angående olika metoder för sjukdomens bekämpande. Nedslaktningsmetoden är visserligen i stort sett i princip upphävd för Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län — jag säger i princip, ty det ges möjlighet till undantag, det finns ännu vita fläckar på detta område. Nedslaktning har för övrigt ägt rum även efter det ifrågavarande beslut fattats, nämligen på de områden, där man ansett sig kunna vinna något med nedslaktningsmetoden, d. v. s. hålla undan sjukdomen från viktiga områden.

Bakom denna omläggning ligger också tanken, att, då vi icke kunna med nödig effektivitet bekämpa sjukdomen både med nedslaktning och isolering på de områden, där sjukdomen har blivit oss övermäktig, så måste vi för det övriga landets del se till, att nedslaktningsmetoden tillämpas mera effektivt och mera skyndsamt. Och jag är säker på att majoriteten utav kammarans ledamöter och kanske i stort sett alla äro ense om att det icke är försvarbart att utanför det område, som sålunda är avgränsat, nu nedlägga nedslaktningsmetoden, utan försöka att genom denna hindra sjukdomens vidare spridning.

I herr Olssons i Kullenbergstorp anförande låg en aldeles särskild förmaning för oss att se till, att icke åtgärderna där nere skulle hämma jordbruket eller skada jordbrukarna. Han klandrade bestämmelserna och tyckte, att det hela kommit så hastigt över vederbörande och att direktiven icke voro klara nog. Ja, jag tror, att de direktiv, som kunde lämnas nu, äro tillräckligt tydliga och klara och möjliga att genomföra, oaktat det medgives, att beslutet tillkom hastigt nog, beroende av, såsom förut påpekats, att organisationen icke kunde i längden bära uppe en så omfattande nedslaktning. Jag medger emellertid på samma gång, att de kunna vara bristfälliga i vissa avseenden. Men i den mån de äro bristfälliga eller behöva kompletteras, så är jag viss om att man med de tillkallade särskilda sakkunnigas hjälp skall kunna få till stånd de ytterligare bestämmelser, som kunna behöva tillämpas speciellt för lindring av avspärningsåtgärderna i de avgränsade områdena. Ty det är givet, att lantbruksnäringen måste leva och att icke alltför bryska isoleringsåtgärder böra förekomma, så till vida att man skall kunna tröska och föra bort sin spannmål från egendomarna och så vidare. Detta allt hör till det område, som de sakkunniga närmast ha att befatta sig med, då det gäller utarbetandet av förslag. Att emellertid övergången skulle bli brydsam och konflikter där-

vidlag uppstå, är ju icke underligt. Men jag vill erinra därom, att vid beslutets fattande situationen var sådan, att det i själva verket var — jag höll på att säga icke så lätt, men jag vill gå längre och säga — icke möjligt att i statsrådsprotokollet bestämt angiva förfaringssättet, därför att förhållandena voro så olika på olika håll. Det kunde exempelvis vara fråga om ställen, där sjukdomen redan utbrutit, där värderingar ägt rum, där man således vidtagit de vanliga åtgärderna för besättningarnas nedslaktning. Att lämna några enhetliga direktiv var alldeles uteslutet. Det visade sig nämligen, att omedelbart efter det att beslutet fattats och blivit kungjort anlände telegram från personer, som begärde det oaktat, att få nedslakta sina besättningar, därför att kreaturen voro alltför sjuka, i somliga fall stått sjuka nära en vecka, och inga åtgärder mot sjukdomen företagits men väl alla erforderliga anstalter för att nedslaktningen skulle äga rum. Men jämsides med sådana framställningar inkommo även andra, som gingo ut på att vederbörande djurägare begärde få behålla sina besättningar, oaktat överenskommelse redan träffats om deras nedslaktning. Det var således emot varandra stridande intressen, som gjorde sig gällande, och därför måste de behandlas olika. Det har också varit regeringens avsikt, att övergången skulle ske på ett så mjukt och litet slitande sätt som möjligt.

Ja, jag har med detta sökt påvisa de åtgärder, som ha ägt rum, och de skäl, som ha föranlett beslutet. Jag vill bara tillägga det, att givetvis kommer under de närmaste veckorna, då de sakkunnigas arbete fortskridit längre och förslag framlagts, den största uppmärksamhet att ägnas åt att det spörsmål, som står i sammanhang med utförandet av de åtgärder, som redan äro beslutade, skall få en så god lösning som möjligt, och därvid är det icke fråga om annat än att också se till, att jordbrukarnas och djurägarnas berättigade intressen bliva tillgodosedda. Jag vill påvisa, att arbete redan pågår i syfte att utföra skyndsammare och kraftigare serumbehandling på de insjuknade djuren. Till beredandet av detta serum är regeringen beredd att lämna all medverkan, så att serumbehandlingen kan ske i större utsträckning än för närvarande. Det resultat, som uppnåtts med behandlingen på denna väg, har i fråga om den första från nedslaktningen undantagna besättningen, såvitt jag hittills har hört, visat ett ganska gynnsamt förlopp av sjukdomen.

Så ber jag, herr talman, att slutligen få säga ett par ord i anledning av herr Löfgrens i Stockholm anförande. Han riktade en fråga eller en hemställan till justitieministern eller till mig, vilkendera som behagade besvara. Då jag nu har ordet ändå, så vill jag som svar på hans uttryckta förhoppning, att man skulle i fråga om jordlagstiftningen gå fram på samförståndets och den frivilliga överenskommelsens väg, säga det, att det givetvis är vår mening att söka framkomliga vägar även i fortsättningen för jordfrågornas lösning, om dessa — såsom kolonisationsfrågan — bliva föremål för behandling vid detta årets riksdag eller icke. Åtskilliga frågor utredas f. n., andra komma under beredning. Det är ju inte säkert, att man i alla avseenden kan uppnå samförstånd och resultat av frivillighet, utan är det också möjligt, att man i någon mån måste tillgripa kraftigare åtgärder. I varje fall vill jag säga det, att för oss betyder en rationell lösning av jordfrågorna landets och folkets väl, och ur den synpunkten skola vi, såvitt det är möjligt, också söka att med samförstånd nå resultat och vinna en lösning utav de viktigare frågorna.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare debatten rörande förevarande proposition till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsätta.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

§ 2.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herr *Hamilton m. fl.*, nr 43, om ändring i gällande grunder för fördelning av automobilskattemedel;

herr *Laurén*, nr 44, angående grunderna för två fabrikskrivares och en tygskrivares uppflyttande i högre löneklass;

herr *Laurén m. fl.*, nr 45, om ändring i gällande föreskrifter angående statsbidrag åt sjukkassor;

herr *Karlsson* i Vätö, nr 46, om anslag till en motorlivbåtsstation å Gräsön i Stockholms läns skärgård;

herr *Bengtsson* i Norup, nr 47, om anslag till sällskapet Eugeniahemmet;

herr *Nylander*:

nr 48, om anslag till Svenska trafikförbundet; och

nr 49, om höjning av tullsatsen för lösa glas till termosflaskor;

herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.*, nr 50, om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, nr 51, om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

herr *Henrikson*, nr 52, om ersättning åt förre värnpliktige Ernst Birger Eriksson för skada, ådragen under militärtjänstgöring;

herr *Lindley*, nr 53, om årligt understöd åt tågmästaren August Karlssons änka;

herr *Pettersson* i Köping, nr 54, om årligt understöd åt daglönaren Johan Adolf Hedström;

herr *Johansson* i Edsbyn, nr 55, om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område;

herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.*, nr 56, om statsmedels användande till bekostande av vissa åtgärder för bekämpande av smittosam mul- och klövsjuka m. m.;

herr *Wallerius m. fl.*, nr 57, om inrättande av två laboratorstjänster i fiskeri-biologi; samt

herrar *Nilsson* i Antnäs och *Hedström*, nr 58, angående ordnande av handeln med ost.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,47 e. m.

In fidem
Per Crowvall.

Måndagen den 19 januari e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr förste vice talmannen anmälde, att debatten rörande Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov nu komme att fortsättas; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Herr **Beskow**, som anförde: Herr talman, mina damer och herrar! Då jag för ett par dagar sedan antecknade mig för att tala i denna debatt, utgick jag från den förutsättningen, att under behandlingen av budgeten och finansplanen för i år, också föregående års budget och finansplan skulle komma på tal. Så har emellertid icke blivit fallet, om jag nu bortser från att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i medkammaren fällt ett yttrande, till vilket jag senare skall be att få återkomma.

Jag skall därför begagna tillfället här att något syssla med den verkligt aktuella frågan om möjligheten av en skattesänkning i år. Varje finansminister har, eller borde i varje fall ha, två mål för sin äregirighet. Det ena är att försöka åstadkomma en budget, som håller, som, när resultatet av densamma kommer till synes i budgetredovisningen, visar sig ha gått i hop utan brist. Det andra är att försöka hålla beskattningen över huvud inom så rimliga gränser som möjligt, och därvid är det naturligtvis en särskild glädje för honom, om han kan bli i tillfälle att föreslå sänkta skatter.

Om jag för min del såsom finansminister i föregående års regering inte blev i tillfälle att föreslå någon skattesänkning, så berodde detta icke på någon bristande äregirighet på den senare punkten utan på åtskilliga omständigheter. Det är särskilt två förhållanden, på vilka jag här vill fästa uppmärksamheten. Det ena var, att kassafonden vid slutet av det budgetår, som då låg närmast före, hade gått ned till ett mycket ringa belopp nämligen till cirka 20 miljoner kronor, ett belopp, som måste anses otillräckligt, därest fonden skall fylla sin uppgift som regulator för budgeten, och det andra var det, att den ekonomiska situationen både inom landet och överhuvud taget var så pass oviss, att det fanns all anledning att ålägga sig en rätt stor försiktighet. Delvis på grund av missvisande uppgifter om värdet av vår import och vår export hade man kommit till det resultatet, att vi för år 1923 skulle ha en betalningsbalans, som var i hög grad passiv. Nu kunde man ju tänka sig — och det fanns vissa förmodanden i den riktningen — att vi skulle återvinna jämvikt i betalningsbalansen genom en ökad produktion och därmed följande möjligheter till en ökad export, men, särskilt på grund av de synnerligen labila förhållandena i Europa i övrigt,

Vid remiss av statsverkspropositionen. (Forts.) fanns det också stor sannolikhet för att det skulle gå den andra vägen, således att den ekonomiska situationen inom näringslivet komme att utveckla sig ogynnsamt, varigenom justeringen av betalningsbalansen skulle få lov att ske på den vägen att importen måste minskas.

Detta var således de väsentliga skälen till, att det icke var möjligt, att vare sig när statsverkspropositionen lades fram eller senare under riksdagen, förordas någon sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten, utan man fick inrikta sig på att försöka åstadkomma den soliditet uti statsfinanserna, som senare skulle kunna möjliggöra en skattesänkning. Den glädje, som en skattesänkning under så ovissa förhållanden skulle hava framkallat, hade nog blivit livlig, men säkerligen av kort varaktighet.

Allt efter som tiden skridit fram, har utvecklingen emellertid gått i den riktningen, att den skattesänkning, som ingen vågat tänka på för ett par år sedan och som väl blott ett fåtal vågade spekulera i för låt oss säga endast ett år sedan, numera börjat skymta som en verklighet. För min del skall jag be att få erinra om ett uttalande, som jag hade i ett tal i Göteborg i april månad föregående år. Det heter där, »att i den mån stabiliseringen fortsätter, i den mån vi avlägsna oss från de svåra kriser vi genomgått, i den mån konjunkturen för näringslivet förbättras, någon ökning i inkomstillflödet till statskassan skall kunna uppkomma. Om man då», heter det vidare. »fortfarande tager sparsamhetskravet i akt och arbetar på ett fortsatt förbilligande av den statliga förvaltningsapparaten, bör det såvitt jag förstår mycket väl vara möjligt att förena en skälig utveckling av de statens uppgifter, som falla under det sociala och kulturella området med upprätthållandet av en försvarsorganisation av den storlek, som Kungl. Maj:t nu föreslår.» — Detta var alltså i april månad 1924. — Jag fortsatte därefter: »Ja, jag vill gå än längre, jag håller det för högst sannolikt, att samtidigt kravet på en minskad statlig beskattning skall kunna så småningom i viss utsträckning tillfredsställas.»

Denna min förhoppning om ett lättande av skattetrycket fick ytterligare näring, då jag på sin tid erfor utfallet av budgetredovisningen för budgetåret 1923—1924, varav framgick, att det uppstått ett överskott av icke mindre än 41 miljoner kronor, som kunde tillföras kassafonden. Detta budgetresultat ger i och för sig en antydning om, att också budgetåret 1924—1925 skall kunna lämna ett överskott, och tack vare den åtminstone relativt gynnsamma konjunkturutveckling, som vi fått vara med om, komma de beräknade inkomsterna särskilt av tullmedel att rätt väsentligt överskridas. Finansministern har ju också i sin finansplan uttalat den förhoppningen, att budgetåret 1924—1925 skall lämna ett överskott.

Ja, under sådana förhållanden finns det ju inte alls något skäl längre att tänka på någon stärkning av kassafonden, tvärtom har man vid uppgörande av budgeten för 1925—1926 all anledning att försöka sträva efter det rätta på både utgifts- och inkomstsidan. Detta uttalas ju också av finansministern i finansplanen och jag tror, att uttalandet skall vinna allmän anslutning.

Det är så mycket lättare att förverkliga denna tanke i år på grund av stabiliseringen i prisläget. Men det är ytterligare en omständighet, som underlättar ett sådant program, och det är, att man, tack vare det utmärkta budgetsystem som vi nu ha och den omständigheten att vi nu för första gången efter kristiden haft att tillgå räkenskaper för ett helt budgetår, nämligen 1923—1924, kan på ett helt annat sätt än förr varit möjligt uppgöra tillförlitliga beräkningar. Överhuvud kan fördelen av detta budgetsystem och av budgetårets omläggning för uppnående av sunda statsfinansiella förhållanden inte skattas nog högt.

Finansministern har i statsverkspropositionen deklarerat, att han icke ser någon möjlighet att nu förordas sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten

och detta trots att han onekligen finner konjunkturerna gynnsammare än föregående år och trots att kassafonden är fylld. Jag tror emellertid, att vi med tillfredsställelse kunna konstatera, att i själ och hjärta vill finansministern gärna ha en sänkning av skatterna. Han har ju också i dag givit uttryck däråt.

Jag har emellertid ansett det lämpligt att söka bilda mig en uppfattning om huru stora utsikterna skulle kunna vara att uppnå en sådan skattesänkning. Mina möjligheter härvidlag ha icke varit alltför stora, beroende både på begränsad tid och begränsade möjligheter i andra avseenden, men jag har dock kunnat i någon mån gå igenom finansministerns såväl utgifts- som inkomstberäkningar.

Vad då först utgiftssidan beträffar, så uppgår den nominella stegringen av så kallade verkliga utgifter till 41,7 miljoner kronor. Men från detta belopp får man ju genast draga 15,8 miljoner kronor, som i form av automobilskatte-medel och andra medel äro uppförda på såväl inkomst- som utgiftssidan. Av återstående beloppet åtgå 3,9 miljoner kronor till ökning av förräntningen av statsskulden — en avis så god som någon om faran av ökning av statens skuldsättning — och 9,7 miljoner förbrukas till höjning av förslagsanslag utan ändring av de grunder, efter vilka beloppen utgå.

Vidare utgå vissa belopp till höjning av reservationsanslagen på den grund att en del reservationer nu förbrukats, och därmed återkommer jag till det yttrande finansministern fällde i första kammaren, och som gick ut på, om jag fattat det rätt, att han haft särskild svårighet vid upprättandet av denna budget, på grund av att den föregående regeringen i mycket stor utsträckning länsat de reservationer, som funnos. Jag känner ju finansministern tillräckligt väl för att icke uppfatta detta som ett angrepp på den föregående regeringen. Han kastar ju icke sten i onödan, och i varje fall kastar han säkert icke sten, när han sitter i glashus. Förhållandet är det, och det har han säkerligen förbisett, att vid uppgörandet av föregående års stat den dåvarande regeringen hade precis samma bekymmer. Vi sutto gång på gång och hade ledsamheter därför att reservationerna på många håll voro mycket hårt tagna i anspråk, liksom också på den grund att många förslagsanslag året förut voro för lågt beräknade. Jag har icke haft tillfälle att tillräckligt noga undersöka, i vad mån den nuvarande regeringen haft större svårigheter än vi beträffande reservationsanslagen. Här talas om att ett maximum av 4,7 miljoner kronor skulle svara mot ökade reservationsanslag, men vad beloppet verkligen uppgår till, det får man icke veta av finansplanen. Vad förslagsanslagen beträffar, är jag däremot i tillfälle meddela, att föregående år dessa anslag måste höjas enbart på grund av att anslagen förut varit för lågt upptagna, med icke mindre än 5 miljoner kronor. Dessutom måste vi föreslå en höjning på 6,5 miljoner kronor till följd av den automatiska ökningen av anslagen, alltså summa 11,5 miljoner. Nu anger finansministern här motsvarande belopp i år till 9,7 miljoner kronor. Jag tror därför jag är på den säkra sidan när jag påstår, att den nuvarande finansministern suttit i en angenämare situation än vad vi gjorde.

På grund av att man icke får någon uppgift om huru detta förhållande med reservationsanslagen verkar, är det svårt att ange den ökning av budgetens s. k. verkliga utgifter, som utgör utgiftsökning beroende på nya förslag av regeringen. Men såvitt jag överslagsvis kunnat beräkna det, uppgår detta belopp till icke mindre än cirka 10 miljoner kronor. Härav går den större delen till lönerregleringar. Men dessutom finnes det anslag uppgående till sammanlagt flera miljoner kronor för nya ändamål, som icke äro konsekvenser av riksdagens tidigare fattade beslut eller av framställningar från riksdagen. Dessa senare utgifter representera således ingalunda belopp av obetydlig omfattning. De utgå för nybyggnader och tillbyggnader av olika institutioner, till ökade

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Vid remiss av materialanslag för inrättningar och verk av olika slag, till nya tjänster och statsverks- i rätt stor utsträckning till understöd åt halvofficiella och privata sällskap och propositionen. föreningar.

(Forts.)

Regeringen har tydligen i år något lättat på de band, som åtsnöra statens penningpung. Prov på några nya besparingsåtgärder söker man förgäves efter i denna budget, utan man har det intrycket, att regeringen har slagit sig till ro med det arbete, som hittills har utförts i denna riktning. Jag hyser nu ingalunda den uppfattningen, att statens utgifter skola bli konstanta, att de icke få stiga, utan det är tydligt, att i den mån välståndet växer, bör en viss del av den ökade nationalförmögenheten användas för samhällets anläggningar, och en viss del av den ökade nationalinkomsten måste givetvis tillföras det allmänna. Men jag tror, att det är angeläget, att så länge som skattetrycket är så pass hårt som det nu är, den ökning i statsutgifterna, som kanske är oundviklig, sker i ett långsamt tempo. Jag förmenar, att när budgetbehandlingen börjar, utskotten och riksdagen skola kunna finna åtskilliga punkter att pruta på i Kungl. Maj:ts förslag, och jag hyser därför en icke ringa förhoppning om att utgifterna i Kungl. Maj:ts budgetförslag skola kunna något nedbringas.

Jag fäste mig vid ett yttrande av finansministern, som jag uppfattade så, som om han i själva verket icke skulle ha så mycket emot, i fall en eller annan utgiftspost bleve lägre efter den slutliga behandlingen i riksdagen än den ursprungligen föreslagits. Jag utgår därför ifrån, att de skärmyslingar, som sparsamhetsvännerna här i riksdagen skola få utkämpa, komma att gälla de övriga departementscheferna — ja, naturligtvis icke herr försvarsministern.

Studerar man budgeten närmare, finner man, att ökningen på utgiftssidan återfinnes väsentligen under femte, sjätte, åttonde och nionde huvudtitlarna, medan fjärde huvudtiteln, såsom fallet varit i åtskilliga år, blivit tämligen styvmoderligt behandlad. Det har nämligen lyckats försvarsministern att trots att han måst uppföra anslag till ökade nybyggnader för flottan med 2,2 miljoner kronor, som riksdagen beviljade förlidet år, hålla utgifterna för försvaret inom samma kostnadsram som i fjol. Jag tillåter mig i detta sammanhang fastslå, att min förutsägelse från i fjol, att det skulle vara möjligt att i varje fall utan skattesänkning upprätthålla en försvarsorganisation av den storlek Kungl. Maj:t då föreslog, under samtidigt tillgodoseende av en skäligen utveckling på de sociala och kulturella områdena, den förutsägelsen har tillsvidare visat sig hålla streck.

Jag skall därefter be att med några ord få beröra budgetens inkomstsida. Med allt erkännande för den omsorg, med vilken inkomsterna beräknats, vill jag dock icke dölja, att jag har ett bestämt intryck av, att inkomstsidas totalsumma kommer att inflyta med icke oväsentligt högre belopp än det, vartill det upptagits i staten. Innan jag går vidare in härpå, ber jag få nämna ett par ord om ett yttrande, som finansministern fällde i förmiddags, gående ut därpå, att han i allmänhet ansett, att han inte kunde taga upp inkomsterna till högre belopp, än som föreslagits av vederbörande verk och myndigheter. Ja, det är nog ganska bekvämt, men jag är inte så säker på, att det är så alldeles riktigt. Om man är från år finner, att ett verk eller en inrättning kommer med för låga uppgifter om de inkomster, man förväntar sig, tycker jag, att det finnes alla skäl att undersöka, om det inte är möjligt att kunna åstadkomma höjningar. Det ligger i sakens natur, att det stora flertalet av cheferna för verken inte gärna vilja uppgiva en siffra om beräknad inkomst som är högre, än man säkert tror sig kunna uppnå. Givetvis håller man sig i underkanten, och skillnaden mellan den siffra, som man innerst inne tror sig om att kunna räkna med, och den som man slutligen uppgiver för finansministern, är ytterst beroende på den olika graden av försiktighet hos den som lämnar uppgiften.

Jag skall därefter be att få beröra några poster, som jag plockat ut såsom exem-

pel. Stämpelmedlen ha i år upptagits till samma belopp som i fjol. Jag erkänner villigt, att dessa medel äro mycket svåra att beräkna. De ha ända från år 1919, då de uppgingo till 67 miljoner kronor, varit stadda i ett ständigt sjunkande. Först halvåret 1923 uppgingo de till 22,6 miljoner kronor och budgetåret 1923—1924 till ett belopp av 41,7 miljoner kronor. Alltså 1,7 miljoner mer än nu är upptaget. Men nu tycks det hava inträtt en vändning, ty under tiden $\frac{1}{7}$ 1924— $\frac{31}{12}$ 1924 har denna inkomsttitel lämnat 1,6 miljoner kronor högre inkomst än motsvarande belopp föregående år. Det är också rätt naturligt, att en inkomstpost av denna karaktär skall förete en stegring i den mån konjunkturerna förbättras. Det är inte heller otänkbart, att man, när dagen för statsregleringens fastställande kommer, skall kunna åstadkomma en ökning av stämpelmedlen med 1, möjligen 2 miljoner kronor.

Det skulle heller inte förvåna mig, om, när resultatet av taxeringen för 1923 i maj månad, alltså innan statsregleringen fastställs, blir känt, de taxerings-siffror, som ligga till grund för inkomst- och förmögenhetsskatten, skola kunna upptagas till något högre belopp.

I anslutning till vad jag tidigare nämnt om uppgifterna från vederbörande verk, vill jag fästa uppmärksamheten på att man i varje fall från post- och telegrafverken alltid fått mycket försiktiga beräkningar, och att det inte är osannolikt, att dessa beräkningar även i år äro något pessimistiskt uppgjorda.

Herr Lindman har redan framhållit, att det under posten »diverse inkomster» förefintliga beloppet rörande avkastningen från Vin- och spritcentralen endast är upptaget till 2 miljoner kronor, och att denna post borde kunna höjas. För min personliga del har jag alldeles klart för mig, att Vin- och spritcentralen efter riksdagens mening icke skall användas såsom ett skatteinstrument, och jag vill vara den siste, som skulle vilja påyrka att Vin- och spritcentralen skall åläggas inleverera något visst belopp till statsverket, utan det är givetvis riktigt, att de medel, som vi önska få från spriten, i väsentligaste mån böra häröra från utskänkings- och omsättningskatten. Jag har emellertid verkligen svårt att föreställa mig att Vin- och spritcentralen, även om bolaget siktar på att endast åstadkomma en vinst, som precis svarar mot vad som åtgår till utdelning åt aktieägarna — det är ju mycket måttligt — under så pass labila förhållanden, som nu råda, särskilt på kurserna på utländskt mynt, av vilka bolagets inkomster äro i rätt hög grad beroende, verkligen skulle kunnat sikta så pass noga, att det belopp, som slutligen inlämnas till statsverket kommer att stanna vid 2 miljoner kronor. Det har kanske varit svårt för finansministern att finna ett lämpligt uttryck för detta i finansplanen, men jag undrar om icke riksdagen, när riksstaten skall fastställas, med dessa förhållanden som bakgrund, icke skulle kunna åstadkomma en höjning i posten »diverse inkomster». Jag är övertygad om att ledningen för Vin- och spritcentralen naturligtvis icke vill lova för mycket, men jag är lika övertygad om, att den, när det kommer till kritan, med förtjusning skulle vilja överlämna ett större belopp än den lovat finansministern, trots att jag väl förstår, att den vill konsolidera sitt redan förut mycket starkt konsoliderade företag och av omtanke för konsumenterna vill hålla så låga priser på sina varor som möjligt.

I intimt samband med posten »diverse inkomster» har hittills stått posten »oförutsedda utgifter». Tidigare år har man beräknat, att posten »diverse inkomster» inte skulle gå ihop på grund av de restitutioner, som påvåla detta slag, och har man därför höjt posten »oförutsedda utgifter», men jag har svårt att förstå, varför finansministern i år, när han uttryckligen säger, att posten »diverse inkomster» kommer att lämna ett överskott, tager upp beloppet »oförutsedda utgifter» så pass högt som 1,7 miljoner kronor, då dessa utgifter för budgetåret 1923—1924 endast uppgingo till 408,000 kronor.

Allt som allt synes det vara möjligt både att åstadkomma vissa reduktioner

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

på utgiftssidan och att höja några poster på inkomstsidan. Så mycket är emellertid i varje fall säkert, att om konjunkturerna utvecklade sig på det sätt, som finansministern antager i sin finansplan, så kan vid statsregleringens uppgörande inkomstberäkningen något höjas. Det ankommer då på riksdagen att genom sparsamhet vid beviljandet av anslag skapa och bevara de övriga förutsättningarna för en skattesänkning. För min del skulle jag därför vid remissen av statsverkspropositionen till vederbörande utskott vilja uttala den förhoppningen, att riksdagen måtte börja sitt arbete med den bestämda föresatsen, att genom en målmedveten och väl avvägd sparsamhet försöka möjliggöra den reduktion av inkomst- och förmögenhetsskatten, som det skattebetalande folket längtar efter.

Vidare yttrade:

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Nothin**: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Pehrsson i Göteborg riktade mot mig tidigare i dag ett angrepp, för att jag skulle ha underlåtit beslagtaga och anställa åtal mot en viss tidning. Jag var icke i tillfälle att omedelbart bemöta honom, när jag var i avsaknad av ett par sakupplysningar, men fastän senare uppträdande talare ännu icke givit mig anledning att yttra mig, vill jag dock icke nu längre dröja med att framföra mitt svar.

Jag vill först erinra om att herr Pehrsson fastslog, att det sannolikt icke rådde någon meningsskiljaktighet oss emellan i fråga om den olämpliga beskaffenheten av dessa tidningsartiklar. Jag konfirmerar detta uttalande, och därmed torde jag kunna begränsa mig till frågan, huruvida något ingripande mot tidningen i fråga bort förekomma eller icke.

Till utgångspunkt för sitt angrepp valde herr Pehrsson en anmälan, som av chefen för härvarande arméfördelning ingivits till justitiekanslern. Såväl denna anmälan som även denne talares utgångspunkt förvånade mig något. Det är nämligen min plikt att, oavsett huruvida anmälan föreligger eller icke, överväga frågan om åtgärder mot dylika tidningsartiklar, och den plikten liksom ansvaret för ett underlåtet ingripande kommer jag icke att undandraga mig. I detta sammanhang vill jag framhålla, att dylika anmälningar för mig icke utgöra något bevis för artiklars brottslighet eller icke. Det är nämligen en sak, som skall prövas vid annat forum.

Då emellertid herr Pehrsson nu åberopat denna anmälan, vill jag tillåta mig erinra om ett stadgande i tryckfrihetsförordningens § 4 punkt 12. Det heter där: »Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg skrift, vilken uppenbarligen äsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden, må, evad skriften synes straffbar eller icke, indragning ske av de exemplar av skriften, som vid truppen eller å fartyget anträffas» o. s. v. Det ankommer då dels på den som utövar befälet vid truppen eller å fartyget att omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget under tid som åtgår till dess förordnande om indragning kan hinna utverkas, dels ock på chefens för justitiedepartementet ombud att träffa avgörande om indragning av dylik skrift, varefter frågan skall underställas tryckfrihetskommittéerna. Är det så, att denna artikel hade fått den oerhörda spridning, som herr Pehrsson i Göteborg gjorde sannolik, kunde man förvänta, att den skulle ha anträffats och beslagtagits just bland de personer, till vilka den i främsta rummet riktar sig. Jag har låtit anskaffa tryckfrihetskommittéernas ämbetsberättelse, men såvitt jag har kunnat finna, har icke i något enda fall sådan indragning skett. Jag vill i detta sammanhang erinra därom att den prövning, jag nu äsyftar, sträcker sig längre än den prövning, som jag har att

verkställa. Jag äger endast att besluta om åtal och beslag, under det att nu antydd indragning kan ske, även om skriften icke anses brottslig.

När man ser saken mot denna bakgrund, så ter sig denna anmälan ävensom de tidningsangrepp, för vilka jag vid olika tillfällen har blivit utsatt, i annan dager. Jag vill emellertid, som jag redan nämnt, icke försöka att på något sätt krypa bakom andra personer; och vill därför här framlägga min syn på själva saken. Dessa skrifter, i den mån de vid vederbörlig prövning skulle anses brottsliga, äro närmast riktade mot staten såsom sådan. Den ringa erfarenhet, som jag för egen del har, och de vittnesbörd, som jag trott mig hava inhämtat av historiens lärdomar, peka på, att man ingalunda skall göra ett förhastat ingripande i liknande fall. Den ärade talaren, mot vilken jag nu vänder mig, framhöll själv, att svensken är så sund, att han själv reagerar däremot, och talaren trodde, om jag rätt minnes hans ord, att det i ett sådant här fall sannolikt icke behöfde ske någon skada. Jag ser, att han skakar på huvudet, jag ber då om ursäkt, om jag missuppfattat honom; det tycks vara så, att jag själv trott litet mera på svenskens kloket och sunda omdöme, än vad talaren gör. Jag har emellertid den uppfattningen, att man bör ingripa endast med största varsamhet. Det bör icke kunna göras gällande, att staten vid brott mot dess egen säkerhet ingriper i onödan, och det bör icke med något fog kunna sägas, att man förhastat tillgriper åtalsvapnet; då slöas detta vapen och gör mycket mer skada än nytta.

Jag vill också, för att ej missförstås från andra sidan, uttala, att jag har fullt klart för mig, att omständigheterna kunna bliva sådana, att ett ingripande kan bliva nödvändigt, och då skall jag ingalunda draga mig för det. Talaren slutade med en hänvisning till den gamla latinska sentens, som i översättning lyder: »Må konsulerna se till, att staten ej tager någon skada.» Ja, det är det, som jag efter min ringa förmåga sökt göra. Jag vill sålunda varken låta skrämma mig till ett förhastat ingripande eller av fruktan för obehag från någon sida avhålla mig från ett inripande, om jag anser, att det allmännas bästa och statens väl det kräva.

Herr Laurin: Herr talman, mina damer och herrar! Jag måste bekänna, att jag verkligen blev glad, när jag hörde herr förste vice talmannens ord om detta land, som skall taga mot alla sina söner, vilka ej kunna få resa till Amerika eller på annat sätt kunna försörja sig. Mitt hjärta svällde ännu mera av stolthet, då jag hörde dessa stolta ord om sockerrusten och om kvarnringen. Jag kände mig, som om jag skulle ha befunnit mig i bondeförbundets sällskap, ty det är just därför, som vi bondeförbundare kämpa, och skulle den lyckan beskäras oss, att förste vice talmannen ville komma i lantpatronernas parti, detta parti, som består av några hundratal lantpatroner men kanske av ett eller flera hundratusental lantbrukare, torpare, småbrukare och arrendatorer, så skulle det största ögonblicket i mitt liv inträffa. Ja, mina herrar, ni skratta, men jordfrågan är en stor fråga i Sverige, ehuru icke från den synpunkten de anlägga, som tala om jordhunger. Visserligen finnes jordhunger, men den bör icke användas som politiskt kampmedel. Det är icke dessa herrar, som på gator och torg skrika om jordhunger, som vilja ha Sveriges jord, utan det är dessa torpare, arrendatorer och lantbruksarbetare, som vilja ha den. Jag instämmer med den talare från ett annat parti, som uttryckte den önskan, att denna fråga skulle lösas på frivillighetens väg. Varför skola vi i detta land, där det finns så gott om jord, tala om expropriation? Det låter kanske vackert på valmöten, men de förståndiga herrar, som sitta på regeringsbänken, och även vi andra kunde kanske lösa frågan på ett annat sätt. Jag skall icke alltför länge uppehålla mig vid jordbruksfrågorna. Jag vill endast tacka för den utomordentliga välvilja, som regeringen visat i fråga om kalkfrakterna och fjä-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

derfäaveln etc. — jag kommer nu inte ihåg alltsammans. Jag är bara rädd för att det arbetande folket skall börja knorra över att herrarna beviljat oss så rysligt mycket, vi, som ha det så bra och som förtjäna så mycket. Jag hoppas verkligen, att herrarna inte skola få några obehag för vår skull, och det skulle glädja mig, om ni ville fortsätta på den inslagna vägen.

Som bondeförbundare borde jag kanske tala litet längre om jordbruksfrågorna. Men jag är så ogenerad, att jag i stället skall inlåta mig en smula på de saker, som kallas statens affärsdrivande verk eller åtminstone dithörande förhållanden. Om jag därvid går litet utöver ämnet, så förstå herrarna nog, att jag dock kan så mycket, att jag icke kallar sprithandeln för ett statens affärsdrivande verk. Ja, saker och ting te sig olika från olika synpunkter, men en regering av det parti, som alltid slår ned på den enskilda affärsdriften, som tycker, att enskild företagsamhet är ingenting, en sådan regering synes mig böra visa, att statens affärsdrift verkligen är någonting förmånligt. Men jag kan verkligen icke finna, att regeringen gjort minsta försök i den vägen.

Jag sade, att jag litet paradoxalt komme att hänföra sprithandeln till de affärsdrivande verken: Jag hoppas nu, att ingen tror, att jag anser, att så är förhållandet. Men sorgligt nog är det så, att denna historia, som heter sprithandeln, i själva verket är ett affärsdrivande verk. Så har icke varit meningen, utan meningen har endast varit, att inkomsterna skulle inflyta till staten. Men hur det nu än är, så engageras indirekt ganska stora belopp i denna rörelse. Det är väl dock konstigt, mina damer och herrar, med hela detta ståtliga system av bolag och dotterbolag, och Gud vet om det inte finns dotterdotterbolag också. En vanlig människa förstår ju inte, vad hela denna historia skall tjäna till. Och man får förlåta mig, om jag uttalar den åsikten, att dessa egendomliga bolag endast äro till för att de skola få dela med sig litet av den vinst, som staten skulle ha. Jag har mig bekant, att medlemmar av denna regering redan under sin föregående statsrådstitid erhöilo meddelanden om vissa missförhållanden på detta område. Jag har icke sett, att det minsta har blivit åtgjort däremot. Jag vill erinra om att redan under förra årets remissdebatt en av riksdagens främsta nykterhetsmän som sin åsikt uttalade, att staten fick allt mindre och mindre av dessa spritmedel i förhållande till omsättningen. Jag har inte sett, att någonting har åtgjorts. Det är ju dock förunderligt. Man tycker ju, att vare sig man är helykterhetsman eller ej, så borde alla kunna vara ense därom, att så länge staten skall ha inkomster av sprithandeln, så bör också det guldflöde, som kan komma därifrån, odelat flyta till statskassan och icke avledas genom hemliga underjordiska rännilar. Herr finansministern uttalade i annat sammanhang, att han icke vågade hoppas så mycket av Vin- och spritcentralen, om jag fattade honom rätt. Jag skulle vilja vända litet på detta och säga, att det svenska folket börjar hoppas rysligt litet av hela detta sprithandels-system. Det är väl dock förunderligt, att här skall ingen kunna kontrollera någonting. Vad veta herrar kammarledamöter om hur det går till? Skulle jag i morgon söka erhålla den enklaste upplysning, så får jag den icke. Det är väl dock någonting mystiskt i allt detta. Man börjar nästan tro på dessa dunkla rykten, som säga, att »högre makter» driva sitt spel i denna sprithantering.

Ja, jag skall nu försöka tala litet om de egentliga affärsdrivande verken, och då måste jag förutskicka en liten anmärkning. När man från vårt håll angriper byråkratien och dithörande saker, då mötes man alltid av svaret, att vi anfalla tjänstemännen. Det är ju ett billigt sätt att möta en kritik. Även jag förstår, att i detta land måste finnas många tjänstemän och måste finnas väl avlönade tjänstemän, alltefter den nytta de göra staten. Men jag förstår däremot icke, att tjänstemän skola uträtta arbeten, som strängt taget icke behövas, och att ämbetsverk skola finnas, fastän man knappast kan förstå orsaken till deras tillvaro, och vilka i varje fall förorsaka staten förlust. Jag

skall som första exempel taga en sak, som jag vet att man många gånger förut talat om i denna kammare, nämligen riksförsäkringsanstalten. Litet var vet, hur denna anstalt är gynnad, så det behöver jag inte vidare förklara. Förhållandet är ju strängt taget det, att de privata företagen måste stödja denna inrättning, för att den skall kunna konkurrera med de privata företagen. Men det går dock litet för långt, när detta företag trots dessa förmåner inte kan bära sig. Då den alltså inte ens kan avlöna sina tjänstemän utan understöd från annat håll och dessutom går med förlust, så måste en vanlig människa fråga sig, vad ett sådant företag skall tjäna till, speciellt i ett land, där den privata försäkringsverksamheten är så väl organiserad som hos oss.

Vid remiss av statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Som herrarna förstå, måste jag ju hoppa litet från och till, men jag skall försöka komma tillbaka till dessa ämnen vid specialförhandlingarna.

Jag har inte hört här i kväll, att man har talat om statsrevisorernas anmärkningar. Hur därmed än är, så är det en gång om året som svenska folket, d. v. s. de som intressera sig för allmänna angelägenheter, äro rysligt glada, och det är, när statsrevisorernas anmärkningar komma fram. Och jag instämmer i att våra statsrevisorer nuförtiden verkligen söka påvisa de ömma punkterna eller galenskaperna, om herrarna så vilja. Men ännu har jag aldrig sett, att deras anmärkningar lett till någon egentlig påföljd. Det blir litet buller och brak, kanske några små ändringar, men därmed slut. Det är nu inte min mening att genomgå alla dessa anmärkningar, utan jag skall taga ett par exempel ur högen och på samma gång, som jag tar dessa exempel, skall jag beröra de affärsdrivande verken. Jag frågar er, mina damer och herrar: i vilket annat land än i det byråkratiska Sverige kan det ha inträffat, att järnvägsstyrelsen bygger en hel rangerbangård, som icke behövs utan står öde? Det vore ett ämne för en fars, om inte saken hade en så allvarlig bakgrund. Den som läst statsrevisorernas anmärkningar vet, att det finns många andra graverande saker, lika svåra som denna. Jag skall icke längre uppehålla mig vid statsrevisorernas anmärkningar på detta område, utan jag skall övergå till en sak, som herr finansministern berörde. Jag vet icke, om jag uppfattade fullkomligt riktigt vad han sade, men jag tror dock, att andemeningen i hans uttalande var ungefär denna: hur skall man kunna begära fraktlindringar, då statens affärsdrivande verk skola bära sig? Ja, det låter ju dräpande i en så framstående mans mun, men jag ber om ursäkt att jag dock opponerar mig. Det är inte så alldeles säkert, att satsen är riktig. Jag tror, att det kan böra bli tal om att avväga frakterna efter trafikanternas intressen. Jag menar naturligtvis icke, att trafikanterna skola ha några obefogade krav, utan jag menar blott, att ju större omsättningen blir vid statens järnvägar, ju billigare kan man också ställa frakterna. Men att den principen icke följes, det kan vem som helst övertyga sig om. Jag kan säga er, mina damer och herrar, att jag nyligen varit i tillfälle att kontrollera, att frakten från Östasien och hit är billigare än frakten mellan Göteborg och Stockholm. Jag förstår naturligtvis, att en järnvägsfrakt bör vara dyrare än en sjöfrakt. Men det bör dock finnas några gränser. Detta gäller nu de stora frakterna. Men komma vi sedan in på småsakerna, så hoppas och tror jag, att det i denna kammare skall finnas många, som i likhet med mig sett, huru absurda förhållandena äro. Fraktsatsen för en mindre varuförsändelse uppgår i många fall till ett belopp, som överstiger varans inköpsvärde. Jag undrar verkligen, om man kan säga, att detta verk skötes på ett sätt, som är affärsmässigt.

Då jag nu talar om statsrevisorernas anmärkningar och eftersom kungl. generalpoststyrelsen ligger ganska nära kungl. järnvägsstyrelsen, så skall jag nu hoppa över till den förstnämnda. Den som har läst statsrevisorernas berättelse, har kanske observerat, att det finns en rätt grav anmärkning mot inköpet av ett hus i Luleå. Av en ren slump har jag kommit att intressera mig för denna

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

historia, och jag har satts i tillfälle att kanske läsa mer därom än herrar statsrevisorer behagat göra. Och jag vill här konstatera, att detta köp av ett hus i Luleå är ett hån icke blott mot regeringen utan även mot Sveriges riksdag. Den som vill undersöka saken, skall komma till samma resultat som jag. Jag vill icke vidare yttra mig därom nu. Men se vi sedan på detta verks affärsmässiga skötsel, så vill jag fråga: hur många är det av er, mina herrar, som veta, att postverket har sina egna verkstäder. Man undrar till en början, vad dessa verkstäder skola tjäna till. Man tänker sig, att postverket kan behöva göra några brevlådor eller sådant, men så finner man plötsligt, att detta är en mycket omfattande verksamhet och det vore ju mycket bra, därest verksamheten bedreves på ett rätt sätt. Om någon ids bemöta mig, så vet jag mycket väl, att man kan komma med s. k. officiella siffror, som skola nedslå vad jag påstår. Men förhållandet är i alla fall, att dessa postverkets verkstäder drivas på ett sätt, som gör dem till ett åtlöje för varje människa, som känner det minsta om svensk verkstadsindustri. Jag uppmanar var och en att undersöka dessa förhållanden och att därvid icke blott rätta sig efter s. k. officiella siffror. Vad jag med dessa korta ord velat framhålla är nämligen, att man icke endast skall fästa sig vid att det eller det verket visar den eller den vinsten, utan man skall gå litet på djupet och se till, huruvida detta verkligen också är en nettovinst. Ty såsom herrarna veta bättre än jag, äro dessa verks räkenskaper uppställda, jag vill icke säga på ett egendomligt sätt men dock annorlunda, än vad man brukar på affärshåll. Om man alltså jämför med verkliga affärsförhållanden, så vågar jag påstå, att det kan vara tämligen tvivelaktigt, om ens de bästa verken lämna någon så synnerligen ståtlig vinst.

Jag skulle kunna hålla på med detta ämne längre, och jag kommer att göra det framdeles i detalj. Men då jag är ny i kammaren, vill jag nu inte trötta längre. Som alla ha förstått, har jag endast avsett, herr talman, att försöka framhålla, att denna regering, som ju vill vara en folkets regering, också bör se till, att det produktivt arbetande folket icke lider skada och icke berövas vad som tillkommer det.

Herr Molander: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Den Tryggerska regeringens avgång till följd av valutslaget hälsades av det parti, som jag representerar, såsom ett framsteg för arbetarklassen och för folkliga strävanden i allmänhet. Det lär väl också otvivelaktigt vara så, att arbetsköpardömet sedan länge har gått hårdhänt fram mot snart sagt allt och alla. Dyrtiden växer, arbetslösheten växer, och stora ansträngningar göras för att pressa ned de redan förut ganska låga lönerna. I denna alltmer skärpta kamp från kapitalets sida för att försämra arbetarklassens sociala ställning och levnadsstandard måste givetvis arbetarna söka att på effektivaste sätt försvara sig. Det parti, som jag tillhör, anser, att Sveriges arbetarklass måste i den nu sittande socialdemokratiska regeringen söka en stödjepunkt i denna försvarskamp. Men vi vänta oss inte alltför mycket av regeringen. Regeringen har ju inte majoritet i någondera kammaren och saknar sålunda till och med de rent parlamentariska förutsättningarna för att kunna driva någon verklig proletärbolitik. Vad man alltså här rimligtvis kan fordra och anser sig ha rätt att vänta av en regering, som så att säga vilar på de breda folklagren, är att denna regering driver en politik, som utgår från de förutsättningar, som regeringspartiet utgår ifrån.

När nu emellertid innehållet i trontalet och statsverkspropositionen blev känt, så var det nog fler än jag, som ställde sig en smula undrande och spörjande — om man nu överhuvud kan tala om innehållet i trontalet. Det är ju många talare, som redan förut här sagt ifrån, att detta innehåll var och är tämligen magert. Det mest anmärkningsvärda med trontalet torde också vara, att det

råder en ganska stor brist på innehåll i detsamma. Då jag läste detta tal, undrade jag verkligen, om innehållet i detta tal var det som komma skulle eller om vi skola bida någonting annat.

Nu ordas det i trontalet om ett kommande förslag till försvarsfrågans lösning. Vad detta förslag skall innehålla, därom säges ingenting. Man borde ju kunna förvänta att detta förslag skall ur avrustningssynpunkt inte ställa sig sämre än det förslag, som det nuvarande regeringspartiet framlade vid fjolårets riksdag. Detta kan man så mycket hellre ha rätt att vänta, som ju regeringspartiet gått starkt fram ur valslaget. Men efter vad som nu meddelas och sipprar ut genom tidningspressen och på annat sätt, lär det kommande regeringsförslaget i försvarsfrågan komma att ligga betydligt över det förslag, som antogs just av denna kammare i fjol. Om vi alltså här en dag få konstatera, att det kommande regeringsförslaget i försvarsfrågan visar sig vara resultatet av en på förhand uppgjord kompromiss mellan socialdemokratien och den borgerliga vänstern, så blir det väl inte så särdeles många, som förvänas däröver. Det skulle väl då möjligtvis vara en eller annan socialdemokratisk väljare. Men man kan nästan betvivla det också.

I trontalet förebådas också förslag i fråga om kolonisationsverksamheten. Efter allt att döma ha de kolonisationsexperiment, som företagits i övre Norrland, givit ganska nedslående resultat. Det ser nästan så ut, som om man här har att göra med en ny variant av den berömda sagan om kejsarens nya kläder. De mångenstädes fullständigt misslyckade kolonisationsförsöken i Norrland äro i verkligheten inga sagor, fastän de äro sagolika. Fullt vederhäftiga personer, som hava på nära håll studerat dessa förhållanden, tala öppet om att det är någonting, som tenderar att bli en stor skandal. Efter mitt sätt att se tror jag, att det vore det billigaste och bästa för både land och folk, om regeringen, därest den har befogenhet därtill, ginge i författning om avskaffande av Nationalföreningen mot emigrationen och igångsatte genom lämpliga myndigheter en statsunderstödd emigration i stor skala. Man talar också om att oron på arbetsmarknaden i skogarna skall stävjas. Denna oro bottnar ju faktiskt i kampen om arbetstillfällena i skogarna, där det är överflöd på arbetskraft. Skogsbygdernas befolkning kommer väl förr eller senare att gå under, om ingenting göres. Om man emellertid nu fraktar upp en massa s. k. kolonister till dessa skogsbygder, där de skola konkurrera med den där förut befintliga fattiga och till stora delar arbetslösa befolkningen om arbetstillfällena, påskynda man givetvis denna undergångsprocess. Men det är väl ändå att gå något för radikalt till väga. Med de riktlinjer, som nu tillämpas i kolonisationsverksamheten, tarva kolonisterna i det närmaste full försörjning av staten, om de skola kunna draga sig fram. Det är väl ändå inte meningen med kolonisationen. Om nu regeringen kan komma fram med ett förslag, som visar sig innehålla riktlinjer, som kunna föra till en förnuftigare kolonisationspolitik än den nuvarande, så vore det ju mycket glädjande, men för min del håller jag på att emigration är det lämpligaste.

Det konstateras vidare i trontalet, att åtgärder för hjälp åt de arbetslösa fortfarande äro av nöden, samtidigt som det är uttalat en förhoppning om att vidare medel för detta ändamål icke skola behöva äskas. Jag tror, att regeringen kan vara tämligen säker på att detta hopp kommer att gå i uppfyllelse, icke därför att inte mera medel skulle behövas utan därför att nu gällande bestämmelser faktiskt lägga hinder i vägen för utanordnande av arbetslöshets-hjälp till dem, som behöva dylik. Arbetslöshetshjälp torde med nuvarande bestämmelser kanske ej utgå till en tiondel av de arbetslösa. Vi få komma ihåg — det har herr Spångberg förut varit inne på i dag — att det är stor skillnad mellan den officiella och den verkliga arbetslösheten. Nu säger man dock högtidligen i trontalet ifrån, att hjälp är av nöden, men faktum är, att den

Vid remiss av statsverkspropositionen.

(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

överväldigande delen av de arbetslösa får ingen hjälp ändå. Hur kan då detta komma sig? Ja, det är väl kanske icke riktigt lämpligt att ställa den frågan till regeringen. Den föregående socialdemokratiska regeringen föll ju på frågan om de s. k. direktiven, så det vore kanske lämpligare ställa den frågan till herr Järte.

Herr Lindman har tidigare i dag sagt något om regeringens brist på initiativ för stöd och hjälp åt de fattiga. Hans ord föllo väl ej alldeles så, men det var väl ändå meningen. Antingen var det ett bevis på självövertvinnelse, gode herr Lindman, eller också får man tolka det därhän, att regeringen råkat ut för det oblida ödet att förlora sig själv på vägen. Herr Lindman sade också ifrån, att han var ju för sin del inte alls ledsen därför. Nej, naturligtvis!

Jag skall nu inte ge mig in på att försöka åstadkomma någon analys över regeringen i anledning av att den icke har framfört vissa förut utlovade reformfrågor, men jag skall ändå antyda en del saker, som arbetarna hava väntat sig av den nu sittande regeringen. Kan man exempelvis förvänta, att regeringen i år eller åtminstone inom de närmaste åren kommer att lägga fram förslag, som syfta till effektiv arbetslöshetsförsäkring? I trontalet finnes ingenting antytt om detta, men det är dock en fråga, som faktiskt måste föras fram till sin lösning. Och vem skall föra fram den frågan till sin lösning, om inte en socialdemokratisk regering gör det? Ty icke lär väl riksdagen antaga en sådan lagstiftning på grundvalen av exempelvis en kommunistisk motion. Inte heller kunna vi väl vänta, att herr Lindman eller hans parti framför ett sådant projekt.

Herr Lindman efterlyste vidare frågan om industriell demokrati. Ja, det vill jag säga, att därvidlag kan jag ej hålla med honom. Ty det förslag om industriell demokrati, som i fjol var under riksdagens behandling, anser då jag för min del vara så pass ofördelaktigt ur arbetarnas synpunkt, att jag vill inte på något sätt efterlysa just det. Men skulle regeringen kunna komma med ett annat förslag, som ställde sig gynnsammare för industriarbetarna, som väl det här närmast gäller, så vore det förslaget mycket välkommet.

Vidare skulle jag vilja föra på tal en annan sak. Det lär väl inte kunna bestridas, att beväpnade strejkbrytare och hela strejkbrytarkåren genom ett ibland rätt livligt skjutande med revolverar och på annat sätt försöka provocera fram bråk med strejkande arbetare och andra arbetare. När nu i något fall provokationen lyckas, då börjar högerpressen en fruktansvärd agitation och försäker provocera fram en snart sagt pogromställning gent emot arbetarna. Man kan väl ändå fråga: Vore det inte på tiden, att dessa tydligen olagligt beväpnade strejkbrytare avväpnades, innan någon större olyckshändelse inträffat. Hittills ha de visserligen skjutit här och var, men när de träffat, ha de bara skjutit på varandra.

Många andra saker hava också arbetarna väntat sig av regeringen, bland annat ett förslag till reformerad hyreslagstiftning, förbättring av pensions- och olycksfallsförsäkringslagarna, sjukförsäkringsfrågans ordnande genom lag, genomgripande jordreformer. Det förebådas visserligen en del därom i trontalet, men vad det egentligen kommer att bli, vet man ju inte. Vidare är det väl också en allmänt utbredd uppfattning bland småfolket, att det tarvas en omläggning av skattesystemet i den riktningen, att bördan för de mindre bemedlade lättas.

Beträffande alla dessa saker och kanske några fler, som andra talare här dragit fram, har herr finansministern redan förut sagt, att regeringen tänker då inte fylla statsverksproposition eller trontal med regeringspartiets valprogram. Jag har precis inte heller fordrat eller väntat det, men nu kan väl icke regeringspartiets valprogram någonsin lösas, därest ej dessa frågor föras fram så, att de slutligen må kunna få sin lösning.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga några ord om en annan sak. Den kommunistiska riksdagsgruppen motionerade i följd av ändringar av lagen angående införsel i lön. Riksdagen beslöt också — jag antager i avsikt att komma godtycket och byråkratien till livs i införseliförfarandet vid utmätning av oguldna skatter — att begära ändring i denna lag. Nu har regeringen framlagt en proposition om vissa ändringar i denna lag. De föreslagna ändringarna finner jag ändå, ledsamt nog, vara tämligen litet värda. Till och med ett så pass konservativt organ som Dagens Nyheter är mycket missnöjt över att regeringen har gjort stora eftergifter åt byråkratien i denna fråga. Det är ju ändå att hoppas att under riksdagens behandling av den frågan skall kunna vinnas en bättre lösning än som föreslås i den kungl. propositionen.

Ja, herr talman, jag har vid detta tillfälle velat göra dessa stilla funderingar.

Under detta anförande hade herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén:** Herr talman! Jag har tyvärr ej varit i tillfälle att följa debatten här i kammaren under förmiddagen, men jag har erfarit, att flera talare sysslat med frågan om det s. k. Genèveprotokollet och om regeringens ställning därtill. Jag skulle med anledning därav vilja lämna några upplysningar om den frågans läge.

Det må emellertid tillåtas mig att först uttrycka min förvåning över några yttranden, som fälldes av herr Lindskog om den s. k. kransaffären. Herr Lindskog uttalade, att den ifrågasatta åtgärden var avsedd att hava och måste hava karaktären av en demonstration mot den italienska regeringen. Detta uttalande finner jag icke blott oriktigt utan även i hög grad olämpligt och opåkallat.

Vad beträffar Genèveprotokollet är det kammaren bekant, att regeringen har hänskjutit denna fråga till en kommitté av sakkunniga personer, som för närvarande är som bäst i färd med att utreda protokollets olika sidor. Under tiden hava förhållandena i andra länder utvecklats på det sätt, att för närvarande föga utsikter finnas till att Genèveprotokollet skall kunna vinna ratificering av så många stater, att det träder i kraft på den tid, som ursprungligen var tänkt. För att protokollet skall träda i kraft, skall det ratificeras av majoriteten av de stater, som äro permanent representerade i Nationernas förbunds råd, d. v. s. Frankrike, England, Italien och Japan. För närvarande hava varken England, Italien eller Japan undertecknat och än mindre ratificerat protokollet, och det är uppenbart att särskilt i England betänkligheterna mot vissa delar av detsamma äro ganska stora. Det har bebådats, att den engelska regeringen skulle närmare angiva sin ståndpunkt till Genèveprotokollet vid det rådsmöte, som skall sammanträda i mars månad. Det är tänkbart, att den engelska regeringen då kommer att framlägga vissa invändningar mot särskilda punkter i protokollet men att den ej helt och hållet avvisar tanken på att ansluta sig till ett fördrag utefter ungefär dessa riktlinjer. Ifall denna ståndpunkt intages av England och måhända också av andra stater, så är det sannolikt, att Nationernas förbunds råd hänskjuter frågan för ytterligare behandling till en kommission, vari samtliga rådsstater äro representerade och som redan är konstituerad. Denna kommission kommer då i så fall att förbereda frågan, och den kommer förmodligen att på nytt framläggas vid nästa förbundsårsamling i september månad. Om det alltså visar sig under vårens lopp, att utsikter finnas till ett samförstånd mellan åtminstone ett stort antal makter om ett reviderat Genèveprotokoll, så kommer med all sannolikhet frågan som

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

sagt på nytt till behandling i Genève i september månad. Beträffande innehållet i Genèveprotokollet är regeringen givetvis fullt medveten om att de svenska statsmakterna böra i sinom tid omsorgsfullt överväga de betänkligheter, man från olika utgångspunkter kan hysa mot vissa bestämmelser i protokollet. På samma gång vill jag dock framhålla såsom min mening, att en utbyggnad av Nationernas förbund förr eller senare måste ske utefter de riktlinjer, som Genèveprotokollet anvisar. Det har talats mycket om de militära förpliktelser vi skulle ikläda oss genom en anslutning till Genèveprotokollet. I själva verket är nog skillnaden mellan protokollet och den nuvarande förbundsakten i fråga om sanktionssystemet ganska ringa, ehuru protokollet förutsätter möjligheten av särskilda militära utfästelser, frivilliga utfästelser från de staters sida, som önska göra sådana gent emot vissa andra stater. Men möjligt är i alla fall, att vi från svensk sida böra överväga tanken på att genom något särskilt förbehåll precisera vår ställning i denna punkt.

De viktigaste partierna i protokollet äro emellertid enligt min mening de, som handla om skiljedomsprocedurens utveckling och om anordnande av en konferens för internationell överenskommelse rörande minskning av rustningarna. Beträffande skiljedomsinstitutet kan man naturligtvis hava olika meningar i en eller annan punkt. Man kan framhålla, att en skiljedomstol ej kan lösa alla frågor på ett riktigt och rättvist sätt, ifall den måste hålla sig till den gällande rättsordningen, till de traktater, som reglera staternas förhållanden, och det har ju framkommit den tanken, att ett sådant här system icke vore acceptabelt förrän man tillika hade några utvägar att revidera gällande traktater. Men å andra sidan kan det inte gärna tänkas, att man skulle omedelbart i detta ögonblick taga ett så oerhört revolutionerande steg som att införa ett slags lagstiftande myndighet utöver den rättskipande organisation, som vi skulle få genom skiljedomsväsendet. Det vore ju, som sagt, ett ännu djärvare steg, och det skulle innebära en sådan revolution, att högst få stater, kanske ingen, skulle för närvarande gå med på en dylik överenskommelse. Men däremot kan man självfallet öka möjligheterna för att på frivillighetens väg, genom förhandling och förlikning, öppna vägar för revision av gällande traktater, och Genèveprotokollet innebär inte, att dessa vägar, i den mån de finnas redan nu, på något vis stängas.

Genèveprotokollet har av en framstående ledamot av första kammaren karakteriserats såsom »en känslöstämning satt i form av skarpa jurister». Det uttrycket tror jag är mycket gott, och jag uppfattar det som ett beröm och icke som ett klander. Vi måste nog ha känslorna med, när det gäller att försöka skapa en effektivare internationell rättsordning. Den stämning, som rådde i Genève, när detta protokoll utarbetades, var för den, som varit med, en upplevelse, som är oförglömmelig. Delegerade från olika länder, framskjutna politiska personer, som representerade sina regeringar, kände sin inbördes samhörighet. De insågo, att mänskligt intellekt och vilja icke kunde få kapitulera inför de svårigheter, som möta, när det gäller att ersätta internationell anarki med internationell ordning. Vi kunna naturligtvis från våra utgångspunkter kritisera vissa brister i protokollet, men vi måste också ha i minnet, att det finnes andra berättigade synpunkter än våra och att andra stater gjort stora eftergifter också från sina utgångspunkter och från sin traditionella politik. Det är efter min mening icke någon skada, om Genèveprotokollets antagande något fördröjes eller om det omarbetas i en eller annan punkt. Men vi måste hoppas, att detta första officiella erkännande från så många staters sida av den obligatoriska skiljedomens princip och av nödvändigheten att komma till internationella överenskommelser om rustningsminskningar icke skall ha skett föröges.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman, mina herrar! De anmärkningar, som ha riktats mot trontalet, drabba ju kanske i främsta rummet det departement, som undertecknad förestår. Det socialdemokratiska valprogrammet innehöll som bekant åtskilliga utfästelser beträffande det sociala reformarbetet, och därför har jag ansett det önskvärt, att få säga några ord i denna debatt. Jag vill då bara påpeka, att valprogrammet för det socialdemokratiska partiet innefattar ett arbetsprogram för samma parti *för en period av fyra år*, och det förefaller mig därför, uppriktigt sagt, en smula naivt, att vänta sig, att i alla de frågor, som äro berörda i detta valprogram, skulle tagas initiativ redan vid denna riksdag.

Emellertid har jag särskilt fäst mig vid ett yttrande, som fälldes därom, att arbetslöshetsförsäkringen icke var omnämnd i trontalet. Jag vill då erinra, att den föregående regeringen uppdrog åt en kommitté, bestående av arbetslöshetskommissionens ledamöter, att utreda frågan och om möjligt utarbeta förslag, varigenom de understöd, som skulle utgå genom en arbetslöshetsförsäkring, kunde ersättas eller åtminstone kompletteras även med anvisning av arbete åt arbetslösa. Jag vill nu spörja dem, som anse det såsom en försummelse från regeringens sida, att den icke givit ett bestämt löfte om att arbetslöshetsförsäkringen skall komma fram från regeringens sida redan vid denna riksdag, om de verkligen skulle ansett det vara ur synpunkten *att främja* arbetslöshetsförsäkringen klokt och förnuftigt att framlägga ett förslag, innan ett resultat av denna kommittés arbete föreligger? Det öde, ett sådant förslag skulle röna i riksdagen, känner en var, det skulle helt enkelt avvisas. Ännu föreligger icke något resultat av denna kommittés arbete. Om det kan komma att föreligga i så god tid, att proposition kan avlätas i arbetslöshetsförsäkringsfrågan till denna riksdag, därom kan jag icke för närvarande bestämt yttra mig, men jag tror icke, att utsikterna äro synnerligen ljusa. Det betyder på intet sätt, att regeringen för sin del skulle önska ett undanskjutande av lösningen av denna i vårt parlamentariska liv mycket, mycket gamla fråga. Tvärtom är det självklart, att regeringen har sin uppmärksamhet fäst på saken och ingenting hellre skulle se än att den kunde redan i år framlägga förslag i frågan. Men av de praktiska och politiska skäl, som jag förut berört, är det möjligt, att frågan likväl måste undanskjutas till en kommande riksdag.

Vad den aktuella arbetslöshetspolitiken beträffar, så är det nog bra att klaga över de arbetslösas behandling och att särskilt framhålla, hur liten den hjälp är, som för närvarande lämnas, jämfört med behovet av hjälp. Men, mina herrar, det är ju ganska egendomligt, att fackföreningarna till socialstyrelsen den 30 november rapporterat 20,778 arbetslösa, under det att arbetslöshetskommissionen hos sig endast hade anmälda 11,700 arbetslösa den 31 december. Det kan icke bero på någon försummelse från arbetslöshetskommissionens sida, utan det måste bero på försummelse av de arbetslösa själva. Och om det skulle vara så, som en talare i förmiddags uppgav, att man borde beräkna de arbetslösas antal till 35—40,000 i detta ögonblick, då måste jag säga, att de arbetslösa visa en otrolig slöhet och brist på intresse för eventuell hjälp, då de icke ens visat sig ha lust att anmäla sig hos vederbörande kommunala arbetslöshetskommitté. Om de anmälde sig där, blev det rapporterat till arbetslöshetskommissionen.

Skulle det vara riktigt, att det finnes ett så stort antal arbetslösa, är det emellertid tydligt att de hjälpåtgärder, som man för närvarande har i gång, icke äro tillräckliga. Det finnes icke tvivel om, det tror jag man lugnt kan försäkra, att regeringen önskar, att *en human arbetslöshetspolitik* skall bedrivas. Men det är klart, att om det t. ex. kommer — jag skall taga ett exempel — en framställning från Gällivare, från Fackliga samorganisationen, frågar man sig här nere, varför icke Gällivare arbetslöshetskommitté kommer med den framställningen? Framställningar till arbetslöshetskommissionen skola gå genom de

Vid remissar
i statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

kommunal arbetslöshetskommittéerna. Reglerna äro en gång uppdragna för hur sådana ärenden skola behandlas. De arbetslösa skola gå till arbetslöshetskommittén i sin ort, vilken med eget yttrande skall överlämna framställningen till arbetslöshetskommissionen. Beträffande *den* regeln har, såvitt jag vet, icke på något håll förefunnits någon meningsskiljaktighet. Jag har icke hört talas om att ens någon kommunist yrkat på att man skulle i det avseendet lägga om reglerna för arbetslöshetspolitiken. Hellre än att stå här och mer eller mindre smågråla på arbetslöshetskommissionen eller göra alla möjliga framställningar i luften till regeringen, borde man vända sig till de arbetslösa och säga dem, att de skola anmäla sig hos arbetslöshetskommittéerna, så att man på den vägen kan få en verklig överblick över hur stor arbetslösheten är i landet. Sker detta och en framställning kommer in till arbetslöshetskommissionen, är jag övertygad om att det icke skall möta något hinder för de arbetslösa att få rimlig hjälp i sitt nödläge. Mera kan icke för närvarande sägas.

Denna fråga om den aktuella arbetslösheten har icke något större sammanhang med frågan, huruvida anslag borde ha begärts för *nästa* budgetår eller icke. Bakom det, att man tror sig kunna undgå att begära ett sådant anslag, ligger naturligtvis en viss optimism beträffande den allmänna ekonomiska utvecklingen. Om denna optimism är berättigad eller ej, det kan icke någon bedöma för närvarande. Det är ju icke något önskvärt i och för sig, att det i landet finnes ett stort antal arbetslösa, och att hysa en smula optimism kan icke betraktas såsom något större brott från regeringens sida. Men jag skulle vilja sluta med att åter hänvisa dem, som framfört klagomål i remissdebatten, att i stället giva de arbetslösa nödig anvisning om hur framställningar skola göras. Komma framställningar i saken in i vederbörlig ordning, är jag övertygad om att man icke skall ha anledning till de klagomål, som här framskymtat och som ännu starkare tagit sig uttryck i tidningspressen.

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr Lindman uttryckte sin önskan, att skattesatsen måtte sänkas från 175 till 165, och han anvisade en del möjligheter till detta, som han trodde, när han ett ögonblick snuddade såväl vid beräkningen av tullarna som vid kassafonden. Han motiverade det med att näringslivet skulle därmed i de nuvarande övergångstiderna till förbättrade förhållanden få en mycket stor hjälp. En liten hjälp, tror jag orden föll ungefär, meningen var det i alla fall, från kassafonden eller från tullberäkningarna skulle bli en stor hjälp för näringslivet. Jag begärde ordet närmast i anledning av hans fråga, om allt hopp vore uteslutet om att socialdemokraterna skulle vilja göra något för näringslivet. Det skymtade till sist i hans anförande fram en förhoppning om att exportarbetarna skulle komma till insikt om att de ha andra intressen än importarbetarna, som han vitsigt nog kallade grosshandlarna.

Av detta resonemang framgår, att herr Lindman har samma uppfattning om näringslivet denna riksdag, som han haft förut. Det vittnar om att denna hans åskådning är så att säga grundmurad och det vittnar om att herr Lindman icke är att påräkna, tror jag, när det gäller någon verklig förbättring för det *verkliga* näringslivet. Herr Lindman går fortfarande vid 1925 års riksdag och tror, att det vikingaliv, vilket han kallar näringslivet och vars talan han fört hela sitt liv, är det verkliga näringslivet. Jag påstår nu icke att herr Lindman varit enbart viking eller rättare vikingahövding. Men även de gamla vikingarna drevo ju handel. När de mötte underlägsna flottiljer, voro de otvetydiga vikingar, men när de mötte överlägsna, voro de i det längsta oskyldiga handlande. Så har det varit med det system från 1870 fram till nu, som herr Lindman fortfarande envisas med att kalla näringslivet. Det är dock icke något annat, det är uppenbart och tydligt, än en upprepning av skandalerna på 800- och 900-talen eller av Hansans härjningar häruppe på fjortonhundraalet.

Så vill jag säga som jag sagt förut, att jag tror, att socialdemokraterna i allmänhet äro att påräkna, när det gäller att hjälpa upp det verkliga näringslivet, allra helst som jag tror, att socialdemokraterna här i kammaren jämte bönderna i allmänhet företräda det *verkliga* näringslivet, det otvetydiga näringslivet, d. v. s. dem som endast producerat och icke fara på vikingatåg.

Vad skulle socialdemokraterna göra? Tullar, säger herr Lindman? Nej, säger han sedan, det är hopplöst, ty den nuvarande kammarmajoriteten är sådan, att det icke är lönt att komma med förslag härom. Jag säger också nej, och varför? Jo, icke därför att jag är fiende till näringslivet, det tror ingen människa mig om, utan därför att jag är fiende till vikingalivet och därför att jag vet av erfarenhet, att av tullarna kommer knappast någon enda procent det verkliga näringslivet till godo, utan vad som framkommer genom dem är fördelar för dem, som under namn och skylt av näringsliv utföra vikingagärningar, och det vill jag icke vara med om att stödja. Industrien är för vikingaföljet och för dessa, som tala mycket om näringslivet särskilt här i riksdagen, icke Sandviken, Hofors, Forsbacka och Kullager, icke dessa företags ingenjörer och disponenter, utan de möjligen rätt tillfälliga innehavarna av aktierna i dessa verk. De komma precis som vikingarna kommo. De hugga ned skogen, de sälja t. o. m. skrothögarna på gårdarna — tänk på Forsbackaskandalen — och sedan försvinna de, när allt är plundrat. Därefter få, som Geijer sade, bonden och hans son börja bygga i blodbestänkt mull. Sedan få ingenjörer och arbetare klara skivan, när vikingarna farit sin väg.

Nu erbjuder sig ett tillfälle, om herr Lindman och hans parti vilja vara med om att göra något för att upphjälpa en betryckt svensk industri, nämligen stenindustrien. Det är så med stenindustrien, att den faktiskt är bojkottad på den tyska marknaden. Vi veta, att tack vare jättebilarnas användning håller knappast någonting annat i städernas utkanter än den rena gråstenen. Det är därför klart för alla, även om de icke sett det, att många tyska städer ha bitter nöd för att få tag i huggen sten till sina infartsvägar. Före kriget var gatstenen en lyx, som man bestod sig med i rika kommuner, men efter kriget är det en nödvändighetsvara, som icke något större samhälle kan undvara i sina infartsvägar.

Här har på sista tiden grytt en otvetydig ljusning för stenindustrien, en som aldrig uppkommit utan de tunga lastbilarnas tillkomst, vilken vi icke kunnat drömma om före kriget. Varför är exporten därav till Tyskland stängd? Jo, därför att man där väntar traktatunderhandlingar med Sverige. Den tyska industriens och regeringens folk har — jag vill icke säga något ont om den nuvarande svenska regeringen — men jag vill säga, att de därute ha en annan träning, när det gäller världsmarknaden och industriens förhållanden än vi i vårt land och även andra länder ha. De bygga nu, när de vänta traktatunderhandlingar, alla möjliga skyttegravar och försvarsställningar, och en av dessa försvarsställningar är gentemot Sverige en slags hemlig bojkott av stenindustrien för att på ett billigt sätt kunna komma över bytesobjekt, när det gäller att förhandla om den svenska tulltaxan.

Jag skall taga ett exempel för dagen. Det har under ordförandeskap av direktör Thyssen på Diedenhofenverken varit en kommitté av tyska och franska järnindustrimän samlad i Paris ett par månader. De skildes åt ett par dagar före jul, men ha nu åter samlats. Samtidigt ha traktatunderhandlingar pågått mellan Frankrike och Tyskland om en traktat, som skulle vara färdig den 9—10 januari i år, när tullfriheten mellan Elsass-Lothringen och Tyskland upphörde. Vad ha tyskarna gjort för att möta denna underhandling. Jo, precis som de nu göra med Sveriges stenindustri ha de gjort med Lothringen-malmen. Före kriget togo Westfalen- och Rhen-verken $4\frac{1}{2}$ miljoner ton järnmalm årligen från Lothringen. Efter kriget ha de tagit även under svåra förhållanden 2 miljoner ton

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

malm till Westfalen- och Rhen-verken. Men i fjol togo de under det första halvåret endast 0,6 miljoner ton. För det andra halvåret finnas inga siffror vare sig i Kölnische Zeitung eller Manchester Guardian — de tidningar jag läst — offentliggjorda. Detta har nu verkat så, att de i stället kasta sig över New Foundlands, Spaniens och den svenska Lappmarksmalmen och förse sina järnverk i Westfalen därmed. De draga sig tillbaka från Lothringens järnfält, så att den franska industrien, som bjuder dem halvannan ton malm för en ton koks i utbyte, icke skall kunna få en uppgörelse utan ännu billigare villkor. Och på samma sätt göra de med den svenska stenindustrien. Jag undrar, om det ej är på tiden, att även vi använda de möjligheter, vi ha. Visserligen begicks i det avtal, som ingicks med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag år 1907 den dumheten, så att säga — jag vill därför ej klandra herr Lindman, som var statsminister då, eller hans roll i underhandlingarna — men det begicks utan tvivel ett missgrepp, när där skrevs in en paragraf, som säger, att om staten vill lägga exporttull på järnmalmen skall Luossavaara-Kiirunavaara-bolaget nästpåföljande halvår ha skadeersättning. Och därtill är paragrafen så otydligt skriven, att det heter, att bolaget skall ha ersättning för de kostnader — om jag icke missminner mig — som bolaget haft på den malm, som under tiden är frambragt. Det är en ytterligt otydlig kautschukparagraf, som kan betyda ganska litet men också ganska mycket. Jag undrar, om det ej är på tiden, att vi säga ifrån, att få vi ej sälja vår sten till Tyskland, förbehålla vi oss även att lägga en exporttull av 4—5 kronor per ton på malmen från Lappmarken och Sverige i allmänhet. Det kommer att väcka ett förfärligt rabalder, men det är väl ej meningen, att vid skola foga oss i alla tider. Die dummen Schweden skola väl också en gång bli kloka. Jag tvivlar på, att herr Lindman är med på en sådan affär, och jag drar mina slutsatser därav, att han liksom mumlade något i sitt anförande om dubbeltariff, d. v. s. att de svenska kapitalisterna skulle göra ett nytt spektakel, som de gjorde under herr Lindmans regeringstid sista gången, när det gällde traktatförhandlingar med Tyskland, och tillsammans med Tysklands kapitalister göra en överenskommelse om att plocka tyska folket och svenska folket. Jag trodde verkligen — och jag gav uttryck däråt en gång i riksdagen — att vi skulle vara ifrån traktatförhandlingsskojet, när kriget var över. Ty en mera blodig drift med i ekonomiska frågor okunnigt folk kan ej tänkas än dessa traktatförhandlingar. Man skapar en tulltaxa med vanvettigt höga tullsatser och lockar den enfaldiga riksdagen med, att det där är bara spetsar, som vi stickas med i traktatunderhandlingarna och sedan fila vi av dem. Jo, jag tackar jag. Den, som följt med och vet, vilka fördelar kommit Sverige till godo genom de traktatförhandlingar, som sista gången fördes, den kan något så när besanna mitt gamla uttryck, att det, som svenska arbetare förtjäna på detta, räcker ej till att betala resorna till Berlin för underhandlingarna. Jag menar, att nu bör regeringen resa borst en smula och ej vara så flat, att den låter behandla sig hur som helst.

Så är det en annan sak, som kan göras, och jag undrar om herr Lindman vill vara med om den. Jag vill ännu en gång poängtera, att jag ej betraktar herr Lindman som enbart viking utan även som näringslivets representant, ehuru han naturligtvis haft större förkärlek för vikingalivet. Det gäller nämligen vår betryckta järnindustri. Efter världskriget har det visat sig, att om vi varit i efterhand med järnindustrien före kriget, är det ännu tröstlösare och värre efteråt. Och särskilt gäller detta det vanliga handelsjärnet. Ty vi må komma ihåg, att under kriget ha världens järnverk, som tillverka handelsjärn, blivit ännu mer konkurrenskraftiga än förut. De Lothringiska stora verken förstördes av tyskarna, Belgiens likaså. De ha av franska staten och av belgiska staten fått rikligt skadestånd och byggt verk i amerikansk jätteskala. Tyskarna hade redan förut moderna och fina verk men förlorade i freden de

Lothringska malmfälten och fingo av tyska staten stora pengar i skadeersättning, och de ha använt delar av dessa pengar att bygga jätteverk i amerikansk stil. I England ha under kriget byggts massor av nya järnverk, delvis med nya masugnar, ehuru de ha många gamla masugnar i sina verk, med en kolossal avverkning. Amerika vill jag ej tala om. Det har slagit under sig 55—58 % av hela världens järn och stålproduktion, d. v. s. ensamt Förenta staterna. Canada kommer efter med all kraft, och i Indien är det samma historia. Indien har sålt 100,000-tals ton tackjärn i fjol i konkurrens med ståltrusten i U. S. A. på Amerikas egen marknad. Så se förhållandena ut. Jag tror ej, att jag miss-tager mig, om jag säger, att de verk, som tillverka handelsjärn och stål i denna stund i världen, kunna tillverka 110 miljoner ton om året, under det att världen ej kan konsumera mer än 80 miljoner ton och icke har konsumerat mer än 40—50 miljoner ton de sista åren efter kriget. Under sådana förhållanden äro de verk, som tillverka handelsjärn i Sverige, ännu mera hopplöst ställda än förut.

Med de andra verken här i Sverige, som tillverka kvalitetsjärn, är det ju så, att när det gäller konstruktionsjärn, äro även de hopplöst ur spelet. Av elektriska ugnar, som förr funnos till ett antal av ett par tre hundra, ha vi nu 1,100 på jorden, och det stål, som där tillverkas, är tillräckligt bra för att med blandningar och legeringar användas i biltillverkningen och maskintillverkningen i de flesta fall. Det stål, som vi kunna sälja, och varav utlandet ännu är beroende av oss, är huvudsakligen sådant, som användes för kullager och verktyg och andra sådana saker. Alltså, även kvalitetsjärnindustrien, som vi för 10, 12 år sedan trodde vara stormfri, till dess vissa förhållanden i Ryssland och Indien ändrat sig, så att de mäktade konkurrera, denna är också rätt illa ute. När det gäller konkurrensjärn till världsmarknaden, är det så, att om jag ser på en så gammal svensk kund som Fiat-verken i Milano, så ha de nu i sommar satt in icke mindre än 6 nya elektriska ugnar med en tillverkning av 15, 18, 20 ton på 2 1/2 timmar mot vår 4-timmarssmältning i våra verk, moderna ugnar, som ha alla möjliga anordningar och göra detta järn ofantligt konkurrenskraftigt, varigenom denna stora kund frigör sig från svensk export, som de för sina bilar voro avhängiga av förut. Ännu för 3, 4 år sedan såg det mörkt ut även för den andra delen av svensk kvalitetstillverkning nämligen det fina på träkolstäckjärn baserade kvalitetsstålet, som brukas till kullager och verktyg. Men under det gångna året har det ljusnat en smula. Det har visat sig, att den förhoppning man då hade på utländskt kronstål, som gjorts av koksjärn, ej hållit. Man finner nu fördelaktigt att komma till Sverige och köpa träkolstäckjärn för särskilda tillverkningar. Nu är frågan: vad behöver Sveriges järnindustri för att stå emot i konkurrensen? När den svenska järnindustrien f. n. går ut med förädlade alster, möter den Sveriges eget kvalitetstäckjärn på världsmarknaden. Solingens i Tyskland och Sheffield's i England degelstål och verktygsindustri äro avhängiga av och vilande på det svenska kvalitetstäckjärnet, som nu en massa av småhyttor slunga ut genom grosshandlare här, konkurrerande med de andra verken, som tillverka kvalitetsaker här för världsmarknaden. Vad vill herr Lindman göra med denna sak, och vad bör göras? Här hjälper intet annat än en socialisering av de svenska kvalitetsjärnverken. Om de andra kunna uppehållas, är en fråga, som jag ej kan besvara. Den få andra besvara. Men det är klart och tydligt, att det behöves en socialisering, ej i byråkratisk mening, utan i den mening, i vilken jag alltid tagit detta uttryck, börjande med en kartellbildning av de svenska verken och en gemensam prisbildning. T. o. m. Englands individualistiska bruksefver ha bildat en förening, och Belgiens ha bildat en förening, ehuru de förut voro omöjliga att få därtill. Var finnes nu några fabrikanter, som underbjuda varandra så, som de göra vid de svenska bruken? Därvid, säger jag, är av största nytta, att denna socialisering sker

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

via karteller, via gemensamma prislistor, och fortsätter via en av staten ledd förtröstning, som köper upp de små kvalitetstillverkande hyttorna, som slumpa in tackjärn och därmed understödja de verktygsindustrier, som annars voro handikapade, om de ej hade det svenska järnet. Det kan ej ske, utan att det blir en enhetlig ledning från regeringens sida och ett stöd härutinnan från herr Lindmans och hans vänners sida, men — utan vikingaidéer och vikingafasoner. Skall man göra något för att hjälpa den svenska järnindustrien, skall man där efter mitt förmenande gå fram som en ärlig näringslivets man och utan sidoblickar på att göra aktievinster och dylikt genom trustbildning, ty då kan riksdagen icke vara med om att vidtaga förmodligen behöfliga åtgärder för att icke blott stödja utan än mer utveckla denna industri. Vad som vidare behöves, är ett enande av alla arbetare. Alla dem, som arbeta där, bör man förmå till enighet, vare sig de heta det ena eller det andra. Men det är en sak, som ej hör riksdagen till. Herr Lindman hade den uppfattningen, att vårt näringsliv ginge mot ljusare tider. Ja, visst är det en ögonblicklig ljusning, det kan ej förnekas, men det beror återigen på, vad man menar med näringslivet. Menar man med näringslivet, att alla arbetsföra armar skola ha möjlighet att arbeta och möjlighet att skapa hem och underhålla dem, då är det nu si och så för näringslivet, och det kan även bli si och så för det slags näringsliv, herr Lindman menar, rätt som det är.

Om jag tittar ett ögonblick — jag skall ej besvära med siffror — på, hur det är i världen, är det två strömningar, som göra sig gällande efter kriget, Amerikas, Asiens och även Afrikas stigande utförsel, Europas sjunkande utförsel. Vad England vidkommer, rörde herr Lindman vid det. Han talade om det engelska imperiet, som försöker hålla ihop genom ett preferenssystem. Men nog skall herr Lindman märka den sydliga vind, som blåser. Det där systemet är bara sjögången efter den gamla nordliga vinden. Det är just vad det är. Ja, det är intet att skratta åt, det är en allvarlig företeelse. Den gamla sjögången från norr kommer snart att vända sig för den sydliga utomeuropeiska nationalistiska vinden. Indien har nu fått nya höga järntullar, Australien har tullar, tullar överallt, nationalism överallt, där man säger, att vi vilja ej veta av edra varor, vi göra själva vårt bomullsgarn, vi göra själva vår bomullsväv. Se på de indiska fabriker, se på Shanghais fabriker, jättefabriker med ända till 60,000 spindlar, 8,000 vävstolar och 3,000 arbetare. Se på Brasiliens, Santos fabriker, där stora bomullsfabriker, hela städer, växa upp, se på antalet industrier i yttersta östern, som växa så fabulöst. Europa kommer nog att finna, vad det gjort genom kriget. Det är en strömning över allt i alla världsdelar: lös från Europa, egna yllefabriker, egna bomullsfabriker, egna järnverk, o. s. v. Det är utvecklingens gång där. Och de växande arbetslöshetsskarorna i Europa bära sitt vittnesbörd om dessa nya fabrikers verkningar. Visserligen böljar arbetslösheten ännu upp och ned, kan ökas och minskas, men jag säger, att snart blir ökningen konstant och vi få i riksdagen att göra med en allvarligare sak än 6, 5, 4 eller 3 arméfördelningar. Det kan hända, att vi få komma överens om att ej ha några arméfördelningar alls utan offra pengarna, på att skaffa nya jordbruk, som är viktigare, och den dagen är nycket närmare, än ni tro. Redan nu är det en jäsande oro bland folket. Redan nu ha vi 20,000 arbetslösa. Förr sände vi 40, 50, 60, 70 tusen till Amerika, nu ha vi 18, 20 tusen hemma av varje årsklass som växer upp i bondgårdarna och arbetarhemmen. Än så länge äro de icke arbetslösa i rapporterna, därför att så många av dem finnas i de små bondehemmen, där de tillsvidare kunna få ligga och få en klädtrasa och en bit mat, men en dag äro de så många, att det ej längre går, och ropet kommer att stiga mot alla partier: ni som ha ledningen av landets öden, vad skola våra barn leva av, kunna våra barn gifta sig på vinsterna av det som ni kalla »näringslivet» eller hur ämna

ni skapa arbetstillfällen för våra barn? Det är en mycket viktigare fråga, ni högermän och socialdemokrater och liberaler, än en bagatellfråga om 3, 4, 5 eller 6 arméfördelningar.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Den europeiska industrien och speciellt den svenska kan ej mottaga de ur bondehemmen och arbetarhemmen uppväxande skaror, som nu äro avstängda från emigration. Australien avstänger all immigration. Där förbehåller man sig rätt att förelägga för immigranterna vissa rader på vilket europeiskt språk, som kommissarien väljer, varför man t. ex. föreläser ryska för italienarna och tvärtom, därmed utestängande all immigration. Så är det för övrigt på alla andra håll i världen. Frågan kommer att bli, *vad skola böndernas och arbetarnas barn leva av?* Den blir mycket viktigare än ert leksaksjoller om ditt och datt. Sedan kommer det olyckliga till, att om ej något i dag göres med kraft och allvar, får det om 10 år göras i panikens tecken, när bankerna ej längre finna det möjligt eller lönande att hålla skenet upp, när furan är slut och sågverken slå igen. Pappersmassfabrikerna komma väl måhända att gå, de ha en omsättning på 40 år av granen. Men när det gäller furan, som kräver 100 år i växtomsättning, blir det mera bekymmersamt. Redan nu gå från Norrland 9 1/2 miljoner kubikmeter om året i avverkning och avgång genom eldsvåda och nedrutning mera, än vad som växer igen. Jag skall säga, att då sågverken slå igen, blir det en allvarsammare historia än att draga in arméfördelningar och förvaltningar. Då måste nog hela förvaltningen dras in utom det allra nödvändigaste. Då måste både det kommunala och det statliga kapa av alla onödiga utgifter och minska lönerna med en tredjedel. Då måste spannmålsimporten inställas, ty först måste vi använda våra betalningsmedel för att likvidera metaller, kemikalier, oljor och bränsle för industrien. Då måste vår sockertillverkning inställas, därför att jorden måste användas till malkorn och vete. Då kommer det att bli andra frågor i riksdagen än om vi skola ha så och så många ämbetsmän och så och så hög avlöning. Då blir man allt glad, om man får stanna kvar för en kvarts eller halv avlöning mot nu.

Och allt detta bara därför, att vi varit offer för ett femtioårigt vikingatåg på våra skogar, bara därför att kapitalisterna ha härskat och att socialisterna ha varit föraktade och utskrattade, bara därför att i två mansåldrar hindrade de, som togo skogen så gott som gratis och sålde den och betalade låga arbetslöner, skogsplantering och omsåning, därför att det skulle kosta dem några fattiga ören. Av de 35 miljarder kronor, som de tagit ur skogen på 50 år, ha 18 miljarder gått till utlandet i form av skog, pappersmassa och tidningspapper som betalning för de varor, vi ha fått in igen utan att något att tala om gjorts för skogskapitalets återväxt och skötsel.

Ånej, både regeringen och de andra partierna och icke minst högerpartiet, som har arv efter vikingarna och med dem är ansvarigt för bragderna, har intresse av att nu vidtaga allvarliga åtgärder, att nu vidtaga en verklig jordrevolution och andra nödvändiga, fast sena räddningsåtgärder. Man bör vänta av denna regering, att den till nästa riksdag åtminstone går så långt som Tjeckoslovakiet, att den utan vidare förklarar alla gods med över 200 hektar åker beslagtagna och skötta tills vidare av sina ägare, till dess böndernas och lantarbetarnas söner hinna dela dem. Det är det minsta, man kan begära. Jag begär icke Bulgariens, jag begär icke Jugoslaviens, jag begär icke Rumäniens radikala jorduppdelning för ögonblicket. Det kan bli nödvändigt sedan, men för ögonblicket är det nödvändigt, säger jag, att lägga beslag på all jord över 200 hektar. Det bör vi kunna vara överens om.

Herr Lithander: Herr talman! Hans excellens herr ministern för utrikes ärenden yttrade nyss, att man måste ha känslorna med, när man skall fatta beslut sådana som Genèveprotokollet. Jag får lov att säga, att långt viktigare

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

än att vid sådana tillfällen känna varmt är att tänka kallt, ty vi kunna eljest i framtiden bli ställda inför sådana situationer, att motståndaren ignorerar våra känslor och endast fäster sig vid vår vilja att försvara oss och vår förmåga att göra det.

Jag hade, herr talman, emellertid icke begärt ordet för att tala om de känslor, som man möjligen kan få nere i det underbart sköna Schweiz, utan för att tala om vida mera prosaiska saker. Jag hade nämligen tänkt säga några ord till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet om B-skatten. Jag skulle vilja säga honom, att det hade funnits mycket stora och goda skäl, om han hade velat avföra den skatten från årets budget. Jag skall be att få hänvisa till att på grund av motion föreslog bevillningsutskottet förra året och godkände riksdagen enhälligt en skrivelse, i vilken det begärdes, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning om B-skattens upphävande, varvid hänvisades till vad i öfrigt i utskottsbetänkandet anfördes, samt till nästa års riksdag framlägga det förslag, som kunde av utredningen föranledas. Vidare har riksräkenskapsverket avstyrkt upptagandet av något belopp av denna skatt i budgeten, och själv har herr statsrådet sagt i statsverkspropositionen, att ehuru väl finansdepartementet hade beräknat bruttoinkomsten till 3 miljoner, saknades det säkra hållpunkter för beräkning av den behållna inkomsten. Det förefaller mig vid sådant förhållande, att finansministern hade haft fullgoda skäl att icke alls taga med denna skatt, som ju är synnerligen irrationell, och som riksdagen sagt ifrån borde kunna avskaffas.

Man vet ju vidare, att det ämbetsverk, som har med denna sak att göra, vrider och vänder på sig på grund av det arbete, som reklamationerna föranleda. Denna skatt innebär ju på det hela taget endast ett lån. Den är något, som aldrig skulle tas med i en sund affärsdrift. Den utgör en skuld och icke en fordran, framför allt icke en fordran, som man skulle låta ingå i en årlig budget. Jag vill därför uttrycka den förhoppningen, att herr finansministern och bevillningsutskottet skola finna möjlighet att avskrivna denna av riksdagen utdömda form av beskattning.

Jag skall be att på det livligaste få instämma i det uttalande, som gjordes av förre finansministern Beskow om att vi borde försöka få ned skatteprocenten från 175 till 170 eller om möjligt 165. Det är på det hela taget kanske icke så mycket i siffror — det rör sig endast om 4 eller 8 miljoner — men det har betydelse för näringslivet, att det finner, att regering och riksdag i alla fall vilja börja en återgång från en onormalt hög krigstidsskattesats till ett läge, som både för näringslivet och de enskilda är mera önskvärdt än nuvarande förhållande. Det skulle ge näringslivet tillförsikt och skulle — därom är jag övertygad — ge staten vida större skatteinkomster på grund av att nya företag skulle framkomma än dessa 4 eller 8 miljoner. Vi böra väl i alla fall söka komma fram till dragligare förhållanden, större trivsel och större möjligheter för näringslivet att fungera än vad som är möjligt med nuvarande höga beskattning.

Jag skulle vilja tillägga, att det är ur arbetarsynpunkt oklokt att bibehålla en så abnormt hög skattesats, ty den utesluter eller försvårar den kapitalbildning, som är nödvändig för att skapa nya företag och utan vilkas tillkomst i alla fall i längden arbetarna icke kunna bibehålla sin standard och erhålla nya förvärvsmöjligheter. Säga vad man vill om kapitalet, det är dock behövt. Intet land har kunnat frångå den saken, och där man har försökt det, har den uppfattningen visat sig göra total bankrutt.

Jag skall också be att få påpeka, att enligt ett meddelande härom dagen i pressen har det i Westminister Gazette tillkännagivits, att den engelske finansministern ämnar föreslå en sänkning av inkomstskatten från 4 sh. 6 d. per pund till 3 sh. 6 d., alltså en nedsättning med över 20 procent. Om vi alltså här

ställa det kravet, att skatteprocenten skall sänkas från 175 till 165, innebär det endast en sänkning med mindre än 10 procent. Det är dock ett steg framåt och visar åtminstone vilja att gå i rätt riktning. För övrigt stämmer ju ett sådant steg väl överens med vad både herr statsrådet Sandler och herr finansministern Thorsson själv ställde i utsikt under valrörelsen. I dag har jag med nöje tecknat mig till minnes, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sagt, att han med glädje skulle hälsa möjligheten att taga ett sådant steg. Om vi äro ense härom, om bevillningsutskottet för sin del vill försöka komma dithän, och om, som jag är övertygad, förre finansministern har rätt i sina beräkningar, att det skall vara möjligt att vidtaga en sänkning, då äro vi alla inne på samma väg, och då hoppas jag, att vi, innan riksdagen är slut, skola lyckas i vår strävan att få ned skattesatsen.

Bland de poster, där herr finansministern trodde, att man möjligen kunde tänka sig en ökning av inkomsterna — jag ber om ursäkt, att jag kommer in på detta ämne, men han har själv lagt ordet i munnen på mig — var även Vin- och spritcentralens vinst. Han trodde, att vi möjligen där skulle kunna få 2 miljoner. Det var nästan så, att jag tyckte mig se, att han drog fram ett förstoringsglas för att få siffran att gå upp till dessa 2 miljoner. Jag kan då icke hjälpa, att jag drar mig till minnes, vad han på sin tid sade, när det gällde att instifta denna berömda — jag vill icke säga berömvärda — institution. Han yttrade då, den 16 januari 1919, att han var med om att »hela denna fråga kommit in under och behandlats av ett organ, i all synnerhet då statsverket, genom det sätt varpå detta organ är bildat och fungerar, har att påräkna de miljoninkomster, som denna rörelse skall giva, därigenom att bolagen ha försäkrat sig vara nöjda med 7 % ränta på nedlagt kapital och alla övriga inkomster, på grund av bolagens bestämmelser, komma att tillfalla statsverket». Jag tycker, att med detta uttalande har det krupit ihop alldeles betänkligt, när man nu möjligen, kanske, måhända kan få dessa 2 miljoner. Det har så småningom sinat bort. Vi tala helst icke om det, och helst skriva vi icke ett ord om det i statsbudgeten, utan kommer det, så kommer det som en glad överraskning.

Ja, jag sade, att herr finansministern tog på sig förstoringsglas, när han ville titta på de där siffrorna, för att få dem upp till dessa 2 miljoner, men jag erinrar mig ett tillfälle, då han i stället satte på sig sotade glasögon. Det var, då vi begärde att få förklaring över skillnaden mellan kända inköpssiffror och kända utförsäljningspriser. Det fanns där en differens, försä vitt man kunde på vanligt sätt beräkna, på över 100 miljoner kronor. Det fingo vi emellertid icke titta på. Då skulle allesammans ha sotade glasögon. Ingen skulle få se det, icke ens riksdagens revisorer. Jag tror emellertid, att om vi finge komma därhän, att riksdagens revisorer av olika årgångar och representerande skilda riktningar och skilda uppfattningar inom riksdagen, finge se på förhållandena, skulle vi, herr statsråd, komma upp till en vida större behållning än dessa 2 miljoner, som vi nu kanske, måhända, möjligen kunna få.

Jag vill ge uttryck åt den uppfattningen, att det icke kan vara riktigt, att en rörelse av denna omfattning och tillkommen under dessa förutsättningar och med de anföranden, som då höllos, så småningom skall reducera sin vinst, så att den knappast lämnar staten något alls. Jag skulle också vilja säga, att en affärsdrift av denna omfattning, driven som ett monopol med rätt att fixera sina egna priser, kan icke drivas så, att den endast ger ett överskott på 2 miljoner kronor. Jag vill endast hänvisa till de avsättningar för olika ändamål, som där ske, och som icke stå i förhållande till vad som inlevereras till staten. Vi ha fått — det är sant — en drivande och kraftig man, som skall vara regeringens valda organ och kontrollant, och jag är övertygad om att han kommer att samvetsgrant och plikttroget fullgöra den befattningen, men jag kan ändå icke komma ifrån den tanken, att, såsom det är ställt, böra riksdagens revisorer

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

— och jag tror, att vi förr eller senare också skola komma dithän — få titta på det. Är det så, herr statsråd, att allting är klanderfritt, är det ju heller icke något att hesitera för att låta riksdagens egna ombud få se på det. I konstitutionsutskottet få vi se på alla med hemligstämpel försedda rikshandlingar, men detta får ingen se. Det skall tillhöra det hemligaste av det hemliga, det mest fördolda av det fördolda. Jag hoppas, att det skall komma något yrkande, som riksdagen till slut går med på, och som möjliggör, att man får komma dit man vill i detta avseende.

Jag skall här efter be att ett ögonblick få uppehålla mig vid en liten detalj. Den kanske i hela budgeten har mindre betydelse, men den är ändå av viss vikt för näringslivet. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhöll gentemot herr Lindman, som hade framställt krav på fraktlindringar, att det gör sig så bra att tala om fraktlindringar, men att man bör tänka på konsekvenserna för de skattebetalande. De konsekvenserna, herr statsråd, glömde vi 1919, då riksdagen i en hastig vändning antog den nya löneregleringen. Då sågo vi icke på de ekonomiska konsekvenserna. Vi tänkte icke på åttatimmarsdagens inverkan. Vi tänkte icke på, om de skattedragande betungades. Det förekom icke ett ords debatt i denna kammare om ett av de i sina konsekvenser viktigaste ekonomiska beslut, som här ha fattats. Jag delar emellertid herr statsrådets uppfattning, att vi skola tänka på de skattedragande, och det har ju gått ut över dem under en följd av år. Vi fingo ett år taga 60 miljoner av skattemedel för att täcka statens järnvägars underskott. Nu har det blivit mera normalt. Vi ha nu ingen annan väg att gå än att försöka sköta driften så ekonomiskt som möjligt med nu gällande förhållanden och betingelser. Jag är övertygad om att man nu verkligen har satt sig denna uppgift före och försöker fylla den. Det är alltså på driftkostnaderna, som man nu skall försöka göra besparingar för att få fram rimliga tariffer med bibehållande av en skäligen avkastning på kapitalet, i varje fall på det av staten upplånade kapitalet. Vad jag emellertid skulle vilja be herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet är att taga under verkligt skarp prövning, vad som kan vara för landet viktigast och bäst, om en reduktion nu kan ske av tarifferna, om denna enbart eller i väsentlig grad skall träffa persontrafiken eller om den enbart eller i väsentlig grad skall träffa godstrafiken. Detta är ju ett spörsmål, som är av rätt stor betydelse och även svårbedömt. Jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet, att, innan beslut därom fattas, järnvägsrådet, som representerar skilda näringsgrenar i vårt land, och varje intressegrupp, som är berörd av huruvida den ena eller andra tariffen sänkes, får tillfälle att yttra sig över frågan. Det behöver icke bli någon lång procedur, men vi ha dock ett järnvägsråd, som väljes varje år under solenna former och varom meddelande publiceras i pressen, låt det, herr statsråd, låt det leva och fungera och låt det yttra sig.

Eftersom jag har förmånen att ha herr statsrådet här i kammaren, skall jag be att få säga ett par ord om en sak, som har passerat i pressen. I slutet av förra året stod det ett meddelande, att statens järnvägar ville ha uppskov med vidtagandet av vissa säkerhetsanordningar till oktober 1927. Om det icke är oundvikligen nödvändigt att uppskjuta detta, skulle jag vilja hemställa att så icke sker. Jag skulle härvidlag vilja ge uttryck åt en speciell önskan, uttalad för många år sedan, men som då icke kunde tillmötesgå, därför att det ställde sig för dyrt, därför att elektrifieringen ännu icke var genomförd och kanske även därför att metoderna icke voro fullt utprovade. Vi ha sett i olika länder och även hos oss, vilken katastrofartad vändning, som tågolyckor understundom taga, därest tågen, särskilt natttågen, äro försedda med gasbelysning i stället för elektrisk. Jag skulle vilja hemställa, att man toge under övervägande, om det icke är möjligt nu vid den fortgående elektrifieringen att tillgodose denna detalj. Jag ber, herr statsråd, att endast med dessa ord få beröra den punkten.

Herr Lindman efterlyste i förmiddags socialdemokraternas förverkligande av sina programpunkter, när de nu en gång ånyo ha regeringsställning. Härpå svarade herr finansministern, att regeringen för stunden endast vill föra fram vad som kan vinnas. Jag vill därför konstatera, att vi, som ha en annan uppfattning om de vägar, vi böra välja, icke få slå oss till ro och tro, att därför att en socialdemokratisk regering nu icke kommer med sina ytterlighetskrav, den därför har glömt dem. Nej, det är endast därför att den ännu icke har makten att nu genomföra dem. Må det vara oss en varning, att den har den saken under ständig uppmärksamhet, så att när makten en gång ökas, vi icke bli överraskade av vad som då kommer.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

För övrigt skulle jag av ren omvårdnad om de stora arbetargrupper, som stå bakom den nuvarande regeringen och det socialdemokratiska partiet i riksdagen, vilja uttrycka den förhoppningen, att den nuvarande regeringen i alla fall släpper på mångt och mycket av sina programpunkter, ty det skulle icke vara till arbetarklassens verkliga gagn, om de förverkligades. Jag tror knappast, att herr finansministern och kanske flera i regeringen i verkligheten skulle vilja se en hel del av dessa programpunkter förverkligade.

Det skulle vara mycket frestande att bemöta herr Fabian Månsson, men det tillhör ju knappast remissdebatten. Jag skulle emellertid vilja säga, att om man som han befarar, att andra länder omgärda sig med tullmurar, borde han måhända taga under övervägande att medverka till skyddande av hemmamarknaden, som då blir vår industris enda avsättningsort. Det är enda möjligheten både för jordbruk och industri att få sin ekonomi något så när tillgodosedd.

Jag skall, herr talman, till sist med några ord beröra den fråga, som vi ju senare få anledning att sysselsätta oss med, nämligen försvarsfrågan. Jag gör det, därför att såväl herr förste vice talmannen som även en ärad talare på dalabänken uttryckte sin tillfredsställelse över att utsikter funnos till en vänsterlösning. Jag vill uttrycka en livlig förhoppning om att den enda lösning, som här skall kunna komma i fråga, är en lösning tillfyllest för vårt försvar. Enligt min mening täckes icke detta av det förslag, som det därvid var fråga om. Jag skall be det utskott, som en gång får att behandla denna fråga, att vid bedömandet av det beslut, som vi böra fatta, sedan det har vägt alla kulturella värden, alla historiska värden och frihetsvärden och allting av denna art, det också ville göra en jämförelse över vad landet mäktade bära under gångna tider, att det vill göra en jämförelse med vår ekonomiska ståndpunkt, säg för 50 år sedan, och den ståndpunkt, till vilken vi nu ha hunnit. Jag vill icke säga, att det skall vara utslagsgivande för värnandet av de värden, som jag nyss talade om, ty dem anser jag, att vi under alla förhållanden äro skyldiga att värna om, men jag skulle önska, att detta för dem skall vara en utgångspunkt, en ledstjärna, en riktlinje för bedömande av vad vi ekonomiskt mäktat göra under nuvarande förhållanden. Jag tror, att man därvid skall komma till anmärkningsvärda resultat. Jag har en hel del siffror, men jag skall icke trötta kammaren med dem utan hemställer livligt, att utskottet vill taga den saken under prövning.

Herr utrikesministern talade i sitt anförande om de känslor, man hyste i Schweiz. Jag skulle vilja avsluta vad jag nu har sagt med de orden, att jag livligt skulle önska, att det skall lyckas herr utrikesministern att genomsyra sin regering med den uppfattningen, att vi skola försöka föra in just de känslor, som råda i Schweiz i försvarsfrågan, hos hela vårt folk. Jag var där nere i somras, och man blev gripen av den värme och den förståelse för försvaret, varav varje man i det landet var genomsyrad. Jag vill uttala den förhoppningen, att vi här i Sverige en gång skola komma bort från den uppfattningen, som här föres till torgs, att försvaret är något, som rör klasserna inbördes. Det är väl i alla fall något, som rör vårt försvar utåt. Till och med djuren, exempelvis

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

myrorna, ordna sig i led för att försvara sig mot sina fiender. Det är väl detta, som försvaret är ett uttryck för. Försvaret är det medel, varmed vi, om vi en gång bliva överfallna, skola värna oss med. Det är en fråga, herr talman, där hela svenska folket, oavsett sin uppfattning i olika andra frågor, i alla fall för en gångs skull borde kunna ena sig.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Den siste ärade talaren rörde sig bland annat om sitt älsklingsämne, Vin- och spritcentralen, och förebrädde mig, att jag egentligen måst använda förstoringsglas för att söka efter den vinst, som där skulle kunna uppkomma. Jag har vid bedömandet av hur mycket som kunde erhållas från Vin- och spritcentralen utgått ifrån att den instruktion, som är utfärdad av Kungl. Maj:t, och som vilar på riksdagens föregående behandling av ärendet, skulle vara vägledande för mig. Frågan ligger ju ändå på det sättet, att vi numera ha fastslagit den principen, att statens inkomster av sprithantering inte skola på det sättet gå genom Vin- och spritcentralen, att de skola utläsas ur dess årsvinst eller den behållning, som eventuellt kan finnas. Enligt dess instruktion skall vinsten icke vara större än att man kan säga, att bolaget i sin förvaltning skött sig på ett sådant sätt, att det icke uppstått några förluster i dess förvaltningsarbete. Om det nu är på det viset, kan jag icke förstå, varför man jämt och ständigt skall komma och äta om detta, liksom om man år efter år icke kan existera utan att man får nubben i denna form. Den finns ju dock att få i så många andra former, så att man icke precis behöver ha den som ett särskilt njutningsmedel här i varje remissdebatt.

Jag vill erinra om att min företrädare i ämbetet tillsatte en revision, som hade att granska just dessa saker, som herr Lithander påstod, att jag hade vägrat folk att titta på. Ja, det är riktigt, ty jag hade den uppfattningen, att det var tillräckligt med de revisorer, som statsverket har utsett för granskningen. Men när nu min företrädare tillsatte en särskild revision och denna revision kom till det resultatet, att affären var, som revisorerna uttryckte sig, väl skött, så tycker jag, att då får detta vara detta. Jag kan ju trösta herr Lithander med att den av staten utsedde ombudsmannen eller jourhavande direktören, som herr Lithander till min stora glädje hade ett mycket stort förtroende för, vilket förtroende jag delar, har inför mig rapporterat, att såvitt han kunde upptäcka, sköttes affären bra. Jag tror därför, att vi alltsåledes kunna avskriva denna sak tills vidare.

Sedan påstod herr Lithander, att vi år 1919 använde skattemedel för att täcka underskottet i statens järnvägars drift. Ja, det är alldeles riktigt. Statens järnvägar fick då ett avsevärt belopp för att täcka sitt driftunderskott. Järnvägsstyrelsen ville, att hela det belopp, som behövdes, skulle tagas av skattemedel utan att järnvägarna skulle återbetala det, men jag hävdade en motsatt uppfattning och sade, att det uttalande, som jag tillåtit mig göra i finansplanen, vill jag, skall i någon mån respekteras, varför järnvägarna skola återbetala större delen av dessa medel, och det ha de också nu i det stora hela gjort. Vi ha fått dem tillbaka i ett par poster, och skulle de ännu vara skyldiga något, står jag fortfarande vid samma uppfattning som förut och har för avsikt att utkräva det resterande.

Vi kunna ju icke komma någon vart, om vi skola försöka att läsa ut varandras innersta tankar. Med samma rätt som herr Lithander här sökte misstänkliggöra mig som en ärlig socialdemokrat, skulle jag ju kunna säga, att jag tvivlar på om herr Lithander är en riktig högerman. Det faller mig dock aldrig in, ty jag tror, att förr skulle månen ändra sin bana än herr Lithander ändrar sin politiska uppfattning. Jag skulle vara glad, om han ville ha samma trofasthet gentemot mig. Det är klart, att jag som socialdemokrat vill vara med om

att genomföra det socialdemokratiska programmet, men jag förbehåller mig fortfarande att välja tidpunkten, när jag anser det kan vara lämpligast att föra fram det. Jag vill icke rätt gärna, att vare sig herr Lithander eller någon av hans partivänner skall få ange tidpunkten, när jag som socialdemokrat skall handla för att genomföra den uppfattning, varav jag besjålas.

Jag skall sedan, herr talman, övergå litet till behandlingen av finansplanen, som nu ifrån olika håll har blivit föremål för anmärkningar. Jag vill därvid gentemot min företrädare i ämbetet be att få framföra några synpunkter. Han anförde, att kassafonden över huvud taget nu hade en sådan ställning, att det i och för sig icke funnes någon som helst anledning att reglera med hänsyn härtill. Ja, det ger jag honom rätt uti, och jag har här uttalat detsamma. Den reglering, som här föreligger för herrarna, är icke gjord så, att den skaffar några extra inkomster till kassafonden eller så att regleringen kräver några extra tillskott från fonden. Fortfarande vill jag dock fasthålla vid vad jag förut i dag har betonat, nämligen att den saken är beroende på en rad av omständigheter, som ingen av oss nu kan bedöma, och det kan trots de bästa beräkningar slå något tiotal miljoner fel i den ena eller andra riktningen.

Jag har flera gånger fått uppbära förebråelser både här i kammaren och i den allmänna pressdiskussionen, därför att jag har allt för kraftigt anlitat kassafonden vid regleringar. Det är icke längre tid sedan än då jag sist stod till svars inför riksdagen för den budget, som jag då uppgjorde, som jag fick den beskyllningen riktad emot mig, att jag egentligen hade reglerat efter utgångspunkten: »Efter mig syndafloden.» Emellertid är det så, att vare sig det suttit en socialdemokratisk regering eller en högerregering, har kassafonden både fått släppa till och få ganska tappert. Jag måste ju ändå erkänna, att jag har givit den det mesta, men det var under en tid, då det fanns något att få. Vi hade en behållning vid 1920 års slut på 490 miljoner kronor. Av denna behållning förbrukades under 1921 års förvaltning 190 miljoner kronor. Den regleringen stod jag själv för. Det hade förbrukats över 100 miljoner kronor mer än som beräknats, och dessutom slogo inkomsterna fel på 80 à 90 miljoner kronor, och därför blev förbrukningen av fonden 190 miljoner kronor det året. Då 1921 års reglering uppgjordes, hade kassafonden därför en behållning av 300 miljoner. Under 1922 års förvaltning förbrukades härav 219 miljoner. Det var en annan meningsriktning, som stod som målsman för den budgeten. Vid 1922 års utgång hade kassafonden alltså en behållning av 81 miljoner. Under regleringsperioden $\frac{1}{4}$ — $\frac{30}{6}$ 1923 förbrukades av kassafonden 60 miljoner. Herrar ledamöter av kammaren minnas nog, att vi för denna tid icke hade att på något vis lita oss till inkomst- och förmögenhetsskatten, utan att vi måste taga de nödvändiga beloppen ur kassafonden för att vid sidan om de dagligen inflytande inkomsterna skaffa oss medel för kostnadstäckningen. Den 1 juli 1923 fanns det alltså en behållning kvar på 21 miljoner. Av den reglering, som jag sist var med om att uppgöra, blev det ett överskott på 41 miljoner kronor, så att kassafondens storlek blev 62 miljoner i runt tal. Det är vad jag anser, att kassafonden i och för sig kan behöva för att fylla sitt ändamål. I årets budget har jag emellertid av kassafondens tillgångar tagit 7 miljoner kronor för att därmed likvidera några fastigheter, som äro inköpta för tillfälliga lånemedel. Om köpet av dessa fastigheter skulle ha finansierats i vanlig ordning, skulle de ha finansierats under den tid, när behållningen i kassafonden tillkommit. Jag anser därför, att det är i full överensstämmelse med förvaltningsprinciperna, att kassafonden får släppa till dessa 7 miljoner.

Som herrarna måhända erinra sig, verkställde vi år 1918 en slutuppgörelse med den allmänna förskottsbelastningen i statshushållningen. Vi behövde, om jag icke missminner mig, icke mindre än mellan 260 och 300 miljoner kronor för att på en gång likvidera alla gamla skulder. Några dagar innan jag nu blev

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

färdig med mitt regleringsarbete, erhöj jag från riksgäldskontoret en uppgift, vilken jag har tillåtit mig omnämna under utgifter för kapitalökning på sid. 10. Jag vill lämna en liten redogörelse för innehållet i denna framställning. Riksdagen har ända sedan krigsutbrottet vid åtskilliga tillfällen beslutat en rad utgifter, som man har sagt skulle täckas av tillfälliga lånemedel. I vissa fall ha dessa utgifter varit av natur, att de obetingat måste hänföras till kapitalökning och alltså kunna täckas av lånemedel, men i andra fall måste de nog täckas av verkliga inkomster. Det oregrerade beloppet uppgår till i runt tal 70 miljoner kronor. Av dessa 70 miljoner kronor äro 30 miljoner i stort sett att rubricera som kapitalökningsanslag och i runt tal 40 miljoner som verkliga utgifter. Nu har emellertid riksdagen i vissa fall anvisat, varifrån en del av dessa medel skola tagas. Men förutom de 7 miljoner kronor, som jag har disponerat ur kassafonden för de köp jag nyss omnämnde, återstår här åtminstone 10 à 12 miljoner kronor att ersätta i de nu nämnda summorna, och som måste tagas ur kassafonden. Nu är jag inte blind för, att även detta års behållning skall lämna kassafonden en viss behållning. Men beloppet kan ej bli stort, ty mul- och klövsjukan har redan kostat åtminstone 8 miljoner kronor, och ingen i denna sal kan säga, hur stort belopp som kan behöva användas för att möta de svårigheter, som denna ohyggliga företeelse överhopar oss med. Därför har jag inte vågat räkna med att årets reglering skulle tillföra kassafonden någon avsevärd behållning. Det är detta som gjort, att jag räknat något försiktigare på olika anslag än vad flera talare ansett behöfligt. Även om intresset är aldrig så starkt för att få till stånd en skattesänkning kan jag inte tänka mig, att någon av kammarens ledamöter vill medverka till en skattesänkning, som inte kan bestå mer än under en enda reglering. Då är det rimligare att skjuta på den frågan, så att man, när man går till en sänkning, också är säker på att det blir någon bestående varaktighet i vad man i det fallet vill åstadkomma.

Innan jag går in på ett bedömande av inkomstberäkningen, vill jag säga ett par ord med anledning av herr Beskows yttrande. Det förhåller sig nämligen så, att i första kammaren har första kammarens ålderspresident gjort det uttalandet, att fjolårets budget var uppgjord med särskild tanke på att detta år kunna göra en skattelindring. Jag har till detta sagt, att om man haft den beräkningen har man misstagit sig, därför nämligen att om man ville ha en skattelindring, så hade det enligt min uppfattning varit större möjligheter att göra den skattelindringen under fjolårets budgetförhållanden än under detta års budgetförhållanden. Och skälet därtill är, att min företrädare i ämbetet befann sig i den utomordentliga ställningen att han kunde pruta ner riksräkenskapsverkets beräkningar på flera avgörande punkter. Det har jag varit fullständigt förhindrad att göra. Jag har i stället måst i vissa fall uppräknat riksräkenskapsverkets beräkningar. Jag har även tillåtit mig säga, utan att rikta någon som helst anmärkning mot min företrädare i ämbetet, att under fjolårets beräkning minskade man på en massa utgifter med hänsyn till tillgängliga reservationer. Jag har aldrig förnekat den omfattande uppräknings som gjordes i förslagsanslagen i föregående års budget; det erkände jag redan när jag vid fjolårets remissdebatt yttrade mig om saken. Och jag gjorde då samtidigt en erinran om, att man i fjolårets statsverksreglering enligt min uppfattning allt för minutiöst hade sökt reda på till och med de allra minsta reservationer. Jag är inte obekant med det förhållandet, att vi under de senaste åren ha nödgats tillgripa reservationer. Jag har nämligen själv ett år låtit igångsätta en utredning om uppsamlade av gamla reservationer, och jag vill minnas att vi letade upp 6 à 8 miljoner kronor i reserverade medel. Men så vitt jag nu kan minnas medtogos härvid i regel icke reservationsanslag, som voro mindre än 5 år gamla. Den avsåg sålunda reservationer som lågo så långt tillbaka

i tiden, att man rimligen hade en dubbel anledning efterse, om de över huvud taget behövde längre bibehållas. Var det obehövt, skulle de naturligtvis inte stå kvar och släpa i räkenskaperna.

Vidare skall jag be att något få beröra beräkningen av vissa skattesatser. Min företrädare i ämbetet tyckte, att det var en bekväm utväg att använda sig av att bara skylla på myndigheterna och förklara, att man inte rätt gärna ville gå emot dessa myndigheter. Jag kan härtill säga, att är jag övertygad om att jag bör gå emot myndigheterna, tror jag inte att någon enda myndighet har någon som helst anledning att säga, att jag inte har vågat stå för denna min avvikande mening. Då herr Beskow emellertid anser, att stämpelmedlen kunna höjas med en eller två miljoner kronor, är det dock uppenbart, som jag förut en gång påpekat, att här röra vi oss om en inkomst, som är synnerligen svårbedömd. Jag kan ju för min del gärna säga, att jag inte kan vara övertygad om att jag har rätt eller att herr Beskow har rätt. Under de två år, som ligga närmast bakom oss, har stämpelskatten givit: under år 1923 42,8 miljoner kronor, under första halvåret 1924 21,5 miljoner och för månaderna juli fram till november samma år 17,2 miljoner kronor. Dessa siffror ge emellertid ingen säker hållfasthet för åtgärden att räkna upp stämpelskatten till över 40 miljoner kronor. Jag har förut nämnt, att inkomstskatten kan man numera beräkna ganska noggrant. Och när från olika utgångspunkter dels riksräkenskapsverket, dels finansdepartementets budgetbyrås tjänstemän komma till en liknande eller till en samstämmande slutsumma, så vill jag nästan se den finansminister i ögonen en smula, som kan mot dessa två som jag förmodar på vederhäftiga grunder utarbetade beräkningar utan vidare med någon styrka försvara ett avsevärt höjande därutöver. Åtminstone har jag aldrig funnit, att min företrädare i ämbetet, när han suttit på finansministerstolen, varit särskilt angelägen om att räkna över myndigheternas förslag.

Sedan har här diskuterats om post och telegraf. Jag har tillåtit mig upp-räkna postinkomsterna med en miljon kronor utöver vad poststyrelsen har beräknat. Det är riktigt att man på sin tid, jag vet nu inte riktigt om det var förra året eller året därpå, räknade upp postinkomsterna högst väsentligt över poststyrelsens beräkningar. Men generalpostdirektören har sagt mig, när jag vid ett tillfälle hade ett ingående resonemang med honom, att när Kungl. Maj:t och riksdagen sist höjde postens beräkningar, uppstod en brist på ett par miljoner. Detta exempel är just inte uppmuntrande. Emellertid har jag ansett att det finns sakliga skäl för att öka postens beräkning med en miljon kronor, och det grundar jag på det förhållandet, att ehuru poststyrelsen i sina beräkningar visat, att den genomsnittliga stegringen av postinkomsterna utgjorde 4 procent om året, så räknar styrelsen i alla fall inte med mer än 3 procents stegring för att komma till sin slutsiffra. Jag har alltså ökat upp beloppet så att det motsvarar den genomsnittliga ökningssiffran, 4 procent.

Vidare har poststyrelsen ifrågasatt en sänkning av paketportot, och jag har därvid sagt, att jag ingenting har emot att man sänker detta porto. Men, såsom jag uttryckt det i finansplanen, har jag ansett att paketportot inte skulle sänkas mera, än att det kom i överensstämmelse med index. För detta har jag fått anmärkning i pressen, där det betonats, att om intet affärsverk skulle få sänka sina taxor under index, skulle vi aldrig komma ner. Det är för att rätta denna missuppfattning som jag särskilt vill nämna några ord om denna detalj i beräkningen. Det är uppenbart, att jag inte har gått ut ifrån att paketportot skulle sänkas till index bara för indexens egen skull. Utan det är så, att i förhållandet mellan det vanliga brevportot och postpaketportot har det före kristiden rätt en sådan abnormitet, att brevportot har fått be-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

tala en stor del av paketportot. Samtidigt har posten kunnat öppna en sådan konkurrens med järnvägarna i fråga om frakterna för detta slag av våra tillhörigheter, att järnvägens paketgodsvagn har gått tom, under det att posten inte har fått plats för sina paket utan att kräva extra vagnar. Det tycker jag är en dålig hushållning, varför jag har sagt att paketportot skulle stå i rimlig proportion till brevportot. Och det blir en rimlig proportion, om vi sänka det nu utgående paketportot så, att det blir omkring 175 procent av vad det var 1914.

Vidare vill jag framhålla, att telegrafverket i regel gör sin beräkning på det viset, att det betraktar sig ha levererat in till statsverket sin andel, när det förräntar sitt kapital med 6 procent. Är det riksdagens uppfattning att vi skola i högre grad använda både telegrafverket och postverket såsom skattekällor i vanlig mening, har jag ingenting däremot, ty jag har aldrig kunnat godkänna det resonemang, som strängt har hävdats, att posten inte får på något vis användas som skattekälla. Är det så att herrarna gå in på att räkna upp både postens och telegrafens budgeter, så kan jag under vissa omständigheter vara med om det.

Jag redogjorde för en stund sedan för Vin- och spritcentralens affärer, vadan jag anser att jag inte längre behöver upptaga kammarens tid med denna fråga. Jag behöver bara slå fast, att i detta fall har jag uppräknat titeln diverse inkomster med 2 miljoner och just för dessa 2 miljoner kronor sökt tillgodogöra mig Vin- och spritcentralens tänkta vinst.

Herr Beskow gjorde vidare en anmärkning mot mig, för att jag räknat upp anslaget till oförutsedda utgifter. Jag har här tillgängliga några års räkenskaper över förvaltningen av detta anslag, och därav framgår följande: år 1920 anvisades 500,000 kronor och förbrukades 2,289,000, år 1921 anvisades 500,000 kronor och förbrukades 2,615,000, år 1922 anvisades fortfarande 500,000 kronor och förbrukades 1,111,000, $\frac{1}{11}$ — $\frac{30}{100}$ 1923 anvisades 500,000 kronor och förbrukades 2,110,000. Under 1923—1924 års budgetår har det anvisats en miljon kronor och förbrukats 440,000. Det är alldeles riktigt, att det har förbrukats betydligt mindre under 1923—1924 än den summa som varit anvisad, men jag har ännu inte varit med om, att därför att ett år ett anslag av denna natur, som är det enda anslag regeringen har att tillgripa, om något oförutsett inträffar, icke har helt förbrukats, så skall man genast vara beredd att sätta ner det igen. Därför har jag tillåtit mig föreslå detta anslag till i runt tal 1,7 miljoner kronor eller ungefär 1 miljon mindre än vad det är under detta regleringsår. Det är uppenbart att vid denna beräkning kan man diskutera om vad som kan vara det riktigaste och klokaste. Jag vill ännu en gång understryka, att om jag hade velat göra en politisk statsverksproposition, skulle jag naturligtvis, som vinden nu blåser, utan vidare kunnat räkna upp denna finansplan med 5 eller 10 miljoner kronor. Och hade jag bara sänkt på inkomstskatten motsvarande belopp, skulle inte många ha grälat på mig för det, utan jag skulle ha varit en mycket omtänksam man. Men vad ni hade sagt om ett år, kan jag nu bara försöka tänka mig. Jag måste nämligen tänka på framtiden och icke bara på stunden; det har varit min ledstjärna, när jag gjort upp denna budget, som när jag gjort de föregående budgeterna, och jag tror att jag reder mig längst med den politiken.

Emellertid vill jag ännu en gång försäkra, att jag gärna skall medverka till möjligheterna att få fram en skattelindring. Jag beklagar att jag inte kan lämna tillräckligt tydliga siffror till klarläggande av de verkliga förskjutningarna mellan anslagen, därför att det nästan i varje budget sker en omflyttning av vissa anslag. Beloppen flyttas inom budgeten ifrån reservationsanslag till förslagsanslag och till fasta anslag o. s. v., o. s. v. Det sker en jämn och ständig sådan förändring, och om man över huvud skall klarera upp den saken, måste man göra en mycket mycket noggrann undersökning.

Emellertid skall jag be att slutligen få säga några ord om de nya anslag, som äro inrymda i denna budget, därför att de ju i någon mån ange tendensen i den nu föreliggande statsverkspropositionen. I denna budget ingå 27,5 miljoner, som egentligen inte ha någon motsvarighet i föregående års budget. De anslagen har jag här till en del upptecknade. Det är på tredje huvudtiteln ett anslag på 425,000 kronor till inköp eller inlösen av ett beskickningshus i Rom. Det är på femte huvudtiteln 2,5 miljoner kronor till fullföljande av hospitalsbyggnaderna i Hälsingborg. Nästa post är automobilskattemedlen, 15 miljoner kronor, som gå in på den ena sidan och ut på den andra sidan i budgeten. Nästa post är förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer, 350,000 kronor. Sedan kommer till befrämjande av lufttrafiken 700,000 kronor, till ändringsarbeten på Serafimerlasarettet 500,000 kronor, till statens isbrytare 950,000 kronor, till driftskostnader för statens isbrytare 140,000 kronor och till pensionsförhöjning 3,050,000 kronor, det senare beloppet beräknat.

Jag vill nu gå igenom dessa anslag och börja med det sista. Det är resultatet av en riksdagens skrivelse, att Kungl. Maj:t skulle fortast möjligt sörja för att f. d. befattningshavare i statens tjänst, som åtnjuta pension efter gamla grunder, skulle få förbättrade pensioner. Beträffande statens isbrytare och kostnaderna för denna föreligger ett av riksdagen fattat beslut, som nu effektueras. För ändringsarbeten på Serafimerlasarettet är upptaget en post på 500,000 kronor, och om detta bifalles av riksdagen, får den åtföljas av minst lika mycket pengar till. Det är klart, att mot detta anslag har jag varit mycket tveksam, och innan jag gav min anslutning till det, fick jag traska ut till Serafimerlasarettet. Det är ju så, att vi länge ha hållit på och diskuterat, om vi skulle flytta detta sjukhus jämte garnisonssjukhuset ut på en mera lämplig plats. Den kommitté, som utreder denna fråga, har emellertid kommit till det resultat, att vi icke kunna tänka oss att utrymma någon del av Serafimerlasarettet under de närmaste fem åren, och man antar, att det skall gå åt en tioårsperiod, innan man hinner få saken fullt klar. Jag blev ombedd att gå ut och se på vissa av Serafimerlasarettets anordningar och fann bl. a. till min häpnad, att på statens speciella sjukhus, där våra läkare skola utbildas, där är det till den grad jämmerligt ställt med en sådan enkel anordning som att laga mat till sjuklingar, att det icke kan lagas, vad man kallar sjukmat. Jag finner en värmeledning så gammalmodig, att det icke finns några avloppsrör ifrån den, utan först eldas det upp, och sedan får man släcka igen, för att vattnet skall rinna tillbaka. Följden blir den, att det för det första blir en avsevärt högre kostnad och för det andra en synnerligen ojämn temperatur. Så finner jag, att den del, där dessa människor, som skola tjänstgöra som undervisningsmaterial för den mängd av läkare, som där utbildas, skola samlas, utgöres av 4 à 5 smårum, och där skall läraren med sina lärjungar bedriva undervisning mitt under allmänhetens åskådande. När jag gick därifrån, var jag på det klara med, att jag icke kunde taga på mitt ansvar att motsätta mig en tillfällig ändring av de bestående förhållandena därute, och jag vill också, att riksdagens ledamöter verkligen skola bilda sig en uppfattning om de föreliggande förhållandena och handla därefter. Finna ni, att jag har misstagit mig, då får jag ju finna mig i att våra sjuklingar där skola behandlas mindre väl, än de behandlas på vilket länssjukhus som helst.

Beloppet till understöd åt lufttrafiken kan naturligtvis diskuteras. Det problemet var redan föremål för behandling i samband med försvarsfrågans handläggning föregående år. Här besitter jag icke tillräckliga kvalifikationer för att kunna bilda mig en bestämd uppfattning, men jag har ansett, att jag icke kunde motsätta mig, att ett anslag av denna natur bereddes plats på budgeten, och det får bero på vidare prövning, om detta anslag skall beviljas.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Såvitt jag finner, äro de anslag, som här äro nya, av sådan natur, att man icke rätt gärna har kunnat åtminstone från mina utgångspunkter motsätta sig dem. Jag skulle vilja ännu en gång understryka, att jag har försökt, så långt det varit mig möjligt, vid uppgörandet av denna budget att tillbakahålla sådana saker, som man utan någon olägenhet har kunnat skjuta på något år ytterligare.

Herr Samuelsson: Herr talman, mina herrar! Jag begärde främst ordet i anledning av herr Pehrssons i Göteborg anförande här på förmiddagen, inte för att de synpunkter, som kommo fram i hans anförande, voro något nytt, utan det var endast, kan man säga, ett fortsättande av den fascistiska propaganda, som en lång tid har pågått i de borgerliga fascistorganisationerna och den borgerliga pressen mot kommunisterna eller mot de revolutionära arbetarna i landet. Det var emellertid rätt så intressant att följa med den rädsla, som syntes genomgå hela herr Pehrssons anförande, rädslan för kommunisterna, och särskilt gladde det mig, när jag hörde anföras det vackra betyg, som han lämnade våra unga kamrater i ungdomsklubbarna för deras agitation såväl i klubbarna som på lägerplatserna i allmänhet. Det är roligt att höra, att våra unga pojkar ute i landet fortsätta denna agitation och att den föres på sådant sätt, att denna motagitation från borgerligt håll även gör sig gällande inom riksdagen. Jag är även överens med herr Pehrsson om att det icke går att döda kommunismen och de kommunistiska idéerna endast genom att behandla dem med löje eller propaganda i löjeväckande toner, ty den politik, som för närvarande främst föres av de kommunistiska organisationerna, det är ingen ny politik. Den har förut omfattats av det gamla arbetarpartiet, av det socialdemokratiska partiet, och om vi undersöka historien, finna vi, att densamma går tillbaka till 1848 till Marx's och Engels tid. Vi finna i de marxistiska principerna ungefär samma program, som de kommunistiska organisationerna arbeta efter den dag i dag är. Det socialdemokratiska partiet är det arbetarparti, som numera har ändrat tendens. Den tiden fingo icke socialisterna det beröm och det betyg, som t. ex. herr Löfgren från Stockholm i dag lämnat den socialdemokratiska regeringen, nämligen att den i stort sett fört en liberal politik.

Varför omfatta då arbetarna våra revolutionära idéer? Jo, de inse alltför väl, att de bli tvingade att gå den vägen på grund av den hänsynslösa kamp, som kapitalet använder mot arbetarna och som det har använt mot arbetarna under alla dessa år. Man kan vara övertygad om att när det gäller denna kamp mot arbetarklassen, då behöver man icke riskera att höra, att herr Pehrsson eller hans partikamrater på något sätt påtala dessa förhållanden. Men, handen på hjärtat herr Pehrsson och de övriga högermännen! Är det icke så, att ni använda eder av precis samma medel? Ni beväpna strejkbrytarna. Ni ha under årens lopp alltid använt eder av militär och polis i kampen mot arbetarna, d. v. s. i den rena klasstriden. Jag skall icke här nu gå in på några exempel i det fallet. Det har dragits så många gånger i denna kammare, att det alldeles säkert står klart för varenda en av kammarens ledamöter. På grund av den lönedepressningspolitik, ni föra, d. v. s. på grund av det vinstbegär, som gör, att ni söka utsuga arbetarklassen, sätta ni arbetarna i ett nödläge, som gör, att man utan överdrift kan säga, att ni långsamt försöka svälta ihjäl den svenska arbetarklassen. Det är denna hänsynslösa kamp, som föres mot arbetarna, som är anledningen till den nödvändiga revolutionära propagandan och det revolutionära arbete, som vi anse måste utföras av våra organisationer.

Man skriker ifrån borgerligt håll i högan sky över de kampmetoder, som arbetarna bli tvingade att taga till, och man hörde här i dag ett par fall, där man tog exempel från Norrland, från Norrlands skogsarbetare, och särskilt framgick det ju av den interpellation, som herr Lindman väckte häromdagen, hur man

pekar på Norrbottens arbetare och de strider, som de sätta i gång där uppe i övre Norrland. Men man må säga: hur hanterar just högern, hur hanterar just kapitalet arbetarklassen för närvarande i Norrbotten? Från varenda by, från varenda socken, kan man säga, har man rapporter om det nödläge, vari arbetarklassen för närvarande befinner sig. Detta är i synnerhet förhållandet i Norrbotten. Jag skall här ingå på några exempel, som alltför väl visa riktigheten av detta mitt påstående. Men innan jag gör det, kan jag icke låta bli att något litet beröra det anförande, som herr socialministern höll här för en liten stund sedan och där han försökte att förklara den politik, som regeringen har fört i arbetslöshetsfrågan.

Jag vill säga, att jag förstår icke herr socialministerns anförande i den punkten. Hela anförandet gick ut på att det var nödvändigt för de arbetslösa att anmäla sig hos arbetslöshetskommissionen. Herr socialministern vill göra gällande, att i fackföreningarna ser man, att man har något över 20,000 anmälda arbetslösa, men i arbetslöshetskommissionen har man icke mer än 11,700. Jag är alldeles övertygad om, för mitt vidkommande, att dessa 20,000, som ha lämnat uppgift till fackföreningarna, äro icke heller den exakta siffran på landets arbetslösa för närvarande. Jag vet särskilt, att det finns organisationer med stora massor arbetslösa, som icke lämna uppgifter till landsorganisationen eller till sina respektive fackförbundsstyrelser. Endast hälften av de till landsorganisationen anslutna avdelningarna har lämnat dessa uppgifter, och dessutom ha vi stora fackorganisationer utanför landsorganisationen, vilka ej äro medräknade. Men, säger herr socialministern, varför anmäla icke de arbetslösa sig till arbetslöshetskommissionen, då alldeles säkert regeringen skulle vidtaga åtgärder, för att de skulle bli hjälpta? Jag vill för mitt vidkommande svara: hur har man icke behandlat dessa arbetslösa under alla dessa år? Har det någon gång hänt, att även om de varit anmälda allihop hos arbetslöshetskommissionen, de arbetslösa haft utsikter att bli hjälpta på grund av arbetslöshetskommissionens vidtagande av åtgärder för att hjälpa dem? Man förstår, att när de arbetslösa på detta sätt är efter år anmält sig hos arbetslöshetskommittéerna och dessa i sin tur anmält dem till arbetslöshetskommissionen — man har haft siffror, som i många fall gått upp till 100—160,000 arbetslösa, men de ha icke blivit hulpna, år efter år ha de på detta sätt anmält sig, utan att det vidtagits några åtgärder — man förstår, säger jag, att dessa arbetslösa under sådana förhållanden förlora all tanke på att från det hållet bli hjälpta genom åtgärder vare sig för att bereda dem arbete eller lämna dem understöd.

Det är en annan fråga, som herr socialministern i detta fall borde något litet ha berört, då han säger sig vilja hjälpa de arbetslösa. Hur är det inte ställt i en hel del av dessa fattiga socknar! Vi veta alltför väl, att för att kunna få statsanslag till hjälp åt de arbetslösa måste även kommunen bidraga med rätt så avsevärda anslag. Kommunerna äro för närvarande, kan man säga, i ett nödläge och ha sådana skatter, att det är omöjligt för dem att giva ytterligare anslag trots alla möjliga försök, man vidtager i den vägen. Det är detta, man även får taga i beräkning, att det icke enbart gäller för kommunernas vidkommande att anmäla de arbetslösa till arbetslöshetskommissionen utan att det även fordras vissa anslag från kommunernas sida, för att man skall erhålla hjälp från staten. Det hade varit bättre, om socialministern här i sitt anförande till försvar för regeringens hittillsvarande politik i arbetslöshetsfrågan hade klart och bestämt meddelat, hur de arbetslösa skola bära sig åt för att bli hjälpta. Hade socialministern här inför kammarerna och till de arbetslösa i landet sagt, att de skola gå den eller den vägen, genom den eller den institutionen, så kunna de ögonblickligen av regeringen bli hjälpta, antingen genom arbete eller understöd, hade de fått denna exakta upplysning från social-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ministerns sida, är jag alldeles övertygad om att de arbetslösa ute i landet skulle blivit nöjda med en sådan förklaring från den socialdemokratiska socialministern. Men den saknades här, och i stället säger man blott: varför anmäla sig icke de arbetslösa till arbetslöshetskommissionen, så att man kan få en verklig överblick över huru det är? Men det veta de arbetslösa alltför väl, att därifrån ha de icke så synnerligen mycket att vänta.

Jag skall ta några exempel från Norrbotten, som visa, hur litet man hjälper de arbetslösa. Jag har här ett brev, som jag fick i går från Kalix. Där äro sågverken stängda, och där är för närvarande, den dag som i dag är, 1,000 anmälda arbetslösa i en enda socken. Man har där under senaste tiden med hjälp av arbetslöshetskommittén och med hjälp av andra ingripanden i Norrbotten lyckats få 100 av dessa arbetslösa, och då ungarlar, placerade i nödhjälpsarbeten nere i södra Sverige. Man har vidare fått sysselsättning åt 250 av dessa arbetare i älvrensingsarbeten inom socknen. Vidare har man lyckats skaffa arbete åt ytterligare 150 arbetare, som få sysselsättning i början av februari, men trots detta återstå enbart inom Kalix 450 å 500 arbetslösa. Varken arbetarorganisationerna, de arbetslösa själva, arbetslöshetskommittén eller någon däruppe vet, hur man skall bära sig åt för att bereda arbete åt dessa arbetslösa. Jag fick vidare i dag ett brev från Övertorneå-Pajala. Samma förhållande. Där väntar man, att vid årets riksdag fortsättningen av banan Övertorneå — Pajala skall beslutas. Man ser i detta den enda frälsningen, ty därigenom kunde arbete beredas åt en hel del av de arbetslösa. Samma historia från Arvidsjaurs socken. Det är icke länge sedan en stor konferens var anordnad där, och av denna framgick det, att samma nöd och arbetslöshet var rådande i den socknen. En oerhörd arbetslöshet råder också i Gällivara, och malmfältens arbetare ha med en särskild deputation för ändamålet uppvaktat regeringen, och där råder för närvarande en arbetslöshet, som är synnerligen omfattande, utom det att de, som arbeta i bolagens tjänst, ha en lång tid endast haft fyra dagars arbete i veckan. Men ännu ha dessa ej heller blivit hjälpta. Så här kan man undan för undan räkna upp en hel del fall från Norrbotten. Det är icke så länge sedan jag hade äran att vara med i en deputation hos vederbörande departementschef från de arbetslösa, som vi hava vid statens egna verk, främst statens järnvägar. Vi hade i vår enfald i Norrbotten tänkt oss, att staten icke skulle vidtaga samma hårda åtgärder emot sina egna arbetslösa, som bolagen och de privata arbetsgivarna göra. Men denna framställning, denna uppvaktning och det som vi där hade att framhålla har gått på remiss till arbetslöshetskommissionen. Uppvaktningen var i slutet av november, och sedan har det ju, om man tänker på tiden, dröjt rätt så länge; dessa arbetslösa hava redan fått svälta i en och en halv månad på grund av att man skulle vänta, till dess arbetslöshetskommissionen avgivit ett yttrande och ett beslut, som skulle vara till de arbetslösas förmån. Jag förmodar, att kammarens ledamöter hava sett i tidningspressen de senaste dagarna, att arbetslöshetskommissionen har avslagit denna framställning och att den anser, att dessa arbetslösa skola inramas inom kategorien av andra arbetslösa och på samma sätt som dessa beredas hjälp av såväl arbetslöshetskommissionen — förstås — som kommunerna, när det gäller nödhjälpsarbeten. Samma tendens råder således beträffande statens egna arbetare, ehuru man kan slå fast, att det är ingen omöjlighet att bereda dessa arbetare arbete av sådan produktiv natur, att man kan säga att det är till nytta för landet. Nej, icke ens dessa bereder man arbete, icke ens dessa vill man hjälpa, utan inramar dem under samma förhållanden, bland den stora arbetslösa skaran. Jag vill i detta sammanhang säga, att jag förmodar, att arbetslöshetskommissionen i detta enstaka fall icke är allenahärskande, utan jag vill hoppas, att regeringen i det fallet ser litet mera humant på frågan, än vad arbetslöshetskommissionen gjort, när frågan slutgiltigt skall avgöras.

Man har hört här även, huru man från högerhåll synes hålla så mycket på småböndernas och småbrukarnas rätt, och att det skymtar rätt så ofta fram nödvändigheten, som man säger, att hjälpa småbrukarna i deras betryckta ställning. Jag delar uppfattningen, men då bör det vara allvar bakom orden. Men låt oss titta på huru förhållandena äro där uppe i Norrbotten. Redan förut har påtalats av min partikamrat, herr Spångberg, kanske i breda drag, den kamp, som föres för närvarande emot arrendatorerna eller åborna på en hel del platser i Norrbotten. Vi hava särskilt en by, som man i detta fall kan taga som exempel, och jag tror, att det skulle vara bra, om regeringen ville litet närmare undersöka förhållandena där, nämligen Holmträsk's by i Jockmocks socken. Byn har under årens lopp bestått av endast åbor, åborna hava uppodlat hela byn, det är icke endast de nu levande, utan det har fortsatt vad det gäller förfäderna undan för undan. Den som varit i denna by måste säga, att där nedlagts ett verkligt gott arbete beträffande uppodlingen av byn, och när man talar med dessa gamla åbor, får man veta: icke en enda av dessa hade den minsta tanke på att icke i fortsättningen få behålla sitt lilla hemman, och att icke i fortsättningen dessa små hemman som förut skulle få gå i arv till deras barn. Men skogsbolagens framfart i Norrbotten har föresatt sig något annat. Hela denna by håller man på att fullkomligt ödelägga. Det stora skogsbolag, som jag är övertygad om man känner till här i kammaren, som härjar med sådan framfart i Norrbottens skogar, detta stora bolag är det, som utför ödelägningsarbetet, och de flesta av dessa åbor hava numera vräkning på sig, en hel del hava redan fallit under fattigvården i Jockmocks socken.

Man påpekade även här i dag, jag tror det var herr Lindman, kolonisationsverksamheten, den man förordade och där man glädde sig åt att regeringen hade vidtagit eller skulle komma att vidtaga en del åtgärder. Ja, hur är det för närvarande med kolonisationsverksamheten i Norrbotten? Hur hanterar man dessa kolonister, dessa proletärer kan man säga, som försöka att på dessa kolonat få upp en odlad torva för att på densamma få någon inkomst? Huvudvillkoret för kolonisterna i Norrbotten och Norrland är, att kolonisterna under den tid de hava detta uppodlingsarbete eller åtminstone under den tid, då de icke kunna vänta sig någon vinst eller inkomst av sina kolonat, beredas något arbete, att man ser till, att de få arbete med draglig inkomst, så att de sedan på sin fritid kunna nedlägga det nödvändiga uppodlingsarbetet på kolonaten. Men det är en sak som man icke ömmar för, när det gäller kolonatverksamheten i Norrbotten. Jag är övertygad om att en hel del av kammarens ledamöter hava följt särskilt domänverket och skogsstatens tjänstemän i deras framfart emot kolonisterna. Det är alldeles riktigt, som det påpekades av en del talare från högerhåll här, att det har varit en hel del strider mellan kolonisterna och domänverkens och skogsstatens tjänstemän i övre Norrland. Men, mina herrar, undersök förhållandena, skola ni finna, att här ha vidtagits sådana hänsynslösa åtgärder emot kolonisterna, att de varit tvungna att från sin sida något litet sätta sig emot dessa tendenser. Man har exempel bland kolonisterna här, huru man på grund av det nödställda läge, vari dessa befinna sig, använt dem, kan man säga, som rena strejkbrytare eller som objekt för att pressa ned lönerna för skogs- och flottningsarbetarna. Det betalas i allmänhet löner till kolonisterna, som ligga betydligt under de nödhjälpslöner, som arbetslöshetskommissionen betalar, när det gäller nödhjälpsarbeten.

Det är detta man måste undersöka. Det är en sådan synpunkt, som man ovillkorligen måste lägga på frågan, när man så starkt går emot de revolutionära arbetarmetoderna och den revolutionära kampen i landet. När dessa kamrater icke se någon utväg att klara sig, de se sina barn svälta, de se med andra ord sina familjer icke kunna få det nödvändiga för livets uppehälle, då förstår man, att det är icke så synnerligen gott för dessa grupper, så mycket mera som

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

man under årens lopp, vid alla försök som gjorts med framställningar om och vädjanden till vederbörande myndigheter och med tiggerier till vederbörande myndigheter i olika former, icke på något sätt blivit hjälpt, utan man ser allt framgent, att striden emot arbetarklassen urartat till att bliva i stället mera hänsynslös, än vad den varit förut. Då må man säga, att det icke är mer än rätt, att dessa arbetare taga lärdomar av dessa åtgärder, taga lärdomar under tider- nas lopp, så att man då i stället kanske använder litet av de metoder, som använts från arbetsgivarhåll eller från kapitalisthåll i kampen mot arbetarklassen. Det är detta som sagt som är huvudanledningen till att vi anse det vara nödvändigt att ändra på den politik, som här förts under årens lopp, då man ser, att man på den vägen icke kan vinna något. Så är det enligt mitt förmenande, och jag är övertygad om att min uppfattning delas av samtliga revolutionära arbetare. Atminstone borde man kunna fordra av de socialdemokratiska ledamöterna i kammaren, att de undersökte dessa förhållanden litet, särskilt när det gäller kampen här emot Norrbottens arbetare och de arbetslösa. Jag är övertygad om att ni ovillkorligen då skola ge oss rätt i, att den politik, som ni socialdemokra- ter hava fört under årens lopp, icke är tillfyllest för arbetarklassen, utan att den måste läggas om. Den måste ovillkorligen läggas dithän, så att man kan säga, att det är slut med vädjandets tid, det är slut med tiggandets tid, andra åtgär- der fordras, därest icke som sagt arbetarklassen fullkomligt skall gå under.

Det är detta som gör, att jag vill ge herr Pehrsson fullkomligt rätt i att det går icke att enbart med löje kväva kommunisterna och kväva det kommunistiska arbetet bland Sveriges arbetarklass. Vi hava den uppfattningen, och jag tror man snart nog skall få belägg för att denna revolutionära väg över huvud taget är den enda rätta och den enda som man kan säga kan tillkämpa arbetarna något i fråga om fördelar. Man bör ju säga, att tiderna hava lärt den svenska arbetar- klassen något, och tiderna ge belägg för att den revolutionära rörelsen för när- varande är den enda, som har utsikter att kunna tillkämpa arbetarklassen en fri- görelse i detta land.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag vill ogärna taga till orda i kammaren under denna sena timme och då debatten har pågått så länge, men jag märker, att jag icke bör underlåta att här säga ett par ord.

Jag kommer icke att bemöta den siste ärade talaren och hans resonemang om den revolutionära politikens fördelar framför all annan politik, utan jag har begärt ordet i vad det rör det departement, som jag för närvarande förestår. Det nämndes av den siste ärade talaren, att han varit ledamot eller deltagare i en deputation, som besökt mig till förmån för en del arbetslösa banarbetare i Luleå- trakten. Talaren anmärkte därvid på att denna framställning rörande veder- börande banarbetare där uppe remitterats till arbetslöshetskommissionen. Den remitterades, herr Samuelsson, icke endast till arbetslöshetskommissionen, utan den remitterades först till järnvägsstyrelsen, den myndighet som dessa arbetare tidigare sorterat under och som givetvis närmast borde hava reda på huru många som voro arbetslösa och huru det var ställt för övrigt. Jag kan nämna, att ytter- ligare en framställning har kommit från annat håll av liknande beskaffenhet, och ingen av dessa framställningar har ännu slutligen prövats icke ens inom de- partementet, och ännu mindre har regeringen fattat något beslut. Beträffande denna sak skulle jag ytterligare vilja nämna, att jag försökt att införskaffa upplysningar om i vilken utsträckning banarbetare för närvarande äro arbetslösa och om den arbetslösheten nu är av större omfattning än vad den har varit under tidigare vintrar. Det är ju alltid så, att en del av säsongarbetarna, och till dem höra ju i stor utsträckning banarbetarna, alltid bliva arbetslösa under höst och vinter. Dessa uppgifter har jag emellertid ännu icke fått in, men jag kan ju för-

säkra herr Samuelsson och andra som äro intresserade av denna fråga, att vad på mig ankommer skall jag söka att göra det bästa möjliga för att bispringa även dessa arbetslösa banarbetare.

Sedan skall jag be att få säga ett par ord med anledning av den vädjan, som talaren på göteborgsbänken ställde till mig i egenskap av chef för kommunikationsdepartementet. Han såväl som herr Lindman och någon talare mera under förmiddagen och nu i eftermiddag har betonat kraftigt, att näringarna böra stödjas och hjälpas, och både herr Lindman och herr Lithander hava framhål- lit, att ett av sätten att hjälpa näringarna vore ju att sänka godstaxorna. Ja, kammaren torde hava sig bekant, att den frågan har ventilerats åtskilligt och inte minst i tidningspressen, och jag kan försäkra kammaren, att den har också grundligt undersökts och prövats inom järnvägsstyrelsen, som strax före jul, den 22 december, inkom till departementet med sitt utlåtande angående den utredning, som min företrädare i ämbetet hade anbefallt järnvägsstyrelsen att göra med direktiv i huvudsak att se till, huruvida det var möjligt, icke att sänka godstaxorna över huvud, utan om det var möjligt ur finansiell synpunkt att företrädesvis sänka persontaxorna. Denna departementschefens skrivelse till järnvägsstyrelsen gav som bekant anledning till åtskilliga andra framställningar, dels ifrån industriförbundet och dels också från en del av handelskamrarna inom landet. Såväl industriförbundet som handelskamrarna påyrkade med anledning av denna skrivelse från statsrådet Lübeck, att om någon sänkning kunde företagas, så borde den icke först inriktas på persontaxorna, utan främst på godstaxorna. Nu har järnvägsstyrelsen som sagt inkommit till departementet med sitt yttrande över såväl statsrådets framställning som ock över de inkomna framställningarna från industriförbundet och handelskamrarna. Detta yttrande från järnvägsstyrelsen torde måhända kammarens ledamöter känna till, då det varit rätt så utförligt refererat i tidningarna. Jag bör dock här erinra om, att järnvägsstyrelsen beträffande industriförbundets och handelskamrarnas framställningar hemställer, att Kungl. Maj:t måtte lämna dessa framställningar utan åtgärd och detta huvudsakligast på den grund att järnvägsstyrelsen — jag skall icke utveckla hela järnvägsstyrelsens yttrande utan skall försöka fatta mig kort med hänsyn till den långt framskridna tiden — anser, att det icke är möjligt för närvarande att ge sig in på någon allmän sänkning av godstaxorna. Ty detta skulle komma att inverka på och förrycka den stora utredning rörande taxorna, som pågår och som bedrives med all kraft inom järnvägsstyrelsen på grundval av järnvägstaxekommitténs digra betänkanden. Järnvägsstyrelsen utgår ifrån den grundsatsen, som jag för min del icke kan se annat än vara riktig, nämligen att man nu icke bör företaga några sådana sänkningar i godstaxan, som sedermera kunde, då den stora utredningen blivit klar, visa sig vara för stora med påföljd att taxorna då åter måste höjas. Det är ju alltid svårare att höja än att sänka en avgift, det må vara på vilket område som helst, och det gäller icke minst statens järnvägars taxor. Detta var huvudskälet, men detta avstyrkande synes ingalunda innebära, att det icke skulle vara möjligt att framdeles provisoriskt sänka vissa tariffer i godstaxan till exempel, en del sådana som nu ligga ganska högt. Men jag vill i detta sammanhang också nämna om, att vissa tariffer för det tyngre godset, som hava den största betydelsen för industrien och näringarna, äro redan på vissa håll så låga, att det icke gärna går att sänka dem längre. Sänkas dessa tariffer mera, anser järnvägsstyrelsen, att man kommer till den punkt där en ökad trafik medför ökade förluster, och detta kan man väl icke gärna ge sig in på.

Vidare vill jag i detta sammanhang framhålla, att jag delar fullt den föregående regeringens uppfattning beträffande statens affärsdrivande verk, den uppfattning nämligen, som kommit till uttryck i den skrivelse, vilken min företrädare såsom chef för kommunikationsdepartementet avlät till järnvägssty-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

relsen, och som går ut på, att statens affärsdrivande verk böra förränta det i dem nedlagda kapitalet, såvitt som detta är möjligt. Den principen anser jag vara riktig.

Beträffande persontaxan förhåller det sig så, att järnvägsstyrelsen föreslagit vissa procentuella sänkningar i fråga om enkla och tur- och returbiljetter, sopsbilsbiljetter o. s. v., för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna att en sänkning bör genomföras trots de finansiella riskerna. Järnvägsstyrelsen anser nämligen, att om dessa sänkningar företagas, komma de, under förutsättning av samma trafik, att medföra en inkomstminskning på cirka tio miljoner kr. per år. Emellertid anser styrelsen, på grund av tidigare erfarenheter, att det skulle finnas utsikter till en kompensation i form av ökad persontrafik. En sådan ökning kan dock icke inträda omedelbart, men man räknar med, att, om det förslag i fråga om persontaxan, som järnvägsstyrelsen framlagt, skulle genomföras nu, inkomstminskningen för innevarande år skulle komma att stanna vid omkring fyra och en halv miljoner kronor.

Detta är ungefär vad järnvägsstyrelsens yttrande innebär. Detta yttrande ligger nu under Kungl. Maj:ts prövning. För min del vill jag betona, att jag tidigare livligt hoppats, att det skulle bli möjligt att sänka icke blott persontaxan utan jämväl vissa godstariffer till lättnad för industrien och näringarna i övrigt, då jag mycket väl vet, att en hel del industrier — framför allt järnindustrien — i detta land för närvarande leva under bekymmersamma förhållanden. Men när jag nu sett på finanserna i stort, resonerat med finansministern samt fått del av de senaste inkomstuppgifterna, så måste jag — utan att i dag vilja giva något bestämt besked, hurudant resultatet kan bli av den utredning och prövning, som för närvarande pågår rörande dessa taxor — dock säga, att på grund av de finansiella förhållandena synes det icke förefinnas synnerligen stora utsikter till att någon större och i varje fall icke till att någon generell sänkning av vare sig person- eller godstaxorna nu skall kunna äga rum.

En sak, som ytterligare bidragit till denna min uppfattning, är, att siffrorna för godstrafiken under de senaste veckorna visa hän på, att denna trafik har minskats undan för undan. Skulle minskningen komma att fortfara även under fortsättningen av detta år, skulle det bli ännu sämre möjligheter att förränta det kapital, som är nedlagt i våra järnvägar. Den årliga räntan på detta kapital belöper sig för närvarande till icke mindre än 32 miljoner kr. Järnvägsstyrelsen förklarar också, att om taxesänkningar nu vidtagas, så kan man icke vänta, att lånekapitalet skall bli förräntat.

När man nu från åtskilliga håll så starkt yrkar på, att taxorna skola sänkas, vill jag fästa uppmärksamheten på, att detta resonemang är något egendomligt, då man samtidigt från samma håll gör gällande, att skatten till staten också bör nedsättas. Sålunda förklarade herr Lindman och efter honom också herr Lithander, att skatteprocenten åtminstone borde kunna sänkas från 175 till 165. Detta skulle innebära en minskning av inkomsterna med omkring åtta miljoner kr. Sedan yrkar man — visserligen icke särskilt starkt i kammaren men däremot i pressen — att taxorna vid järnvägarna skola sänkas, vilket säkerligen skulle minska inkomsterna med ytterligare en tio miljoner kr. Vad bleve det i sådant fall av principen om förräntning av det i järnvägarna nedlagda kapitalet?

För övrigt tycker jag för min del, att när man ställer krav på statens järnvägar beträffande taxorna, så borde man också tänka något på de enskilda järnvägarna. Enligt siffror, som jag haft tillfälle att taga del av, hava de enskilda järnvägarna godstaxor — det är ju i fråga om dessa taxor, som man för närvarande mest påyrkar sänkning — vilka i regel ligga högre än statens järnvägars. När nu järnvägsstyrelsen gjort sin undersökning beträffande dessa taxor, har det visat sig, att de enskilda järnvägarnas styrelser förklarat sig icke kunna

gå med på någon genomgående sänkning av taxorna. Visserligen hava en del gått med på vissa jämkningar, men en generell sänkning synes icke vara möjlig. Särskilt beträffande samtrafiktaxan förklara åtskilliga av de enskilda järnvägarnas styrelser, att dessa järnvägar icke kunna bära en sänkning av samtrafiktaxan.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Så ligger saken till, och då förstå nog kammarens ledamöter, att det för närvarande icke finnes så stora möjligheter att sänka vare sig person- eller godstaxan i någon större omfattning. Det är detta, som jag velat meddela de herrar, som här varit inne på taxepolitiken.

Vidare måste jag vända mig till den ärade talaren på göteborgsbänken, som, om jag fattade honom rätt, till mig gjorde en hemställan, att järnvägsrådet måtte höras i denna fråga, eller, om det också inte hördes nu, att det i varje fall måtte få lov att leva. Ja, herr Lithander, för min del har jag inte haft några tankar på att avliva järnvägsrådet, men huruvida det kommer att höras i denna sak, är tämligen tvivelaktigt. Ty när ärendet ligger så, som jag här sökt klargöra för kammaren, är det fråga, om det är någon mening i att sätta i gång hela denna apparat och kalla samman järnvägsrådets medlemmar, som äro bosatta i olika delar av landet, då ju järnvägsrådet väl ändå icke lärer kunna skaffa några penningar. Det tror jag nämligen icke, att järnvägsrådet kan göra, och då kan det vara ganska tvivelaktigt, om det är skäl att höra det. Hade det varit så, att här funnits möjlighet att genomföra en taxesänkning av större omfattning, hade det tvivelsutan varit lämpligt att höra järnvägsrådet; men nu tror jag för min del icke, att det skulle vara till något gagn för saken, om järnvägsrådet inkallades för att höras angående de eventuella små jämkningar, som det kan bliva fråga om. Vad man nu undersöker, är just, huruvida det är möjligt att komma fram till några sådana smärre jämkningar.

Slutligen riktade herr Lithander också en vädjan till mig att icke gå med på en framställning, som järnvägsstyrelsen gjort i fråga om vissa säkerhetsanordningar. Det är riktigt, att styrelsen har inkommit till Kungl. Maj:t med en framställning i syfte att få fördela kostnaderna för dessa säkerhetsanordningar på tre år, detta enär järnvägsstyrelsen anser beloppet så stort, att en sådan fördelning bör äga rum. Denna framställning har ännu icke prövats; och jag kan i dag icke yttra mig över, huruvida den kan antagas komma att i större eller mindre mån tillmötesgås.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre. Det har kanske redan blivit något längre än jag från början avsett, men då man så mycket, framför allt i pressen, diskuterat om dessa taxor, har jag velat nämna något om dem här i kammaren.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindman: Herr förste vice talman! Jag har begärt ordet för att göra några repliker, och när vi nu kommit så här långt fram på natten, skall jag söka göra det ganska kort. Jag skall i varje fall icke alls gå in på frågorna så långt, grundligt och vidlyftigt, som man gjort från statsrådsbänken. Jag tänker, att det är kanske lika så bra, att denna proposition nu remitteras och att vederbörande utskott få börja sitt arbete med det som nu blivit sagt.

Jag måtte hava varit mycket beskedlig i mitt första anförande, att döma utav det yttrande, som finansministern hade en liten stund därefter; men det är på det sättet, att när högern är i opposition, så är den alltid mycket beskedlig. Emellertid kan jag inte underlåta att säga några ord om det där, som jag talade om i början, nämligen om motsättningen eller kanske rättare bristen på överensstämmelse mellan det socialdemokratiska programmet och

Vid remiss av statsverkspropositionen. (Forts.)

vad som sedermera inträffat, nämligen därigenom att ministären kommit i sin nuvarande ställning. Jag hörde visserligen, att finansministern sade, att den förbehölle sig själv att bestämma, när den ville komma med sina olika förslag, och jag hörde också socialministern yttra, att det vore rentav naivt att säga, att man skulle komma och tala om program, som skulle gälla i fyra år. Ja, naturligtvis kan man säga på det sättet. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det var inte någon anmärkning på någon försummelse, som herrarna skulle ha begått, utan det var mera, som man har rätt att tala i en remissdebatt, när oppositionen skall kritisera regeringen, nämligen ett uttryck för en viss förundran över att det förhöll sig på det sättet. Det var, som sagt, en undran över detta, och denna undran står delvis kvar, det kan jag inte förneka. När t. ex. herrarna i fjol som riksdagsmän motionerade om den industriella demokratien, då det för eder var svårare att genomföra den än det skulle vara nu i detta ögonblick, varför gjorde ni det då? Var det då bara en ren demonstration? Kan man inte komma med det i år, så borde man inte heller ha kommit med det i fjol, så synes det mig.

Herr Löfgren på stockholmsbanken tolkade utblevandets av socialiseringen, som han var inne på, såsom ett uttryck för en sinnesändring. Ja, tänk, mina herrar borgerliga, om det vore så lyckligt och väl, att herr Löfgren hade rätt, då vore både vi och landet att gratulera till en sådan sak; men om det vore så, så skulle det varit önskvärt, om också regeringen sagt ifrån, att den ändrat sinne lag. Det kan den antagligen inte göra, ty jag tror inte, att det föreligger någon sådan sinnesändring, en sak som jag f. ö. har fått bestyrkt av ordföranden i det socialdemokratiska partiet här i kammaren herr Eriksson i Grängesberg, som säger, att det är visst inte glömt, det är bara uppskjutet av omständigheterna, men det skall nog komma sedermera som ett brev på posten.

Ja, detta om detta. Jag ber vidare att få giva en liten replik till herr förste vice talmannen. Han började, om jag hörde honom rätt, sitt anförande så, att om hans syn varit lika dålig i år som i fjol och om han stuttit på sin gamla plats där borta i bänken, så hade han riktigt trott, att det varit kommunisternas ledare, som talat, när jag hade ordet. Jag tror, att det var så han uttryckte det. Ja, mina herrar, jag vill uppriktigt lyckönska herr förste vice talmannen till att hans syn blivit förbättrad, och jag skulle sedermera också vilja uttala min förhoppning, att även hans politiska syn blivit förbättrad, alldeles särskilt beträffande maskinförsvaret. Men jag förstår honom inte riktigt, när han betraktar mig som kommunist. Tänk, om jag vore det, var skulle det då bliva plats för honom? Han brukar ju alltid stå till vänster om mig ett långt stycke. Jag är ju hans riktrote till höger. Det vore beklagligt, ty då kunde han ju inte finnas här längre.

Sedan skulle jag vilja — men det hör väl kanske inte till remissdebatten — gå in på det, som herr Månsson i Hagström var inne på. Jag skall dock spara det till en annan gång. Det var emellertid så pass intressant att höra vad han sade, inte därför, att det var absolut sammanhang mellan alltihop, utan därför, att det visade en viss sinnesändring hos honom i jämförelse med gångna tider. Ja, jag upptäckte till och med, att han åtminstone två gånger trampade samma gamla vägar, som jag själv trampat i tjugufem år.

Låt oss emellertid inte vidare betunga kammarens förut långa protokoll med detta. Jag skall inte heller bry mig något vidare om att ytterligare tala om finansplanen. Det är redan sagt så mycket om den, att ett ytterligare ordande om alla dessa långa rader av siffror o. s. v. inte torde vara till någon direkt nytta nu i debatten. Herr Beskow har ju mer än vad jag gjort utvecklat synpunkter på denna fråga, vilka även jag omfattar, så att det kanske får vara nog med den saken för i dag.

Vad jag däremot måste uttala mig något om, det är de erinringar, som gjorts med anledning av mitt uttalande beträffande Genèveprotokollet. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet förklarade i sitt första anförande, att Genèveprotokollet fanns inte i fjol, när de socialdemokratiska motionerna i försvarsfrågan och överhuvud taget försvarslagen gjordes upp. Det kunde således då icke inverka på den socialdemokratiska uppfattningen om försvaret. Blevde det nu intet av med Genèveprotokollet, så komme detta följaktligen icke heller att inverka något på försvarsfrågans ställning nu; och följaktligen, menade han, kunde regeringen nu gå fram i försvarsfrågan oberoende av detta Genèveprotokoll.

Men *om* det blir något av med protokollet i fråga, hur går det då? Inverkar icke heller det enligt finansministerns mening på lösningen av vår försvarsfråga?

Jag skall för att göra sammanhanget klarare be att få säga några ord med anledning av herr Löfgrens yttrande. Enligt herr Löfgrens mening är det omöjligt att grunda en lösning av försvarsfrågan på den uppfattning man nu kan göra sig om Genèveprotokollets framtid. Men icke förty sade herr Löfgren något senare i sitt anförande, att försvarsfrågan borde lösas uteslutande med hänsyn till vårt utrikespolitiska läge. Enligt detta sista yttrande skulle väl försvarsfrågan i varje fall ha något att göra med Genèveprotokollet. Det ligger en motsägelse i herr Löfgrens båda uttalanden, ty Genèveprotokollet är väl i alla fall för oss här i landet en utrikespolitisk fråga och en sådan av mycket stor betydelse. Det är ju alldeles särskilt vänstern, som anser, att utrikespolitiken skall sammanhänga med Nationernas förbunds politik. Emellertid återkommer jag här till den tråd jag nyss lämnade, nämligen herr finansministerns yttrande. Genèveprotokollet är, som han säger, någonting som kommit till efter förra riksdagen. Men det är också på samma gång ett nytt faktum, som vi måste fästa avseende vid. Vare sig Genèveprotokollet blir antaget i sin oförändrade form eller i något förändrad gestalt, så är det ett uppslag, som vi ingalunda kunna förbise. Och det är, efter vad hans excellens ministern för utrikes ärendena nämnde för en liten stund sedan, icke omöjligt, att även England kan rucka något på sin uppfattning i detta fall, vilket skulle leda till en förnyad behandling av Genèveprotokollet kanske redan innevarande höst — i oförändrad form sannolikt icke, men möjligen i mer eller mindre förändrad form. Skulle vi lösa försvarsfrågan och utgå ifrån, att det icke blir någonting av med Genèveprotokollet, bortser man enligt min uppfattning från de faktiska förhållandena, och det är detta, som jag menar, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gjorde i sitt yttrande. Vare sig förslaget kommer tillbaka i den ena eller andra formen, *kan det* leda till att nya försvarsanstalter kunna bli erforderliga för oss. Denna möjlighet förbisågs icke av herr Löfgren, utan han tvärtom underströk den med det tillägget visserligen, att det naturligtvis även kunde hända, att man vore i stånd att göra en minskning av försvaret. Man måste sålunda ha den bestämda uppfattningen, att det icke blir något av med Genèveprotokollet, för att kunna säga, vad jag nyss nämnde, att herr finansministern yttrade. Då man nu icke vet den saken, synes det som sagt orimligt att nu i förväg gå till en nedrustning, som det sedan kanske icke är så lätt att få reparerad.

Vänstern och vänsterpartierna missförstå högerens ställning till fredsarbetet. Vi äro lika stora fredsvänner som herrarna på vänstersidan, men vi vilja gärna i vårt handlande bygga på realiteter, icke bara på förhoppningar och önskningar. Det är icke rätt att säga, att vi icke intressera oss för Nationernas förbund och att vi, som herr Löfgren uttryckte det, t. o. m. »sabotera» fredsarbetet. En högerman har ju deltagit i arbetet i Genève under alla åren utom det sista, och jag tror mig kunna säga, att han med intresse tagit del i detta arbete. Alltsam-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mans är en vantolkning; man söker slå fast som något en gång för alla giltigt, att högermännen icke äro fredsvänner och att högern icke har intresse för Nationernas förbund. Detta kommer man fram med varenda gång vi från vår sida göra en anmärkning mot förbundet — genast anses vi vara emot allting. Högern vill naturligtvis i detta fall förbehålla sig rätt till kritik även av Nationernas förbunds göranden och låtanden. Vi se kritiskt på vissa ting i detta fall, alldeles som man gör i Förenta staterna, vilket lands omdöme väl kan tillmätas någon betydelse. Vad Genèveprotokollet beträffar har det också visat sig, att även andra stater haft en sådan kritisk syn, i all synnerhet sedan den första berusningen gått över, den där hänförelsen, som rådde under själva besöket i Genève. Om man icke hade haft denna kritiska syn på ting, skulle ju protokollet i detta ögonblick ha varit både underskrivet och ratificerat. Men nu veta vi, huru saken ligger till, att förslaget med all sannolikhet icke antages, sådant som det ser ut för närvarande. Jag menar, att den kritik, som vi utöva, delas av många andra, och det är just den som är anledningen till den nuvarande ställningen. Vi på högernsida ha ifrågasatt, om icke de medel, som vänstern tror sig ha i protokollet för fredens tryggande, i stället för att bereda ökad säkerhet för vårt land snarare skulle komma att medföra ökade risker att komma in i förvecklingar. Vi hörde nyss av hans excellens ministern för utrikes ärendena, att i ett visst avseende, nämligen beträffande de militära sanktionerna, går protokollet längre än vad själva paktens gör, vilket vi för resten visste. Skulle vi därför icke kunna vara överens om att se saken sådan den verkliga är, komma överens om, att därför att man icke varje gång skriver under vad förbundsförsamlingen vill, behöver man icke bli misstänkt för att vilja sabotera fredsarbetet.

Under herr Lindmans anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Engberg: Herr talman! Den som vid denna remissdebatts slut söker bilda sig en uppfattning om debattens väsentliga behållning, skulle enligt min mening ha skäl att formulera sina intryck på det sättet, att det visat sig för andra kammarens vidkommande, att den kritik, som riktats mot den sittande regeringen, icke bara gått i trötthetens tecken, om jag så får uttrycka mig, utan att den i allt väsentligt inneburit erkännanden, punkt efter punkt, åt regeringens goda föresatser och goda vilja. Det har sagts under debattens gång under hand, att detta är den stillsamaste remissdebatt vi upplevat på länge, och jag tror, att omdömet är riktigt. Detta sammanhänger väl kanske också icke blott med den omständigheten, att det icke finns så mycket att anmärka på i den framlagda statsverkspropositionen. Det sammanhänger, skulle jag tro, med en allmän känsla inom kammaren därav, att det politiska program, som den sittande regeringen ställt för sin verksamhet, i sin begränsning och anpassning ungefär motsvarar vad situationen kräver, och att den majoritet, som framgick ur de sista valen till denna kammare i allt väsentligt står stödjande och gillande bakom de synpunkter, som regeringen gjort till sina. Ty trots den senaste ärade talarens försök att med anknytning till Genèveprotokollet än en gång »gå med häven», om jag så får uttrycka mig, till förmån för uppskov med försvarsfrågans lösning, så lär väl ändå frågan ligga till på det sättet, att kammarens majoritet befinner sig i klar överensstämmelse med majoriteten ute i landet, när den kräver, att nu måste det ske en uppgörelse med det verk, som skapades år 1914. Det må vara högerpartiets egen sak, om det vill medverka till en sådan uppgörelse. Det har hittills varit på det sättet, att alla s. k. lösningar av försvarsfrågan fått sin prägel av högerpartiets vilja. Det har alltid varit högerpartiet, som stått med segerns palmer i händerna, när Sveriges försvarsfråga avgjorts i denna riksdag. Det tecknar sig nu till en situation, där

högerpartiet ställer sig självt utanför och icke vill vara med om en lösning. Då uppkommer för oss alla, som ha en annan mening i denna kammare — och icke bara i denna kammare utan ute i landet — den frågan: vad är högerens program vid årets riksdag i försvarsfrågan?

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Vid förra riksdagen inleddes från högerens regering en nedgörande kritik mot provisoriet. Den dåvarande försvarsministern levererade en rad av förintande argument mot provisoriet. Han förklarade, att det var orimligt, att detta provisorium skulle bestå, och att vi *måste* komma ifrån detsamma. Vi sågo emellertid, att sedan endast några månader gått och den dåvarande regeringen kommit ut i valrörelsen, den stycke efter stycke gled bort från sin ståndpunkt och fram på höstsidan kom fram till att vädja till övriga partier om en samverkan i syfte att *bevara* det provisorium, som förut betecknats som orimligt. Vad är herr Lindmans program vid årets riksdag i försvarsfrågan? Är det bara att hålla på det av hans egen gamla regering såsom orimligt stämplade provisoriet eller är det att söka i någon mån medverka till att komma ifrån detsamma? Tyvärr har man det intrycket, att högern är fast besluten att spela en rent negativ roll och ställa sig utanför en lösning. Det blir därför enligt sakens natur en angelägenhet för vänsterpartierna att skrida till en uppgörelse, och för min del är jag övertygad om att jag tolkar en ganska utbredd mening inom det läger, jag har den äran att representera, om jag uttalar en förhoppning om, att *denna riksdag icke må åtskiljas förrän »vänsterlösningen» är förd i hamn.*

Herr Lindman försökte, som jag redan sagt, med en anknytning till Genèveprotokollet att agitera för, att vi böra besluta ett uppskov i försvarsfrågan. Jag får dock säga, att de synpunkter, han förde i fält, voro föga övertygande. Redan de djupa brösttoner han anslog, när han betygade högerpartiets intresse för Nationernas förbund, verkade i icke ringa mån falska. Högerpartiet stod redan från första stund på motståndslinjen mot själva förbundstanken. Vi ha kvar ännu den famösa reservation, i vilken herr Lindman och herr Trygger nedlade sin bestämda gensaga mot, att Sverige överhuvud taget skulle biträda Nationernas förbund. I den mån högerens press speglar uppfattningen inom högerlägret, måste väl också varje människa säga sig, att det vore förunderligt, om det ständiga, aldrig vilande fälttåg, som där föres mot Nationernas förbund, skulle vara ett vittnesbörd om något positivt intresse för förbundstanken från den kanten. Nej tyvärr ligger det så till, att högerpartiet ställer sig icke bara i försvarsfrågan utan också i frågan om Nationernas förbund fullständigt på en negativ linje och har ingenting att ge. Men vad är då, herr Lindman, alternativet? Valet står icke mellan *detta* Nationernas förbund och ett *annat* Nationernas förbund, som till äventyrs vore bättre, utan valet står mellan detta Nationernas förbund och den utmärkta ordning, som framfödde världskriget. Och vad Genèveprotokollet beträffar, så lär man väl ändå icke komma ifrån, att faller Genèveprotokollet, så glida vi tillbaka till de gamla allianssystemen, och skådespelet med kapprustande stater skall därmed upprepas. Det är lätt att stå med två tomma händer och utöva kritik mot det djärva försök, som gjordes i Genève, men det vore i alla fall en mycket mera hedrande uppgift för högern, om den någonsin ville framkomma med positiva motförslag, anvisa vägar, på vilka folken skulle gå för att verkligen säkerställa och uppbygga en internationell rättsordning. Det kan icke hjälpas, att här mötas två betraktelsesätt, som icke kunna försonas. Jag är därför av den uppfattningen, att vänsterlösningen av försvarsfrågan är i grunden icke bara en teknisk, en kvantitativ fråga, utan där bakom gömmer sig ett från de andras artskilt sätt att se på och bedöma fredsproblemet i det hela. Jag måste för min del beklaga — det säger jag rent ut — att en sådan fråga som försvarsfrågan icke kan lösas i den nationella endræktens tecken, men med hela den anda, med hela den för-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

krigs- och krigssyn, som högern alltjämt är besjälad av, är det fullständigt uteslutet, att vänster och höger i sin djupaste åskådning skulle kunna mötas i dessa stycken.

Emellertid har det också kring dagens remissdebatt blivit klart, att det ändå icke var uteslutande ett skämt, då kammarens högt ärade förste vice talman förklarade, att han var nära att göra ett misstag med avseende på den man, som först förde högerns talan i debatten. Det har sagts många gånger, att ytterligheterna beröra varandra, och när jag lyssnade till herr Spångbergs domedagspredikan över Nationernas förbund, fann jag, att han i stort sett med mycken skicklighet fogat samman alla de argument, som högerpressen dag ut och dag in levererar mot förbundet. Samverkan tycks alltså faktiskt och praktiskt vara etablerad, åtminstone på denna linje, och det är verkligen fråga om, huruvida icke bakom den kommunistiska aktionen ligger i stort sett samma mentalitet, som utmärker högern. För mig är det sanneligen icke bara en tillfällighet, att de båda läger, som nu gå till storms mot Nationernas förbund, äro övertygade motståndare till den demokratiska åskådningen och den demokratiska författningen överhuvud taget.

Nu vill jag gentemot herr Spångberg säga, att jag tycker, uppriktigt sagt, att det börjar bli beklämande med dessa ständigt upprepade deklamationer, att allt vad som sker i världen är riktat mot Sovjetryssland som det arma offret för allehanda konspirationer. Jag tänkte för min del, när jag hörde på herr Spångberg på Falstaffs Fakirs berömda vers: »Elefanten skall du skydda; mottag honom i din hydda.» Jag tror, att hela den politik, som våra kommunister föra, är åtskilligt på efterkälken. De tyckas icke ha upptäckt vad världen i övrigt upptäckt, nämligen att den politik, som föres i Ryssland, är ofantligt mycket mera i släkt med högerns hela syn och kynne än med några slags socialistiska och demokratiska uppfattningar. Det är tyvärr på det sättet, att man ifrån våra s. k. hemmakommunister hänger i rockskörtet på en regim, som är djupt arbetarfientlig och som, när den en dag blir grundligt avslöjad med hänsyn till sin ställning till arbetarklassen, skall visa sig hava varit ingenting mer och ingenting mindre än ett jättebedrägeri. Den har haft sin betydelse såsom ett genombrott, men det är icke bara orimligt utan stridande mot all sund känsla, när personer här i landet icke endast avstå från bruket av sitt förstånd — ty det skulle man möjligen kunna förlåta dem — men gå så långt, att de blunda och svälja — liksom när man tager in ricinolja — allehanda påfund och order, som skickas ifrån påvestolen i Moskva, och ibland själva göra pilgrimsfärder dit bort med repet omkring halsen och askan på huvudet och i botgörareskjorta för att få syndernas förlåtelse. Det strider så djupt emot den svenska arbetarklassens sinne och känsla för självständighet att fortsätta någon längre tid med detta kommunistiska gveckel; och jag undrar, om det icke är på det sättet, att den revolution, som en gång utspelades vid Luntmakaregatan här i Stockholm, blir den enda revolution, som skall komma att inregistreras i den svenska kommunismens historia.

Men, herr talman, det hölls här i kammaren ett par anföranden, som i min erinran förde fram en bild från år 330 före Kristi födelse. Det var den gången en tävlan i vältalighet mellan Aischines och Demosthenes, och Demosthenes hemförde definitivt segern över Aischines genom sitt i hävderna berömda tal »Om kransen». Det tycks vara en tillfällighet, som har något av ödets ironi över sig, att dagens Demosthenes inom högerpartiet har definitivt hemfört segern över Pehrsson-Aischines genom *sitt* tal om kransen. Jag vill icke tillåta mig, herr talman, att gå in närmare på hela denna historia, men jag kan nämna, att en vecka före jul eller vad det kunde vara sutto vi några partivänner tillsammans, och någon uttalade då sin undran, om kranshistorien

skulle komma att figurera i remissdebatten. Ja, det var just ingen, som trodde på möjligheten, men slutligen sade någon: det finns bara en, som man skulle kunna tilltro något sådant. Vem är det då? Jo, *professor Claes Lindskog!* Tyvärr har det visat sig, att den spådomen slagit in till punkt och pricka. Liksom herr Lindskog en gång i världen genom sin interpellation till dåvarande statsministern angående vad som passerat inom lyckta dörrar i Nationernas förbunds råd hemförde en herostratisk ryktbarhet som interpellant, tyckes han nu, när han här gått in för att i vårt århundrade, oroad av Demosthenes segrar, göra även han ett stort kranstal, trampa sina egna gamla vägar med oförfärat mod.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vad herr Pehrsson beträffar, så vill jag bara uttala en liten stilla förvåning över, att samtidigt med att han härjar vädeliga mot försöken att utbreda dessa brottsliga artiklar, så levererade han själv de brottsliga uttalandena till kammarens protokoll och bidrager alltså mycket energiskt att sprida dem.

Emellertid har här under dagens lopp hållits ett anförande, som, så vitt jag förstår, är det, som höjt sig över alla de andra, och det, kring vilket uppmärksamheten förnämligast koncentrerade sig. Det var det anförande, som hölls av det liberala partiets ärade ledare, herr Löfgren på stockholmsbänken. Jag tror för min del, att man från vårt håll är herr Löfgren i hög grad tacksam för den läggning, som han gav åt sitt anförande, och för det sätt, varpå han särskilt förde in, med hela sin stora erfarenhet och kunskap på området, fredsproblemet i samband med Genèveprotokollet. Emellertid fann sig herr Löfgren — vilket jag för min del finner fullt rimligt och naturligt — i inledningen till sitt anförande föranlåten att rikta några kritiska anmärkningar mot det socialdemokratiska partiets allmänna politik. Han gjorde det i den formen, att han talade om en inträdd sinnesförändring och om den ideala enkelhet, som enligt hans fullkomligt riktiga mening präglade trontalet. Han uttalade förmodan, att här förelåg uttrycket för någon ny föresats ifrån socialdemokratins sida att slå in på nya vägar. Jag tror för min del, att herr Löfgren i det fallet ser en smula snävt. Den omständigheten, att en socialdemokratisk regering lägger upp ett handlingsprogram av den begränsade karaktär, som nu skett, är ju icke på något som helst sätt ett indicium för att man vill frånträda sin grundåskådning eller ändra den i den ena eller andra riktningen, utan det är ett uttryck för att politik alltid är konsten att räkna med det möjliga. Det är en bekväm uppgift för ett litet parti, som alltid kan framträda och, när något förnuftigt sker och något bra uträttas, säga så här: »Pax för det där, det är precis vår politik!» Jag har många gånger tänkt, att det vore avundsvårt att tillhöra ett sådant parti, som alltid kan göra uttalanden på att ta åt sig vad helst förträffligt, som uträttas. Socialdemokratin fullföljer här samma princip som alltid, nämligen att söka föra fram så långt möjligt de intressen och synpunkter, som den stora och växande folkrörelse den företräder förfäktar. Den gör det i medvetande om att de höra hemma som ett bestämmande inslag i det allmänna framstegsarbetet och den inramar medvetet sin strävan uti en allmän framstegspolitik; och den säger sig, att även den moderataste framstegspolitik är dock att föredra ur arbetsklassens synpunkt framför en reaktionär. Och när herr Lindman på stockholmsbänken riktade mot oss anklagelsen för att det icke finnes överensstämmelse mellan regeringsprogrammet, sådant det uppdragits i trontalet, och å andra sidan valmanifestet och valpolitiken, skulle jag vilja returnera med en stilla tacksägelse, att det icke blev herr Lindman förunnat att visa vägen, hur en fullkomlig överensstämmelse skall ävägabringas mellan vad man bjuder i valrörelsen och vad man genomför såsom regering. Ty när man erinrar sig, att herr Lindmans valprogram hade krävt 8-timmarsdagens avskaffande, rösträttsstreckens återupp-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

livande och strejkkförbudets införande, tror jag, att vi, för att anföra herr Löfgrens ord i dagens debatt, kunna vara glada över vad vi sluppit äta!

Det kan icke hjälpas, att den allmänna politik, som herr Lindman och hans parti företräder, även inrikespolitiskt är av ett reaktionärt kynne. När den reser sådana krav, som den sålunda gjort i valrörelsen, må vi prisa landet lyckligt, att det har en regering, som förstår, att nationens bästa och allas bästa är tillgodosett på riktigaste sätt, om här hålles vid makt och hålles levande en framstegstankarnas politik, som förstår att undan för undan föra fram de krav, som under utvecklingen stiga upp, mogna och visa sig oemotståndliga. Vi socialdemokrater äro icke så förfärligt doktrinära som herrarna kanske tro. Vi säga, att även på den liberala kanten kommer man en dag inför ett problem, som ingen tänkande medborgare kommer undan. Ni ha, mina herrar, varit med om att ge svenska folket demokratin, ni ha varit med om att göra varje svensk man och kvinna till fullmyndiga medborgare vid valurnorna — och vad är det, som sker på valdagen, då medborgarna gå fram till valurnorna? Jo, då går det fram en rad av suveräna kungar, om uttrycket tillåtes, och den ena är lika mäktig som var och en annan. Men denna rad av medborgare, som på valdagen är suverän politiskt, vad är den ekonomiskt? Jo, i dag arbete, utkomst och bärning för sig och de sina, i morgon arbetslöshet, i morgon jagade bort från arbetsplatsen o. s. v. Det råder därför i varje demokratisk stat en fruktansvärd motsägelse mellan å ena sidan vad medborgaren är politiskt och å den andra vad han är ekonomiskt. Den klyftan, mina herrar, kommer man aldrig ifrån, den kan icke överskyllas och överbyggas med några förskönande talesätt. Har man en gång tagit demokratin såsom plattform för det politiska arbetet, så är det ofrånkomligt, att i mån av den sociala utvecklingen en kris just på denna centrala punkt drives fram; och det är klokt av staterna att sörja för, att utlösningen icke må ske konvulsiviskt och i revolutioner, utan att det må finnas en reformpolitik, som undan för undan matar maskineriet och sörjer för att det stigande missnöjet omsättes i fruktbarande praktiska reformer. Det är den syn vi ha å vår sida, och det gör, att vi med förtröstan se framtiden an, väl vetande att i den mån reflexionen vaknar och arbetar, i samma mån arbetar den oss i händerna. Och när vi slutit upp från vårt partis sida ikring den regeringspolitik, som i korthet skisserats i trontalet, ha vi naturligtvis inte ett ögonblick därmed uppgivit raden av de krav, för vilka vi äro representanter. Men vi ha sett en del av dessa krav såsom förberedande steg, lämpliga att nu tagas. Vår politik är en *anpassningens* politik, om man så vill, men även vi liksom en föregående regim göra anspråk på att kalla denna anpassning 'intelligent anpassning'. Den är en anpassning efter det faktiska politiska läget, men också en anpassning efter vad det svenska samhället med sin nuvarande sociala utvecklingsgrad ungefär är i stånd att med det mellan klasserna rådande maktförhållandet genomföra.

Det är min övertygelse, herr talman, att den politiken är inrikespolitiskt en fredspolitik på lång sikt. Det är lätt att tala om och kräva fred mellan klasserna, men det är svårare kanske att skapa den, och den skapas icke med ett sterilt fasthållande vid vad som är, utan kan skapas endast därigenom, att man sörjer för att alla berättigade reformkrav, som stiga upp från den stora massan, nå sin lösning.

Jag tror, herr talman, att den riksdagsperiod, som nu tar sin början, den börjar i ett gott tecken, därest det visar sig, att majoriteten av vårt parlament är besjälad av den anda att, såsom herr finansministern uttryckte saken, försöka utvinna det mesta möjliga — jag vill tillägga: det mesta möjliga för *framstegets* sak.

Jag tror, att såväl vänsterlösningen av försvarsfrågan som ett fördjupande arbete efter de angivna utrikespolitiska linjerna som ock ett arbete på vissa

inre sociala spörsmåls lösning skall visa landet, skall visa medborgarna, *att det är vänsterns vägar, som nationen måste vandra, och icke högerus.* *Vid remiss av statsverkspropositionen.*

(Forts.)

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Sandler**: Herr talman! Nästa man, som begärt ordet, är herr Olsson i Kullenbergstorp. Det vore oarligt av mig att låta honom komma till orda, innan jag svarat på en fråga, som han riktade till mig, icke som handelsminister utan som ordförande i socialiseringsnämnden.

Herr Olsson i Kullenbergstorp meddelade kammaren, att han hade på sin tid lagt sig i selen för att socialiseringsnämnden skulle få pengar att fortsätta sin verksamhet, och det var ju förståndigt gjort av herr Olsson i Kullenbergstorp. Men nu hade han fattats av bekymmer för resultatet av dessa sina åtgöranden, och han frågade därför socialiseringsnämndens ordförande, huruvida det verkligen kunde vara socialisering, som det förslag avsåg, som var framlagt från socialiseringsnämndens sida till ny organisation av statsbaneförvaltningen. Herr Olsson i Kullenbergstorp hade för sin del lagt vid sidan av varandra Marx' skrifter och socialiseringsnämndens utlåtande, och han kunde icke riktigt fatta sammanhanget. Ja, nu vill jag säga, att varken Marx eller socialiseringsnämnden nödvändigt behöver rå för det, det gives också en tredje möjlighet.

Men det viktiga är kanske icke så mycket det, utan den upplysning jag vill tillfoga, att en sådan granskning av hur socialiseringsnämndens utlåtande överensstämmer med Marx' skrifter, som herr Olsson nu talade om, har socialiseringsnämnden ej haft något som helst behov att utföra. Jag minns, att det gick en liten rörande historia i riksdagen första året, som socialiseringsnämnden var i verksamhet. När man frågade vad socialiseringsnämnden sysslade med, så fick man det roliga svaret: Jo, de sju herrarna, de sitta kring ett bord och läsa Marx' 'Kapital'. Jag vill ej säga, att jag ens på den tiden trodde, att det fanns så värst många i riksdagen, som tog den historien på allvar. Men jag kan icke underlåta att dra upp den ur glömskan, ty jag tror, att vid det här laget ingen människa gör gällande, att socialiseringsnämnden varit sysselsatt med någon textkritisk granskning för att undersöka, huruvida dess förslag överensstämmer med vare sig det ena eller andra lärosystemet.

Det som gör, att frågan om statsbaneförslaget karakter är åtskilliga så pass svår att få riktigt besked på, är, tror jag, att man så lätt förbiser den omständigheten, att socialiseringsproblemet innefattar två olika spörsmål. Det ena är frågan om överförandet i det allmännas ägo av den ena eller andra produktionsgrenen, av det ena eller andra företaget. I det hänseendet är det ett nonsens att komma och framställa frågan, om statsbaneförslaget är ett socialiseringsförslag; det gäller ju här ett område, som redan är i det allmännas ägo. Men socialiseringsproblemet innefattar också en annan fråga, som jag för min del betraktar som en lika fundamental beståndsdel i detsamma, och det är spörsmålet om den förvaltningsform, efter vilken de i det allmännas ägo befintliga företagen skola drivas. Jag betraktar för min del befriandet från den gamla byråkratiska statsdriftens bojer och band av den affärsverksamhet, som drives för allmän räkning, såsom en fundamental beståndsdel i socialiseringsarbetet.

Det sammanhang, i vilket socialiseringsnämnden själv ställt in frågan om detta statsbaneförslag, är ingen som helst hemlighet, ty det är klart och öppet framlagt i förordet till nämndens statsbaneförslag. Där framhåller nämnden för det första, att den haft att utgå ifrån direktivet, att den skulle pröva frågorna med utgångspunkt från samhällsintressets suveränitet över alla andra intressen. Och då säger nämnden följande: Utifrån denna utgångspunkt påkallas »en förbehållslös prövning av alla de olika företagsformerna. Privatföretag av olika slag eller allmänföretag av statlig, kommunal, kooperativ eller annan typ — alla böra de mätas med samma måttstock, det allmänna bästa,

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

alla ha de att inför samhällsintressets forum styrka sitt existenberättigande.» Så fortsattes det: »Då det förelagts socialiseringsnämnden att söka bedöma lämpligheten av en förskjutning från privat- till allmänföretag, har nämnden trots sig handla ändamålsenligt genom att först låta de nuvarande statsföretagen inställa sig till denna prövning.» Därmed är sammanhanget mellan denna fråga i nämndens arbetsprogram och de övriga delarna av detsamma klargjort.

Då man på sina håll vill göra gällande, att detta förslag och de tankar, som där utvecklas, skulle röja någon sinnesändring på socialdemokratiskt håll, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på följande. Visserligen är det fullkomligt riktigt, kan jag säga, att ingen av socialiseringsnämndens ledamöter kunde säga sig, då vi började vårt arbete, i vilka konkreta former, som detta förslag skulle komma att utgestaltas. Men var och en, som vill göra sig besvär med en undersökning i det hänseendet, kan nu, då vi kommit till slutet, förvissa sig därom, att själva den grundtanke, på vilken förslaget är utbyggt, nödvändigheten att frigöra den statliga affärsverksamheten ifrån dess nuvarande sammanhang med den politiska maktutövningen — hela den grundtanken och tanken, att man måste lossa på de byråkratiska reglementen, som förut legat hindrande i vägen, finnas utvecklade redan i den socialdemokratiska programkommissionens uttalanden från år 1920. Jag har dem ej tillhanda här, så jag kan icke föredra verba formalia, men jag förmodar, att jag blir trodd på mina ord; och för övrigt kan herr Lindman alldeles säkert vitsorda riktigheten av dem, ty han visade sig under valrörelsen vara ganska väl förtrogen med programkommissionens uttalanden — vilket jag här naturligtvis framhåller såsom uttryck för min erkänsla. Jag kan i detta sammanhang säga, att av dem från de andra partiernas sida, som under valstriden kritiserat det socialdemokratiska programmet, tror jag herr Lindman varit den ende, som verkligen gjort sig besvär att läsa vad man från socialdemokratiskt håll haft att säga i dessa saker.

Herr Olsson i Kullenbergstorp frågade också: Kommer det några flera såna här förslag? Jag skall på den frågan bara svara, vad socialiseringsnämnden angår. Den är f. n. sysselsatt med att göra en motsvarande undersökning av domänverkets förvaltningsområde, en parallell alltså till nämndens arbete beträffande statsbanorna. Häri ingår också en granskning av spörsmål berörande den enskilda skogshushållningens område. Jag kan självfallet icke nu säga något om, till vilka resultat nämnden kommer på denna punkt. Vad som förefaller mig vara fullständigt visst är, att vårt arbete icke kommer att föra oss bort från själva den ledande grundtanken om behovet att frigöra affärsverksamheten från sambandet med den politiska förvaltningen, men jag tror också, att man redan nu kan säga, att våra arbetsresultat på detta område skola komma att visa, att statsbaneförslaget ingalunda är en sorts schablon, som man konstruerat för att använda som mall att efter densamma gestalta alla möjliga andra affärsföretag. Vår uppfattning har från begynnelsen varit den, att förvaltningsformerna hos de allmänna företagen få lov att rätta sig efter arten av den verksamhet, som de olika företagen skola bedriva. Resultatet blir givetvis, att man icke kan tillämpa samma slags former för olikartade företag.

Jag förmodar, att det var uttalanden, som gjorts i samband med socialiseringsarbetet, som föranledde även herr Löfgren i Stockholm att på förmiddagen, såsom det sagts mig, tala om att valstriden resulterat i, att vi socialdemokrater hemfört de liberala meningarna som vårt krigsbyte. Då nu det liberala partiet är idépartiet framför alla andra, förmodar jag, att vederbörande icke beklagar sig över detta förhållande. Ty det är ju ändå så i denna onda värld, att idéerna behöva vissa materiella verktyg för att kunna bli förverkligade. Om det socialdemokratiska partiet sätter in sina maktresurser för förverkligandet av de liberala idéerna, förmodar jag, herr Löfgren i Stockholm är oss enbart tacksam. För den, som är mera rotfäst i det jordiska, är det naturligt, att man — det är

ledsamt, att herr Löfgren icke är här närvarande, ty jag skulle gärna vilja säga honom det personligen — finner det mera sympatiskt att möta liberalismen i den trevliga konkreta form, som den har i herr Löfgrens gestalt, än om det liberala partiet överginge till den rena idéns tillstånd. För min del hoppas jag verkligen, att vi få behålla herr Löfgrens konkreta form av liberalismen.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr Löfgren lär, som jag nyss antydde, ha sagt något om att, då dimman skingrat sig, har det visat sig, att socialdemokraterna tagit hem de liberala idéerna som sitt krigsbyte. Jag undrar, om det icke möjligen kan förhålla sig på annat sätt? Är det ändå icke så, att, när krutröken skingras kring de politiska striderna, kan det lätt hända, då förnuftigt folk sätter sig kring ett bord och resonerar ekonomi, att de i mycket viktiga hänseenden tänka lika. Detta är den erfarenhet, vi gjort under vårt arbete i socialiseringsnämnden, där mycket olik-tänkande personer kommit till ett samfällt resultat.

Att under socialdemokratisk medverkan lägges fram ett förslag, i vilket man på liberalt håll känner igen bärande liberala idéer, betraktar jag icke såsom någon olycka eller någon olägenhet, utan som en styrka för ett på detta sätt framställt förslag. Jag finner det icke mera märkvärdigt, herr talman, än då man i annat sammanhang får lov att konstatera, att herr Lindman gjort en betydande insats för statsocialismen här i landet genom det malmfältsförslag, som han en gång i tiden framlade, eller då man märker, att herr Olsson i Kullenbergstorp hjälper oss på vägen genom sitt arbete för kooperationen bland jordbrukarna. För det betraktelsesätt, jag företräder, är socialiseringen helt enkelt en fortskridande utvecklingsprocess, som endast delvis ägnar sig för statligt ingripande. Till en mycket väsentlig del sker denna process, utan att vi här i riksdagen röra ett finger för den. Herr Olsson i Kullenbergstorp är själv en av de aktiva faktorerna i denna process. Han har gjort gällande, att han skulle bliva synnerligen överraskad, om han skulle bli upplyst om att han vore socialist. Han yttrade, att han i en tryckt skrift, som socialiseringsnämnden utgivit, läst, att kooperationen är en form av socialisering, och tillade, att han själv, som har sig anförtrodd ledningen av ett andelsmejeri, icke visste, att han därmed vore socialist. Ja, herr Olsson i Kullenbergstorp, det behövs inte. Jag vill icke göra gällande, att det då går lika bra, ty det är bättre, om man vet vad som sker, i det som sker än om man icke vet det. Om jag nu säger herr Olsson i Kullenbergstorp, att hans arbete för kooperationen är ett arbete, varmed han river ner ett stycke av den gamla ekonomiska samhällsordningen, tycker han kanske, att detta är ett otrevligt tal. Men jag är fullkomligt viss om att hans praktiska sinne skall taga ut sin rätt. Gällde det en annan än honom, skulle jag kanske icke våga mig på att skrämma med att det där är socialisering, men jag tar risken. Ty jag är ganska övertygad, att det sunda praktiska sinne, som utmärker herr Olsson i Kullenbergstorp, skall utgöra en tillräcklig garanti för att han fortsätter med sitt andelsmejeri, därmed uppbyggande ett litet stycke av den nya värld, som skall vara grundad på ett högre mått av samverkan än den nuvarande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag får verkligen lyckönska mig själv till att ha framställt de här frågorna i förmiddags. Nu har jag fått reda på en hel del, bland annat, att vare sig jag vill vara socialist eller icke, så är jag socialist. Och jag tror, att om herr statsrådet fortsatt sina utläggningar litet längre, så hade jag nära nog kunnat få den föreställningen, att socialismen är lika svår i fråga om smittsamhet som mul- och klövsjukan, vilken man, som det visar sig, icke kan utestänga.

Ja, nog kan mångt och mycket låta förklara sig, och jag tycker, att det var på tiden, att vi fingo litet ljus över socialiseringsnämnden, som nu under 4 1/2

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

år icke här i kammaren varit föremål för den minsta belysning. Nu tror jag, att herrarna fingo litet att tänka på, om ni blott kunna samla ihop det och få en konkret bild av det hela och förmå att tänka praktiskt. Den ärade talaren sade, att jag var ju en praktisk man, och därför borde jag icke ha svårt att fatta allt det här. Jag har nu klart för mig, att visserligen icke kommande förslag beträffande socialisering på andra gebit i alla avseenden skola bliva uppgjorda efter förslaget rörande statens järnvägar. Men min fråga gäller blott, om sistnämnda förslag skall anses innebära själva typen eller om över huvud övriga förslag komma att gå i den riktningen. Ty jag förvånar mig mycket över att, då statens järnvägar äro i statens hand, de kunna vara föremål för en speciell socialisering. I detta stycke har jag knappast fått något riktigt klart besked, utan endast blivit upplyst om så mycket, att det skulle vara själva sättet, på vilket de skulle skötas, som det här närmast gällde. Jag undrar, om den ärade talaren härutinnan är fullt i samklang med sitt eget parti. Det vore en fråga värd att diskutera på allvar — men det skall icke vara efter klockan 12 på natten. Nu lämnar jag emellertid detta ämne och tackar för att jag fick ett svar.

Jag vill också bringa mitt tack till herr jordbruksministern för att han svarade mig *genast* på vad jag hade att fråga om. Och det var nog behöfligt, att så skedde. Ty det vet jag speciellt, att den där frågan, som jag vidrörde, är mycket aktuell nere i våra bygder, och det är väl icke heller att vidare undra häröver, så gräsligt svårt som vi ha det.

Jag kan dock icke underlåta att göra ett par randanmärkningar till statsrådets tal. Jag frågade nämligen, om man hade givit några direktiv, hur man skulle framgå med djuren, när man nu beslutat, att slaktningen skall upphöra på de avskilda områdena. På det fick jag intet svar i vidare mån, än vad som möjligen kan indirekt utläsas ur förklaringen, att statsrådet skulle vidare samarbeta med de sakkunniga på området. Detta är nog gott och väl. Men jag vågar säga att det medger icke tiden. Ty om icke särskilda direktiv finnas om skötseln, så går allt på sin hals. Nu har man där nere i de smittade gårdarna icke annat besked att rätta sig efter än att djuren icke skola slaktas. Men då frågas det: vad skall man göra? Ja, det är ju flera direktiv, som förut länt till efterrättelse, och bland dem var ett, som jag vill erinra om för att herrarna skola förstå, vad jag menar, nämligen det, att så fort man konstaterat sjukan, så skulle det hållas stängt överallt: ingen gödsel fick tagas ut, utan allt skulle stå stilla, tills graven var färdig, och sedan skulle man döda djuren. Nu kan icke veterinären ge besked från den ena dagen till den andra, och skulle det gälla några flera dagar, utan att ytterligare direktiv kunna meddelas beträffande djuren, så tror jag, att det icke blev många djur levande kvar av dem, som blivit angripna av denna sjukdom. Ty det förstår ett barn, att om djuren skola bli bättre, så fordras frisk luft, och det hjälper sannerligen icke med något serum, om man skall hålla djuren instängda på dylikt sätt. Det är därför jag beklagar så mycket, att inga direktiv gåvos åt veterinärmyndigheterna beträffande deras ingripande, i syfte att man skulle gå till väga en liten smula praktiskt. Det är tråkigt, att så icke skett, men jag vill hoppas, att så måtte komma att ske.

Vidare gjorde jag mig till talesman för den åsikten, att då nu staten lägger ett så starkt band på den jordbrukare, vars nötkreatursbesättning råkat få sjukan, så att den mannen under alla omständigheter förlorar mycket pengar och, om det är riktigt olyckligt, kan bli rent av ruinerad, så borde staten också i viss mån taga konsekvenserna härav. Jag hemställer därför, huruvida statsrådet skulle vilja företräda den meningen, att staten borde göra något ekonomiskt för att underlätta situationen för de stackare, som råkat ut för detta. Ja, jag fick härpå det granna svaret, att staten skulle göra allt möjligt. Ja, det svaret

kan man översätta nästan med allt möjligt. Jag tror, att här måste göras något allvarligt, ty eljest sker det för mycket orätt medborgare emellan.

Och så kommer jag till den tredje och sista punkten. Jag frågade, om det icke vore möjligt att åstadkomma likadana föreskrifter beträffande införseln på svenskt håll visavi Danmark som Norge tillämpat beträffande oss och Danmark. Härvidlag förklarade statsrådet, att han ansåg, att *likartade* bestämmelser verkligen finnes. Ja, jag vill icke pressa orden så synnerligen hårt, men vad beträffar t. ex. foderämnen, så gäller det här, att man icke får importera sådana i begagnade säckar, medan man på norskt håll förbjudit all införsel av foderämnen, även förpackningar bestående av halm och hö. Detta är ju icke likartat, åtminstone kan jag ej ge det en så mild benämning. Och jag vill ännu en gång understryka, att när norrmännen nu visat vägen, så tycker jag sannerligen, att svenska regeringen kunde taga mod till sig och göra likadant. Då skulle det icke kännas så bittert för oss, som man nu lämnat i sticket, under förklaring att vi få reda oss så gott vi kunna. Ty sannerligen ligger det nog så till för oss, att det blir nästan som att tända en svavelsticka i närheten av en krutdurk, när det nu är så inpyrt med den olycksaliga sjukan. Det är icke något lekverk det här gäller. Jag tror, att det betyder så mycket, om denna sjukdom går över den tänkta barriären mot det övriga Sverige, att man sannerligen kan säga, att betydelsen sträcker sig vida längre än det mesta vi talat om här i dag.

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Ifrågavarande proposition hänvisades till statsutskottet, varjämte densamma remitterades, i vad den anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet samt, såvitt den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 12, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1925 års klass m. m.; och

nr 13, med förslag till lag om ändrad tid för fullgörande av repetitionsövning för vissa värnpliktiga.

§ 3.

Vidare föredrogos herr Lindmans vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående förföljelse mot arbetsvilliga i samband med blockad och bojkott m. m.; och blir berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 23 av herr *Olsson* i Gävle *m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 24 av herr *Lindmark*;

nr 25 av herr *Karlsson* i Vadstena;

nr 26 av herr *Kristensson* i Göteborg; samt
 nr 27 och 28 av herr *Lindman m. fl.*;
 till bevillningsutskottet motionen nr 29 av herrar *Winkler* och *Lindskog*;
 till bankoutsittet motionerna:
 nr 30 av herrar *af Ekenstam* och *Hagman*;
 nr 31 av herr *Holmgren m. fl.*;
 nr 32 av herr *Holmgren*; och
 nr 33 av herr *Röing*;
 till behandling av lagutskott motionerna:
 nr 34 av herr *Borg*;
 nr 35 av herr *Ward m. fl.*; och
 nr 36 av herr *Hedlund* i Häste *m. fl.*;
 till jordbruksutskottet motionerna:
 nr 37 av herr *Lorichs m. fl.*;
 nr 38 av herr *Ryberg m. fl.*; samt
 till tillfälligt utskott motionerna:
 nr 39 av herr *Weijne*;
 nr 40 av herr *Fjellman m. fl.*;
 nr 41 av herr *Pehrsson* i Göteborg; och
 nr 42 av herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:
 herr *Persson* i Trången *m. fl.*, nr 59, angående viss ändring i gällande bestämmelser för automobilskattemedlens användande;
 herrar *Wallerius* och *Olsson* i Broberg, nr 60, angående vissa småskollärares och småskollärarynnors rätt till löneturs- och tjänsteårsberäkning; samt
 herr *Eriksson* i Västbro *m. fl.*, nr 61, om viss ändring i gällande allmänna bestämmelser för lån från kraftledningslånefonden.

Nämnda motioner bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *Borg* under den 20 jan.,
 » *Beskow* » 7 dagar fr. o. m. den 21 jan. och
 » *Olsson* i Berg » 8 » » » 22 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,43 på natten.

In fidem
 Per Cronvall.